UČITEĽSKÉ NOVINY

58/2014, 9. december 2014 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Čas

Vianoce sú aj o stíšení duše, vstúpení do dvorany pokoja a lásky. Najlepším kľúčom k tejto dvorane je dar, ktorý otvára srdce obdarovaného a ešte viac toho, kto daruje. Tento rok sme sa v rodine po prvý raz dohodli, že si pod stromček nebudeme dávať žiadne darčeky. Naším darom bude čas. Ten, ktorý venujeme svojim blízkym. Čas, ktorý ušetríme tým, že ho nebudeme strácať v tlačeniciach obchodných domov, čas, ktorý nedarujeme obchodníkom a ich vreckám. Budeme sa hrať spoločenské hry, spoločne počúvať cédečka, prečítame si rozprávky či pozrieme kazety s filmami, ktoré sme dostali počas predchádzajúcich Vianoc. Žiaľ, nebol na ne čas...

Môj najnovší román Velestúr *je o hľadaní rozkoše. Najväčšou rozkošou je podľa Epikura (ale aj Krista a Budhu) život bez bolesti a trápenia, život v radosti. Neviem o väčšej radosti, ako je čas strávený s blízkymi. Naša vnučka Natali dodnes spomína na čas, ktorý strávila s babičkou a so mnou na letisku, ktoré sme postavili zo starého kartónu od chladničky, z kociek, zo špagáta, špendlíkov a z hárkov papiera premenených na lietadlá. Prakticky z ničoho. A to nič sme spolu pretvorili na kráľovstvo radosti. Dodnes vidím jej šťastné očká. Áno, šťastie sú žiariace oči detí, ale aj dospelých.*

Je to také jednoduché. Stačí zastaviť čas. Pri spomienke na moje detstvo mi najčastejšie prebiehajú mysľou obrázky z detského ihriska, kde som s chlapcami hrával futbal či guľôčky a mama sedela na lavičke, jedným očkom plietla sveter a druhým ma aj so sestrou sledovala. Aj keď bol ten čas delený medzi sveter a mňa, bol som z maminej prítomnosti šťastný. Žiaľ, pri spomienke na detstvo mojich detí mám v duši trochu smútok. Akosi sa neviem poriadne rozpamätať na čas, ktorý som s nimi strávil v spoločných hrách.

Svoj čas mi nezištne darovala aj moja obľúbená učiteľka Margita Valehrachová, ktorá mňa a zopár nadšených spolužiakov začala z vlastnej iniciatívy učiť po francúzsky. V časoch, keď navštíviť Francúzsko bol sen podobný letu na Mesiac. A predsa sa sen naplnil a vo mne vzťah k francúzštine aj k iným jazykom už navždy ostal a vlastne vďaka ich znalosti kráčam profesionálnym životom. Pani učiteľka mi darovala to najdrahšie – svoj čas, bez toho, žeby zaň očakávala protihodnotu. Tá prišla po dlhých rokoch. Áno, rodičia či učitelia dostávajú odmenu za čas, ktorý nám darujú, zvyčajne s veľkým oneskorením. Ale ich odmena je v budúcej radosti a šťastí nás – ich detí a žiakov.

Muž sa na vrátnici blázinca pozrel na nástenné hodiny a spýtal sa vrátnika: „Prosím vás, ukazujú tie hodiny správny čas?“ „Nie“, odvetil vrátnik. „Inak by tu neboli.“ V blázinci strateného času, v ktorom sa všetci náhlime, sa zbláznili už aj hodiny. Čas plynie ako vzduch pod krídlom vtáka. Pomaly tomu, ktorý letí do zimy, rýchlo tomu, ktorý letí do tepla. Čas, ktorý darujeme iným, je čas letu do tepla, je to čas naplnený. Čas, ktorý darujeme sebe, je prázdny. Preto darujme čas druhým, aby nám potom, keď budeme odtiaľto odchádzať, ani jeden rok, ani jeden deň, ani jedna sekunda nevyčítali, že sme ich naplnili prázdnotou.

Jozef BANÁŠ, spisovateľ

Nový minister školstva Juraj Draxler podpisuje menovací dekrét. *Foto archív MŠVVaŠ SR*

Ministerstvo školstva povedie Juraj Draxler

Prezident Andrej Kiska prijal 25. novembra demisiu ministra školstva Petra Pellegriniho. Za nového člena vlády Kiska vymenoval doterajšieho štátneho tajomníka rezortu školstva Juraja Draxlera, ktorého poveril vedením ministerstva školstva.

Končiaci šéf rezortu školstva Pellegrini bude pôsobiť ako predseda Národnej rady SR. Tento post obsadí po tom, ako dovtedajší predseda parlamentu Pavol Paška pred týždňom po vyhlásení výsledkov komunálnych volieb oznámil, že sa vzdáva funkcie.

Prezident Kiska povedal, že zmena ministra nesúvisí so školstvom, ale so situáciou v zdravotníctve a v parlamente. Ako dodal, nový minister nastupuje do čela ministerstva, ktorého prácu z doterajšej pozície dobre pozná. „Som presvedčený, že vzdelávanie je a musí ostať prioritou Slovenska. Od rezortu školstva, jeho práce, kvality a schopnosti myslieť dopredu závisí prosperita a kvalita života v našej spoločnosti. Slovensko nemôže zaostávať v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu. Nemôžeme si to dovoliť, lebo inak premrháme našu budúcnosť,“ povedal Kiska s tým, že problémy, ktorým čelí školstvo, sú už dlhší čas pomenované a existujú návrhy na ich riešenie.

„Sú to zastarané osnovy, orientácia na množstvo, a nie na kvalitu obsahu, nedostatočné podmienky pre pedagógov, slabá schopnosť vedy podieľať sa na užitočnom výskume... Odpovede a riešenia očakávajú žiaci, študenti a ich rodičia aj učitelia, ktorým berie chuť do práce byrokracia. Odpovede očakávajú aj zamestnávatelia a podnikatelia, ktorí upozorňujú na nedostatočnú kvalitu absolventov. Odpovede na zmysluplné financovanie vedy očakávajú aj vedci. Želám nášmu školstvu takú dynamiku, akú dynamiku má v posledných mesiacoch výmena ministrov školstva,“ dodal Kiska.

Predseda vlády Robert Fico v pondelok uviedol, že agendu ministerstva školstva považuje za jednu z najdôležitejších. „Pellegrini vytvoril v rezorte nový tím a dynamiku. Keďže chceme zachovať tón, ktorý nasadil, za nového ministra navrhnem Juraja Draxlera,“ uviedol ešte v pondelok 24. novembra Fico. Draxler pracuje v školstve od roku 2005. Od roku 2007 bol vysokoškolským pedagógom na univerzite v Prahe. Tento rok sa stal poradcom ministra školstva. **(red)**

Rozlúčka s národným projektom

Národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* sa po šiestich rokoch pôsobenia v oblasti regionálneho školstva končí.

Štátny inštitút odborného vzdelávania začal s realizáciou aktivít v tomto národnom projekte už roku 2009. Strategickým zámerom bolo preškoliť učiteľov základných škôl (ZŠ) a stredných škôl (SŠ) k tvorbe školských vzdelávacích programov (ŠkVP). Strategický zámer bol v podrobnom popise projektu rozpracovaný do aktivít, prostredníctvom ktorých sa mala zabezpečiť tvorba vzdelávacích programov, ich akreditácia a príprava a následne realizácia školení k tvorbe ŠkVP.

Publicitu národného projektu zabezpečovalo periodikum Učiteľské noviny. Výroba, tlač a distribúcia tohto periodika boli rovnako jednou z aktivít národného projektu.

Pomoc učiteľom pri tvorbe ŠkVP priniesla aj ďalšia aktivita, venovaná výrobe a vydaniu doplnkových multimediálnych vzdelávacích materiálov vo forme CD a DVD. Multimediálne vzdelávacie CD zabezpečili pre učiteľov v ZŠ a SŠ podporné študijné materiály, využiteľné priamo vo vyučovacom procese, a multimediálne vzdelávacie DVD ukážky rôznych alternatív vedenia vyučovacieho procesu.

Do aktivít národného projektu bola zaradená aj príprava vzdelávacieho portálu, ktorý mal zabezpečiť vzdelávanie učiteľov k tvorbe ŠkVP efektívnejšou formou, prostredníctvom on-line kurzov.

Učiteľské noviny pravidelne prinášali informácie o aktuálnom dianí v národnom projekte, a odberatelia periodika tak mali možnosť sledovať celý proces prípravy a realizácie jednotlivých aktivít v národnom projekte a súčasne sa dozvedieť o ich výstupoch formou predstavenia konkrétne dosiahnutých výsledkov.

Čitatelia Učiteľských novín určite zachytili, že z podpory národného projektu sa vyškolilo takmer 8-tisíc učiteľov ZŠ a SŠ k tvorbe ŠkVP. K vzdelávaniu bolo počas obdobia realizácie národného projektu vydaných 10 metodických a školiacich materiálov a priamo na školy prostredníctvom balíkov Učiteľských novín zaslaných 21 doplnkových multimediálnych vzdelávacích materiálov vo forme CD a DVD.

Roku 2013 bol spustený vzdelávací portál, ktorý poskytoval všetkým učiteľom z oblasti regionálneho školstva možnosť absolvovať akreditovaný vzdelávací program k tvorbe ŠkVP on-line formou. Učitelia tak mali možnosť cestou samoštúdia prejsť spolu so sprievodcom vzdelávania – tútorom – tvorbou ŠkVP priamo z domu a súčasne získať cenné kredity.

Za bonus v národnom projekte považujeme vydávanie dvojtýždenníka Učiteľské noviny. Toto periodikum má na Slovensku vyše 50-ročnú tradíciu a slúžilo takmer šesť rokov národnému projektu na propagáciu vlastných aktivít, pričom prinášalo aj informácie o aktuálnom dianí v celom rezorte školstva. Z finančných prostriedkov národného projektu bolo vytvorených 89 čísiel, z toho vydaných ako periodická tlač 73 čísiel.

Národnému projektu pod kmeňovým názvom *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* bol dvakrát predĺžený čas realizácie. Väčší časový priestor umožnil projektovému tímu podrobne prejsť a zrevidovať databázu testov umiestnených na vzdelá-

(pokračovanie na strane 3)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ
Kód ITMS: 26110130085

Šťastné, veselé, požehnané, milostiplné vianočné sviatky a do nového roka pevné zdravie, šťastie a veľa pedagogického pokoja a radosti.

Všetkým našim čitateľom, spolupracovníkom a priaznivcom ďakujeme v závere projektu, v rámci ktorého sme Učiteľské noviny pripravovali. Ďakujeme za korektnú a tvorivú spoluprácu vydavateľovi – Štátnemu inštitútu odborného vzdelávania, na čele s Ing. Ivanom Stankovským, CSc., a manažérke projektu Ing. Renáte Majerníkovej, PhD., s celým jej tímom.

Veríme, že na doterajší projekt Učiteľských novín sa nám podarí nadviazať aj v novom roku a spoločne budeme prispievať k novej kvalite slovenského školstva.

Vaša redakcia Učiteľských novín

Predstieraná kvalita pedagogických fakúlt

Strany 4 a 5

Deti z ústavnej starostlivosti v školskom prostredí

Strana 5

VEDA A TECHNIKA

Týždeň plný hravosti a nápadov

Slovensko ako členská krajina Európskej únie sa od roku 2004 každoročne zapája do Európskeho týždňa vedy a techniky. Tento rok sa uskutočnil v dňoch 10. až 14. novembra. V rôznych mestách republiky sa v rámci neho uskutočnilo množstvo podujatí, prezentácií, seminárov a súťaží rôznych inštitúcií, výskumných ústavov a škôl. Zapojila sa aj naša Základná škola na Partizánskej ul. v Bánovciach nad Bebravou. Každoročne je našou snahou zaujať žiakov a poukázať na význam vedy a techniky v živote, ako aj zvýšiť ich záujem o štúdium vedecko-technických disciplín.

Učitelia fyziky, chémie, informatiky a technickej výchovy pripravili pre žiakov školy bohatý program. Prácami na projektoch, prípravami pokusov, riešením úloh, skladaním stavebníc, výtvarným spracovaním tém, ako aj názornosťou a využitím fyzikálnych princípov sa podarilo vytvoriť týždeň plný tvorivosti, hravosti, ale aj nápadov a fantázie.

Všetky informácie o Týždni vedy a techniky na našej škole boli sústredené na paneli na dolnej chodbe. Žiaci tu mali možnosť okrem základných informácií nájsť zaujímavé citáty slávnych osobností o vede, ale aj nezabudnuteľné Murphyho zákony.

Celotýždňovými aktivitami, ako napr. projektovým vyučovaním *Slávni fyzici a chemici*, skladaním modelov z lega, výtvarnými súťažami a školským kolom informatickej súťaže iBobor, sme do projektu zapojili všetkých žiakov, a to aj na hodinách, ktoré s vedou a technikou priamo nesúvisia, keď na výtvarnej výchove spracovávali tému *Ako veda zmenila život* a na telesnej výchove precvičovali rovnováhu a stabilitu v gymnastike. Po roku bola do programu opäť zaradená obľúbená Vedecká cukráreň pre žiakov 8. ročníka, kde žiaci získavali poznatky z oblasti vynálezov a vynálezcov minulého storočia.

Žiaci 6. ročníka sa zúčastnili exkurzie do zábavno-vzdelávacieho centra Atlantis v Bratislave, kde si na praktických ukážkach potvrdili, že fyzika je všade okolo nás. Žiaci boli z exkurzie nadšení a radi si ju zopakujú aj o rok. Na spiatočnej ceste si ešte pozreli výstavu Wireless World venovanú vynálezom Jozefa Murgaša, priekopníka bezdrôtovej telegrafie.

Žiaci 7. ročníka si zas zmerali svoje vedomosti v Turnaji mladých fyzikov. Okrem riešenia logických úloh a testu bola súťaž obohatená aj o zaujímavé pokusy z fyziky, ktoré uskutočňovali samotní žiaci, ako aj ich vyučujúce. Paralelne sa konalo aj školské kolo Technickej olympiády, ktoré bolo obohatené o praktické ukážky výroby vtáčej búdky študentmi Strednej odbornej školy drevárskej z Topoľčian.

Na záver treba poďakovať všetkým učiteľom, ktorí prispeli k vydarenému priebehu Týždňa vedy a techniky v našej škole a obohatili všetkých zúčastnených o nové skúsenosti a poznatky z tejto oblasti. Verím, že aj takouto formou sme prispeli k spopularizovaniu vedecko-technických predmetov, ktoré sa u žiakov tradične netešia veľkej obľube.

Mgr. Veronika JAKUBOVÁ
Foto archív školy

Červené stužky

KAMPAŇ

Prvého decembra, vo Svetový deň boja proti AIDS, vyvrcholil v Žiline slávnostným stretnutím ôsmy ročník celoslovenskej kampane Červené stužky, ktorú pod záštitou MUDr. Dariny Sedlákovej, MPH, riaditeľky Kancelárie Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) na Slovensku, a s podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a Okresného školského úradu v Žiline (v rámci rozvojového projektu *Zdravie a bezpečnosť v školách 2014*) zorganizovalo Gymnázium sv. Františka z Assisi v Žiline.

Kampaň Červené stužky, ktorá je osvetovou kampaňou a nie je spojená s finančnou zbierkou, považuje za najúčinnejší prostriedok osvety v boji proti HIV/AIDS zvýšenie informovanosti a prehĺbenie odborných vedomostí o tejto chorobe. Kampaň je tiež zameraná na prevenciu látkových a nelátkových závislostí a na podporu prevencie a vzdelávania v oblasti obchodovania s ľuďmi. Je venovaná mladým ľuďom, preto ňou boli oslovené školy a školské zariadenia na Slovensku, ako aj široká verejnosť. Do kampane sa v ôsmom ročníku oficiálne zaregistrovalo vyše 660 škôl a školských zariadení Slovenska.

Kampaň sa uskutočnila aj s podporou mesta Žiliny, vďaka ktorej sa záverečné stretnutie konalo vo veľkej zasadačke Mestského úradu v Žiline. Prišlo naň vyše 300 zástupcov zo 67 škôl a školských zariadení z celého Slovenska.

Stretnutie sa začalo odbornou prednáškou MUDr. Ing. Zuzany Štofkovej, PhD., z Jeseniovej lekárskej fakulty UK v Martine na tému *HIV/AIDS*, pokračovalo prezentáciou doc. MUDr. Jozefa Šuvadu, PhD., z Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave o projektoch starostlivosti o chorých na AIDS a vyvrcholilo predstavením kampane boja proti obchodovaniu s ľuďmi s názvom *Dve malé dievčatá*, ktorú priblížili Mgr. Miroslava Víglaská a Mgr. Jana Urbanová, sociálne pracovníčky zo Slovenskej katolíckej charity v Bratislave.

Počas stretnutia bola slávnostne vyhodnotená aj celoslovenská výtvarná súťaž pre školy, ktorá sa konala v rámci kampane, a to v štyroch kategóriách (základné školy, špeciálne základné školy, stredné školy a reedukačné centrá). Okrem cien pre víťazov kategórií bola udelená i Cena riaditeľky Kancelárie WHO na Slovensku, cena poroty a jedno čestné uznanie.

Gymnázium sv. Františka z Assisi v Žiline ďakuje všetkým zúčastneným školám a školským zariadeniam za podporu kampane Červené stužky. Viac informácií o kampani môžete nájsť na jej webovej stránke.

PhDr. Anna POLÁČKOVÁ
Foto Michal HRAŠKA

Zdravo žiť

DVD

Multimediálne vzdelávacie DVD s ukážkovou vyučovacou hodinou na tému *Zdravý životný štýl, bojujeme proti obezite* ukazuje pedagógom, ako možno vštepiť žiakom vedomosti o zdravom životnom štýle. Táto vyučovacia pomôcka vznikla v rámci národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* vďaka Mgr. Renáte Kumorovej, učiteľke zo Základnej školy na Turnianskej ul. v Bratislave., ktorá ju pri natáčaní viedla.

Pani Kumorová, vyučujete na prvom stupni základnej školy. Ako sa podchytáva stravovanie školopovinných žiakov v tomto veku?

Multimediálne DVD sa venuje problematike zdravého stravovania žiakov, ale má tiež inšpirovať pedagógov k príprave vyučovacej hodiny. Aj keď sa téma vyučovacej hodiny zdá jednoduchá pre žiakov, môže byť o to náročnejšia pre učiteľov. Využila som blokové vyučovanie. V našej škole ho mávame dvakrát do roka na rôzne témy a možno povedať, že všetky súvisia so zdravým životným štýlom. Už v minulosti sme sa zapojili do projektu Zdravá škola, a pri nakrúcaní DVD som si teda spomenula na to, ako som viedla tematické bloky na tému obezita a zdravý životný štýl.

Žiakov ste v rámci vyučovania zapojili do najrozmanitejších aktivít...

Rozdelila som ich do troch skupín, pretože delenie a práca v tíme sa mi osvedčuje aj na bežnej vyučovacej hodine. Popritom, ako sme sa o téme rozprávali, sme maľovali, strihali, aby sme pripravili pekný plagát. Absolvovali sme teda viac vyučovacích hodín naraz. Vďaka rozprávaniu sme boli na hodine slovenského jazyka, vďaka tvorbe plagátu na hodine výtvarnej výchovy a pracovného vyučovania. Obezita a zdravý životný štýl je pritom najmä témou vyučovacieho predmetu prírodoveda a takto by sme mohli pokračovať ďalej. Výsledkom takto vedeného vyučovacieho procesu je skutočnosť, že žiaci majú zážitkové vyučovanie najradšej.

Ukážkovej hodine o zdravom životnom štýle sa teda potešia najmä pedagógovia na prvom stupni. Akú trvácnosť majú prezentované vedomosti podľa vás? Neprejdú žiaci na druhom stupni k nezdravým stravovacím návykom?

Pripúšťam, že na druhom stupni, v období začínajúcej sa puberty, sa môže veľa zmeniť aj v súvislosti so stravovaním, som však presvedčená, že práve preto, že žiakov podchytíme intenzívne v rámci týždňových blokov, vrátia sa k tomu, čo sa kedysi naučili. Našou úlohou na tejto vyučovacej hodine, totiž je vhodne zdôvodniť, že všetko, čo jeme, sa neskôr odrazí na našom zdraví. Takýto dôraz kladieme na obezitu. Nechceme, aby sa žiaci vysmievali deťom, ktoré s ňou zápasia, ale aby vnímali fakt, že potrebujú pomoc, pretože sú choré.

Do diania zapájate aj rodičov...

Robím to opäť mnohými spôsobmi, respektíve aktivitami. Celé naše tematické bloky nahrávame, fotíme a potom ich zverejňujeme na sociálnych sieťach. Rodičia tak môžu vidieť, čo sme varili, respektíve aké šaláty alebo nátierky pripravovali. Na hodinách rozdáme recepty a každá skupina žiakov pripraví jedlo podľa jedného z nich. V rámci ukážkovej hodiny na DVD sme pripravili dva šaláty a jednu nátierku. Niektoré informácie, s ktorými sa žiaci bežne stretávajú, sme rozdiskutovali. Reč bola napríklad o tom, prečo je celozrnné pečivo zdravšie ako biele. A téma, o ktorej hovoríme, je variabilná. Je neskutočne veľa možností, ako deti motivovať k zdravému životnému štýlu. V budúcnosti tiež chceme zapojiť rodičov do diania aj iným spôsobom, napríklad cvičením. Mnohí rodičia totiž pracujú aktívne v rôznych športových centrách, fitnes centrách, preto tu vidím významné prepojenie.

V súvislosti s výučbou problematiky zdravého životného štýlu sme oslovili aj recenzentku tohto vzdelávacieho DVD Mgr. Ľubicu Szilasiovú zo Štátneho pedagogického ústavu.

Pani Szilasiová, vo svojom recenznom posudku vyzdvihujete aj fakt, že túto tému možno zaradiť do environmentálnej výchovy určenej pre 1. a 3. ročník základných škôl...

Zastávam názor, že čiastkovým cieľom je osvojenie si základov správnej životosprávy a vysvetlenie správnej funkcie ľudského organizmu. V téme žiaci sami i za pomoci učiteľa zisťujú odpovede na tieto otázky a dosahujú uvedený vedomostný štandard. V súčasnosti však komplexnosť vyučovania danej problematiky v základných školách stále závisí od individuálneho prístupu a zváženia pedagóga, a to napriek faktu, že životný štýl sa vo všeobecnosti stáva stále diskutovanejším trendom a jeho význam narastá. Verím teda, že DVD s ukážkovou vyučovacou hodinou na túto tému bude prínosom pre všetkých pedagógov a bude prínosom aj v rámci medzipredmetových vzťahov.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ,
manažérka publicity

STRUČNE

Nedostatok miest v materských školách bude čoskoro minulosťou

Do roku 2020 by sa do materských škôl malo dostať až 95 percent detí vo veku 4 – 6 rokov. Ministerstvo školstva už na začiatku budúceho roka vypíše výzvy pre mestá a obce, ktoré sa môžu uchádzať až o 10 miliónov eur na zvýšenie kapacitnej nedostatočnosti materských škôl.

„Vláda Slovenskej republiky považuje rozvoj materských škôl za jednu zo svojich hlavných priorít," povedal minister školstva Juraj Draxler. Dodal, že vyhlásenie výzvy bude znamenať významný pozitívny krok vlády v oblasti rodinnej politiky, osobitne podpory mladých rodín.

Zriaďovatelia môžu finančné prostriedky využiť rôznymi spôsobmi – môže ísť o prístavbu, nadstavbu, opätovné zadaptovanie priestorov bývalých materských škôl a detských jasieľ na triedy materských škôl, zadaptovanie iných priestorov (najmä nedostatočne využívaných priestorov základných, ale v krajnom prípade aj stredných škôl) na triedy materských škôl (ako elokované pracoviská niektorej z existujúcich materských škôl), ale aj o výstavbu nových materských škôl, prípadne kombináciu viacerých riešení, teda výstavbu nových materských škôl, ako aj rozšírenie kapacít existujúcich materských škôl.

Konkrétny výber niektorého z uvedených spôsobov rozšírenia kapacít materských škôl bude závisieť od miestnych priestorových podmienok v jednotlivých lokalitách s najvyššou kapacitnou nedostatočnosťou.

Počet nevybavených žiadostí o prijatie do materských škôl sa zvýšil z 1 679 v roku 2004 na 9 682 v roku 2013. Takmer polovica neuspokojených žiadostí je v Bratislavskom kraji, v ostatných krajoch sa pohybuje od 5 % (Banskobystrický kraj) po 10 % (Žilinský kraj). Najhoršia situácia je v okresoch Bratislava II, Bratislava V, Senec, Bratislava III, Bratislava IV, Žilina a Trnava.

(mš)

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania pod poradovým číslom 21/2014.

Adresa vydavateľa:
Bellova 54/a, 833 63 Bratislava,
IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk

Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com

Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com

Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Design:
Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení.

Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Forma zverejnenia:
internetová stránka vzdelávacieho portálu ŠIOV: http://distancne.vzdelavanie.siov.sk/mod/folder/view.php?id=25.

Premena tradičných škôl na moderné aj v Bratislavskom kraji

ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Pre Bratislavský kraj vyhlásila Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU) v programovom období 2007 – 2013 päť výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok zameraných na premenu tradičnej školy na modernú vo výške viac ako štyri milióny eur. Z nich ASFEU podporila v rámci dopytovo orientovaných projektov v Bratislave 31 projektov, z toho 12 základných škôl a 19 stredných škôl a gymnázií. K úspešným školám, ktoré sa zapojili do výziev operačného programu Vzdelávanie, patrila aj Špeciálna základná škola - Základná škola pre žiakov s autizmom z Hálkovej ul. v Bratislave s projektom *Perspektíva*.

Aká bola Perspektíva?

Škola sa zamerala na rozšírenie vedomostí a zručností svojich učiteľov v oblasti problematiky autizmu, používania informačno-komunikačných technológií a aplikovaného sociálno-psychologického výcviku. Pedagógovia absolvovali školenia orientované na informačno-komunikačné technológie a prednášky na mnohé témy, ako napr. *Rozvoj komunikačných a sociálnych schopností, Tvorba komunikačných prostriedkov, Tvorba denného režimu, Tvorba úloh, Výchova k samostatnému životu – sebaobsluha, Problémové správanie*. Keďže takýto typ školy potrebuje pre svojich žiakov vhodné a špeciálne učebnice, ktoré zodpovedajú ich individuálnym potrebám, naplánoval projektový tím aj aktivity smerujúce k prispôsobeniu obsahu a foriem vzdelávania v 1. ročníku. V projekte sa sústredili aj na inovovanie učebných materiálov či metodík predprofesijnej prípravy žiakov 5. až 9. ročníka pre povolania záhradníka, kuchára alebo napríklad sanitára.

Názorná ukážka školskej tabule s učivom o ľudských rasách.

Nové didaktické pomôcky

Pedagógovia zúčastnení v projekte pripravili pracovné listy zo slovenského jazyka, z matematiky, na vecné učenie s cieľom napríklad vedieť pomenovať členov rodiny, poznať vzťahy v rodine a pravidlá jej fungovania, alternatívnu čítanku a pracovné listy k nej. Na uvedené predmety pribudli nové didaktické pomôcky. Šesťdesiat žiakov vďaka novovytvoreným pracovným listom a učebným materiálom, prispôsobeným ich individuálnym potrebám, a názornému praktickému vyučovaniu s novými didaktickými pomôckami získalo lepšie vedomosti, komunikačné zručnosti a schopnosť sebaobslužných činností. Z didaktických pomôcok boli nakúpené napríklad rôzne magnetické karty s obrázkami vyrobené z odolného materiálu. Modely sú určené na rôzne didaktické aktivity, ktoré umožňujú poznávanie, porovnávanie, triedenie podľa určených kategórií. Názorné ukážky pomáhajú vytvoriť a pochopiť rôzne pojmy a upevňovať praktické poznatky. Vďaka magnetom môže s kartičkami jednoducho manipulovať pedagóg na veľkej tabuli, ako aj žiaci na menších tabuľkách, ktoré má každý žiak na lavici. Tieto karty slúžia aj na rozvoj slovnej zásoby a zlepšovanie komunikačných schopností žiakov (odpovede na otázky, tvorenie viet, komentovanie videného).

Škola projekt financovaný z Európskeho sociálneho fondu v rámci operačného programu Vzdelávanie realizovala v rokoch 2009 – 2010 a získala naň nenávratný finančný príspevok viac ako 89-tisíc eur.

Odbor informovania a publicity ASFEU
Foto archív ASFEU

O ČOM PÍŠE

Decembrová Rodina a škola

- Anka Fejková: Reč
- Výsledky našich žiakov prekvapili
- Jozef Smida: Vnímame dôsledky, nehľadáme príčiny
- Miroslav Deglovič: Vianočný stromček
- Hosť redakcie – PhDr. Eva Slavkovská, CSc., ministerka školstva SR v rokoch 1994 – 1998
- Ingrid Storinská: Čo vieme o nadaných a talentovaných deťoch
- Dušan Jedinák: Črepky z histórie matematiky
- Vianočný list pre Teba...
- Dana Rosová: Prejavy agresivity a šikanovania v školách
- Miroslav Saniga: Živor dynastie vrabcov
- Emil Burák: Desať chýb vo výchove detí
- Myšlienky Jura Hronca a Romaina Rollanda
- Milan Rúfus a jeho posolstvo pre dnešok
- Konstantin Dmitrijevič Ušinskij: Zakladateľ ruskej pedagogiky a ruskej národnej školy

Aj záložka spája školy

ČÍTANIE

Podpora čitateľskej gramotnosti a komunikačných zručností žiakov základných a stredných škôl bola cieľom troch projektov Slovenskej pedagogickej knižnice (SPgK). Do projektov sa v októbri zapojilo 1 219 škôl s celkovým počtom 168 832 žiakov.

Prvé dva projekty vyhlásila Slovenská pedagogická knižnica pri príležitosti Medzinárodného mesiaca školských knižníc, tretí pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc 27. októbra. Ich vyhodnotenie sa uskutočnilo koncom novembra.

Projekt *Záložka do knihy spája školy: Moja obľúbená kniha* sa realizoval už po piatykrát v spolupráci s Národným pedagogickým múzeom a knižnicou J. A. Komenského v Prahe. Jeho cieľom je nadviazanie kontaktov medzi českými a slovenskými školami a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh. Žiaci základných škôl a osemročných gymnázií mohli na záložkách ľubovoľnou technikou stvárniť motív svojej obľúbenej knihy. Ich výmena medzi 411 partnerskými dvojicami, ktoré sa podarilo medzi školami vytvoriť, poslúžila potom na nadviazanie priateľských kontaktov. Tretieho ročníka obdobného projektu pre stredoškolákov *Záložka do knihy spája slovenské školy: Moja škola, môj študijný odbor* sa zúčastnilo celkovo 8 585 žiakov zo 128 škôl.

Projekt *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* slávil desiate výročie svojej existencie a zapojilo sa doň 269 školských knižníc. Podrobnejšie informácie i vyhodnotenie projektov nájdete na webovej stránke SPgK. **(rc)**

SEMINÁR

November 89 – ako a prečo

Metodicko-pedagogické centrum (MPC), regionálne pracovisko v Prešove, v spolupráci s Ústavom pamäti národa v Bratislave zrealizovalo v piatok 28. novembra seminár k 25. výročiu Nežnej revolúcie *November 89 – ako a prečo*, určený učiteľom a žiakom z Prešovského kraja. Priestory regionálneho pracoviska MPC v Prešove hostili odborníkov, ktorí žiakom i učiteľom priblížili udalosti tohto významného medzníka našej histórie.

Na seminári vystúpili so svojimi príspevkami odborní pracovníci Ústavu pamäti národa P. Jašek (*Medzinárodná situácia a Slovensko pred novembrom 1989*), S. Labjak (*Disent na Slovensku*), M. Gula (*Pohľad na aktivity Štátnej bezpečnosti v roku 1989*) a prorektor Katolíckej univerzity v Ružomberku F. Trstenský (*Cesta katolíckej cirkvi pred a po novembri 1989*).

Premietané filmy *Sviečková manifestácia v roku 1988* a *November + 20* či prezentovaná kniha *Sila svedectva* dotvárali výpovede hostí. Súčasťou podujatia bola i diskusia s účastníkmi k problematike moderných dejín Slovenska a ich interpretácie, prezentácia pohľadu učiteľov na potrebu metodík, audiovizuálnych dokumentov, oral history a ich využitia vo vyučovacom procese v školách všetkých typov.

Seminár *November 89 – ako a prečo* bol venovaný nielen učiteľom dejepisu, občianskej náuky, etickej a náboženskej výchovy a ich žiakom, ale všetkým záujemcom o moderné dejiny a súčasnosť Slovenska. **(pp)**

Rozlúčka...

(dokončenie zo strany 1)

vacom portáli po revízii štátnych vzdelávacích programov.

Do prípravy a realizácie školení k tvorbe ŠkVP a tvorby a hodnotenia doplnkových vzdelávacích materiálov pre učiteľov boli aktívne zapojení aj kolegovia zo Štátneho pedagogického ústavu. Národný projekt tak konštruktívne prepojil prácu týchto dvoch inštitúcií, čím značne urýchlil a zefektívnil prípravu a realizáciu školení v prezenčnej aj dištančnej forme.

Veľkým prínosom národného projektu bola spolupráca so školami a priamo s učiteľmi, so zamestnávateľmi a s ďalšími inštitúciami, ktorá vniesla do výstupov z aktivít národného projektu nové myšlienky, postupy, ale najmä potenciál na ďalšiu odbornú spoluprácu.

Zmluva pre prijímateľa národného projektu zaväzuje každú inštitúciu k udržateľnosti aktivít národného projektu. Snahu podporiť „životnosť“ produktov získaných z národného projektu počas jeho realizácie môžeme už dnes potvrdiť zámerom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pokračovať v procese tvorby a vydávania Učiteľských novín už v novom roku 2015.

Štátny inštitút odborného vzdelávania bude súčasne po korektnom ukončení národného projektu formou odovzdania záverečnej monitorovacej správy hľadať spôsob finančného zabezpečenia on-line vzdelávania prostredníctvom vzdelávacieho portálu.

Udržateľnosť aktivít bude súčasne garantovaná aj aktívnym využívaním multimediálnych doplnkových vzdelávacích materiálov, a to nielen vo vyučovacom procese, ale aj ako inšpirácia na tvorbu nových, moderných učebných pomôcok v spolupráci so školami.

Vážení čitatelia,
päťdesiate ôsme číslo Učiteľských novín z roku 2014 je posledným číslom tohto periodika z finančnej podpory Európskej únie cez operačný program Vzdelávanie a národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*. Príprava a vydávanie Učiteľských novín nás sprevádzali celým obdobím realizácie národného projektu, keď redakčná rada Štátneho inštitútu odborného vzdelávania aktívne spolupracovala s redakčným tímom Učiteľských novín pri tvorbe koncepcie periodika, tvorbe jednotlivých vydaní, ale najmä propagácii aktivít národného projektu a autorizácii každého vydania.

V závere tohto príspevku, v ktorom som mala za cieľ retrospektívne zhrnúť dianie v národnom projekte od roku 2009 do konca roku 2014, by som sa rada poďakovala za obojstranne tvorivú spoluprácu šéfredaktorovi Učiteľských novín PhDr. Ľubomírovi Pajtinkovi, PhD., a celému redakčnému tímu. Súčasne by som sa tiež rada poďakovala všetkým bývalým zamestnancom národného projektu a kolegom v projektovej kancelárii, ktorí so mnou v pomerne zložitých podmienkach vytrvali až do konca jeho realizácie. Veľké poďakovanie vyslovujem aj všetkým frekventantom, ktorí sa zapojili do vzdelávania a svojou účasťou v kurzoch podporili naše aktivity a pomohli nám úspešne ich zrealizovať.

Projektový tím (zľava): Ing. Šumichrastová – manažérka monitorovania, Mgr. Grigarová – národná koordinátorka pre dištančné vzdelávanie, Ing. Majerníková, PhD. – projektová manažéka, Ing. Antalík – finančný manažér, Mgr. Repíková – manažérka publicity, p. Špičanová – finančná manažérka.

Vážení čitatelia,
posledné vety v tomto príspevku by som rada venovala slovám vládneho auditu, podaným neoficiálnou cestou, ktoré sú mi po šesťročnom manažérskom maratóne sčasti zadosťučinením: „Náročne postavený obsah aktivít, ktorý pozostáva z ďalších čiastkových činností, rovnako koncepčne a realizačne náročných. Napriek tomu boli z odbornej, organizačnej a administratívnej stránky zvládnuté na dobrej úrovni a v príjemnej sociálnej atmosfére.“

Vážení čitatelia, kolegovia, priatelia,
bolo mi nielen cťou, ale predovšetkým potešením s vami počas šiestich rokov v národom projekte *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* spolupracovať. V mene celej projektovej kancelárie národného projektu vám všetkým prajem príjemné prežitie vianočných sviatkov a pokojný a úspešný nový rok 2015.

Za projektovú kanceláriu
Ing. Renáta MAJERNÍKOVÁ, PhD.,
projektová manažérka

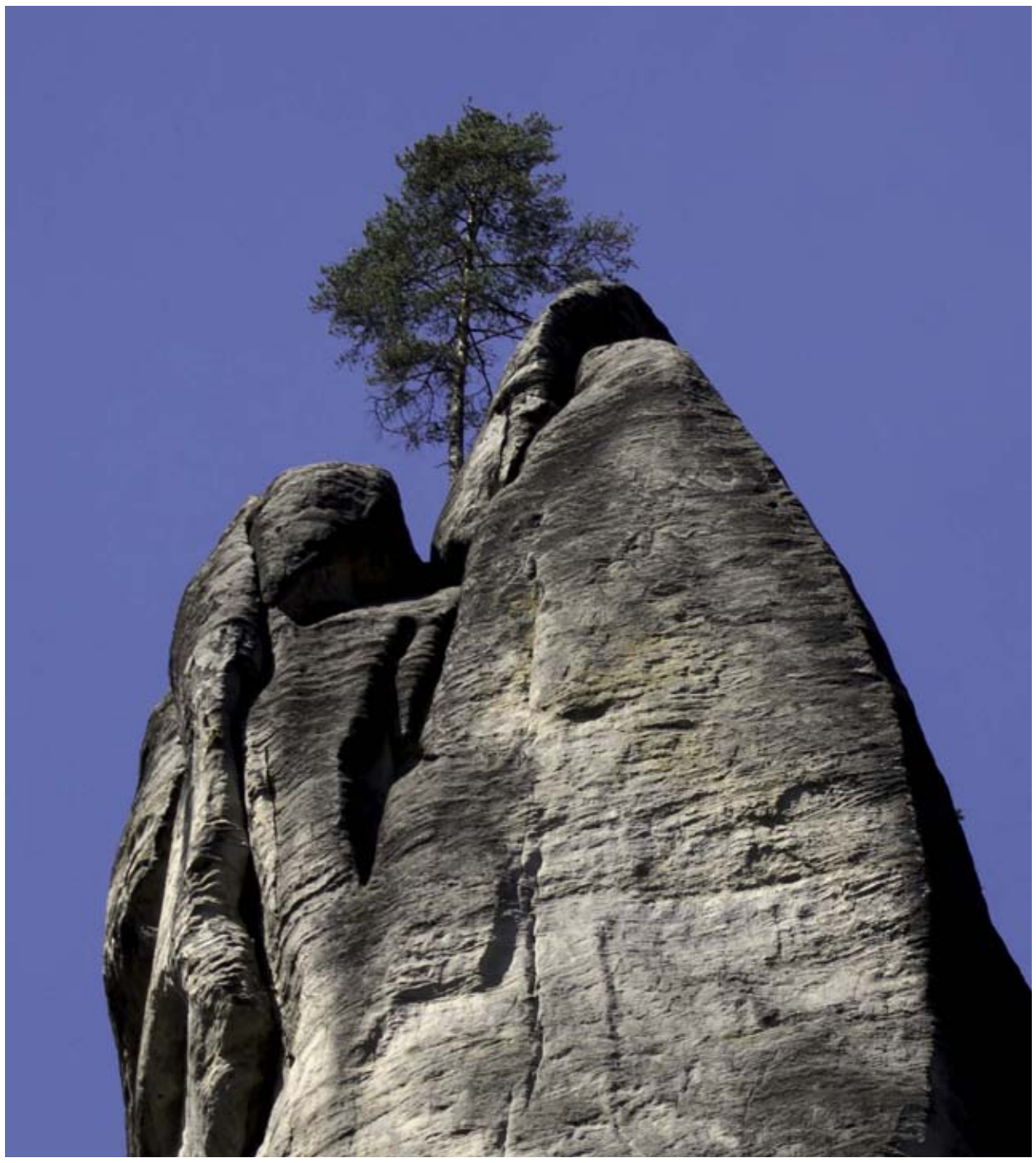

Predstieraná kvalita pedagogických fakúlt

ZA PROBLÉMOM

Keď sme v jednom z čísel Učiteľských novín pred niekoľkými mesiacmi poukázali na spochybniteľnosť obsahu vzdelávania budúcich učiteľov v rámci všeobecnopedagogických a psychologických základov ich štúdia na Slovensku, išlo o prvý signál, že učiteľské fakulty nereagujú na vývoj pedagogickej vedy v globálnom meradle, z čoho by sa mal následne odvíjať obsah všeobecného pedagogického vzdelávania v rámci prípravy učiteľov. Ten sa u nás vo svojej základnej podstate nezmenil niekoľko desaťročí. Bolo by, samozrejme, naivné očakávať, že učiteľské fakulty v prospech zvýšenia kvality učiteľského vzdelávania jednoducho vymenia existujúce obsahy za nové, napr. za tie, ktoré sme v našom texte navrhli. Na to, aby sa tak stalo, musia mať reálny intelektuálny a vedecký potenciál, ktorý sa odráža v ich vedeckej produkcii a, samozrejme, v medzinárodnej akceptácii výstupov. Je to celkom prirodzená požiadavka najmä v situácii, keď sa vehementne zdôrazňuje príslušnosť učiteľského vzdelávania k univerzitnému prostrediu a k parametrom, ktoré charakterizujú kvalitu univerzitného prostredia.

Problematickosť kvality učiteľského vzdelávania nie je žiadnym tajomstvom, veď preto opakovane vznikajú rozličné námety a návrhy, ako túto kvalitu zvýšiť. Pripomeňme len skutočnosť, že vo vlnách masifikácie vysokoškolského vzdelávania sa za posledné desaťročia rapídne zvýšil počet fakúlt pripravujúcich učiteľov; len samotných pedagogických fakúlt máme dnes sedem, všetky z nich sú súčasťou univerzitného prostredia. Všetky z nich produkujú učiteľov na magisterskej úrovni, mnohé z nich majú v pedagogických odboroch akreditované doktorandské štúdiá, v ich portfóliách sú vo viacerých prípadoch práva na habilitácie docentov a inaugurácie profesorov. Na jednej strane to vyzerá tak, že vedecký potenciál Slovenska na učiteľské vzdelávanie je ohromujúci a nespochybniteľný. Tisícky učiteľov magistrov, stovky doktorov, desiatky docentov a profesorov v pedagogických odboroch by predsa mali reprezentovať pre pedagogické vedy intelektuálne enormne podnetné prostredie. Naznačovalo by to, že tí najvyššie kvalifikovaní by mali byť uznávanými autoritami v medzinárodnom prostredí, čo by im dávalo oprávnenie byť zárukou rozvoja odboru na Slovensku. Minimálne v obsahu učiteľského vzdelávania by teda nemal byť žiadny problém, avšak, ako sme ukázali nedávno, tento problém tu jednoducho je, takže Slovensko sa zrejme v tejto sfére pohybuje medzinárodne neštandardnou cestou.

Zjavne je tu rozpor medzi výškou kvalifikácie reprezentantov vedeckej oblasti na jednej strane a vlastnou kvalitou a atraktívnosťou učiteľského vzdelávania na strane druhej. Vysvetlenie tohto rozporu nemusíme hľadať čisto hypotetickými cestami. Aj s týmto cieľom predsa boli vyvinuté a realizované akreditačné procedúry, ktorých ostatná vlna práve prebieha a má dokonca podobu tzv. komplexných akreditácií. Tie majú preveriť kvalitu všetkých základných parametrov univerzitného prostredia a rozhodnúť o jednotlivých súčastiach univerzít na škále kvalita – nekvalita. Mali by teda súčasne ukázať, aká je kvalita učiteľského vzdelávania na univerzitách v slovenskom prostredí a či je toto vzdelávanie na daných univerzitách a fakultách naozaj v takej kvalite, aká sa očakáva od tých stupňov vzdelávania, v ktorých sa učiteľské programy realizujú a v ktorých sa získavajú aj vyššie kvalifikácie v pedagogických odboroch. Predpokladajme teda, že komplexná akreditácia bude prvým podrobnejším zrkadlom problémov, ktoré sú spojené s učiteľským vzdelávaním na Slovensku.

Nemusíme však nečinne čakať na verdikt Akreditačnej komisie, napokon ten spred niekoľkých rokov nenaplnil prísľub zreteľnej diferenciácie vysokých škôl a jasného pomenovania ich deficitov. Existuje totiž množstvo prístupných zdrojov, s ktorými sa dá pracovať aj bez príslušnosti k akreditačnej komisii, a napríklad z vlastnej iniciatívy si urobiť objektívny prehľad o parametroch kvality univerzitného prostredia v konkrétnych odboroch. Osobitne sa to dotýka práve kvality vedeckého prostredia, kvality výskumu a miery reálnej aktivity týchto pracovísk v globálnom medzinárodnom prostredí. Nebolo nič zložité, aby sme takúto úlohu vykonali svojpomocne z vlastnej iniciatívy na základe verejne dostupných zdrojov.

Zamerali sme sa pritom len na problém medzinárodnej akceptácie a kvality publikačných výstupov vybraných pedagogických pracovísk. Ide síce len o jedno z kritérií hodnotenia kvality univerzít, no je to kritérium, ktorého váha je jedna z najvyšších tak pri posudzovaní akreditačnou komisiou, ako aj pri financovaní univerzít ministerstvom. Taktiež sme sa zamerali len na sledovanie pracovísk, ktoré realizujú študijné programy z odboru *predškolská a elementárna pedagogika*, čiže programy pripravujúce učiteľky materských škôl a prvého stupňa základných škôl. Tieto programy sa realizujú na všetkých pedagogických fakultách na Slovensku a v prípade prípravy učiteľov primárneho vzdelávania sa vzťahujú výlučne na vyšší, teda magisterský stupeň vysokoškolského vzdelávania. V tomto odbore sa na mnohých fakultách realizujú aj doktorandské študijné programy a niektoré z fakúlt majú pre tento odbor udelené práva na habilitáciu docentov a vymenúvanie profesorov. Takže úroveň daného parametra sa na pedagogických fakultách dá očakávať ako veľmi vysoká. Ako vysokoškolskí učitelia a vedeckí pracovníci v tomto odbore, ktorí dôverne poznajú svoje prostredie, máme však o tomto predpoklade oprávnené pochybnosti, ktoré sme chceli na základe objektívnych kritérií preveriť.

Kritériá a pochybnosti

Pozrieme sa najprv na kritériá, ktoré Akreditačná komisia stanovuje na realizáciu magisterských študijných programov, v rámci ktorých sa na univerzitách získava učiteľská kvalifikácia: „Vysoká škola musí preukázať nepretržitú výskumnú činnosť alebo umeleckú činnosť svojich pracovísk v problematike študijného odboru **akceptovanú na medzinárodnej úrovni**...“ V prípade doktorandských programov sa hovorí: „Vysoká škola musí v porovnaní s požiadavkami na druhý stupeň preukázať **navyše nepretržitú** medzinárodne akceptovanú výskumnú alebo umeleckú činnosť svojich pracovísk v problematike študijného programu v takej miere, aby študenti aktívnou účasťou mohli získať nové poznatky alebo umelecké výkony, ktoré **akceptuje príslušná medzinárodná vedecká alebo umelecká komunita**.“ Položme si otázku: Sú naozaj všetky fakulty na Slovensku poskytujúce učiteľské vzdelávanie a následne doktorandské štúdium v pedagogických odboroch také, že dôsledne plnia tieto kritériá? Nie je kvalita vedeckého prostredia a medzinárodná akceptácia výstupov týchto pracovísk často predstieraná?

Pochybnosti o kvalite vedeckej práce týchto pracovísk nachádzame už na národnej úrovni. Už na nej niekedy narážame na hranu vedeckej etiky. Pozrime sa na výstupy z časopisov, ako *Predškolská výchova*, *Naša škola*, *Pedagogické rozhľady*, či z českého časopisu *Komenský*, v ktorých pracovníci katedier v danom odbore radi a pravidelne publikujú. Po nazretí do knižničných, vykazovacích a akreditačných profilov pracovníkov z odboru predškolskej a elementárnej pedagogiky na Slovensku s údivom možno konštatovať, že veľká časť z nich si výstupy v daných periodikách vykazuje ako vedecké, pričom je úplne zjavné, že dané periodiká tento profil nesledujú. Ide o tzv. odborné časopisy určené učiteľskej verejnosti.

Ďalším problémom je vydávanie monografií. V ostatnom období sa dramaticky zvýšil počet vydávaných monografií v zahraničných vydavateľstvách, aby sa predstieral medzinárodný dosah monografií. Podstatou je však kontrola recenzného konania zo strany autorov či univerzity, dané zahraničné vydavateľstvá často prislúchajú k univerzitám, resp. recenzné konanie je priamo financované univerzitami či autorským tímom. Sofistikovanejšou stratégiou je dohoda o spolupráci univerzitných vydavateľstiev s prestížnymi vydavateľstvami (Peter Lang, Springer a pod.), pričom kontrolu nad recenzným konaním má stále inštitúcia, ku ktorej prislúchajú autori. A kto by už v rámci akreditácií namietal voči výstupom vo vydavateľstve Springer či Peter Lang?

Problémom je aj organizovanie „vedeckých“ konferencií. Ide najmä o predstieranie medzinárodnej dimenzie konferencií angažovaním vedeckého výboru či prednášateľov z Českej republiky a krajín Vyšehradskej štvorky, prezentovaním učiteľských konferencií ako konferencií vedeckých, zrieknutie sa reálneho recenzného konania na vydávané zborníky z konferencií, nevyžadovanie osobnej účasti prednášateľov na konferenciách a podobne. Všetky tieto skutočnosti veľmi jasne signalizujú, že univerzitné pracoviská, pre ktoré sú takéto postupy „vykonávania vedeckej práce“ typické, majú zásadné problémy so slušnou a s akceptovateľnou vedeckou prácou a spoliehajú sa skôr na postupy, ktoré zjavne hraničia so zavádzaním a s predstieraním kvality vlastnej práce. Tieto signály sú takpovediac mäkké a je celkom zarážajúce, že pedagogická univerzitná komunita si na ne zvykla a považuje ich za štandardné. Naopak, dokonca hľadá cesty, ako ich ospravedlniť či dokonca legitimizovať a vyhnúť sa štandardnému posudzovaniu kvality. Pokiaľ na pochybnosti v kvalite vedeckej práce narážame už v produkcii týkajúcej sa len národnej úrovne, aký asi bude stav v medzinárodnej akceptácii týchto pracovísk, ktorá – ako ukazujú vyššie spomínané kritériá akreditácie – predstavuje ťažiskové kritérium poskytovania magisterských a vyšších univerzitných štúdií a kvalifikácií?

O zahraničnej, resp. medzinárodnej akceptácii hovoria najlepšie zahraničné zdroje ako také, čiže platformy, na ktoré sa neodvolávajú univerzity samy, ale ktoré nezávisle vyhodnocujú stav publikačnej produkcie. Týmito platformami sú najmä významné databázy publikácií spravované nezávislými zahraničnými agentúrami. Tie registrujú v globálnej perspektíve publikácie, resp. citácie tých autorov, ktorí reálne fungujú v medzinárodnom publikačnom prostredí. Príkladom takýchto databáz sú napríklad Web of Science (WoS), Scopus, pre pedagogické prostredie aj ERIC a ProQuest. Sú to prostredia, v ktorých cirkulujú všetci významnejší akademici formujúci v medzinárodnej perspektíve pedagogickú vedu a o ktorých existencii by mala mať základné povedomie aj naša akademická komunita. Uvedené databázy sme zohľadnili aj v našej rozsiahlejšej štúdii, ktorá vyhodnocuje publikačné výstupy predmetných pracovísk. Táto štúdia bude publikovaná v prvom čísle časopisu Orbis Scholae roku 2015, v tomto článku upozorníme len na niektoré zásadnejšie zistenia.

Dostupné údaje

Nie je zložité zozbierať údaje z uvedených databáz a urobiť si veľmi jednoduchý prehľad o tom, ako je produkcia našich pracovísk akceptovaná na medzinárodnej úrovni. Takéto vyhodnotenie sme teda bez akýchkoľvek metodických problémov vykonali a zaznamenali výstupy daných pracovísk k januáru 2014. Pracovali sme s údajmi, ktoré sa týkali 122 pracovníkov v súčasnosti aktívne pôsobiacich na katedrách gestorujúcich študijné programy pripravujúce učiteľov pre primárne i predškolské vzdelávanie. Do tohto súboru pracovníkov boli zahrnutí všetci, ktorí majú minimálne III. stupeň vysokoškolského vzdelania, teda odborní asistenti, docenti a profesori týchto katedier. Do súboru sme nezahrnuli doktorandov, ktorí sa síce môžu podieľať na výstupoch pracoviska, ale nepredstavujú kmeňovú základňu týchto pracovísk.

Pre potreby tohto článku vyberáme sumárne výsledky, ktoré najlepšie reprezentuje tab. 1. Výsledky poukazujú na priepastný rozdiel medzi pracoviskami na Slovensku, no taktiež aj na značný rozdiel medzi

najproduktívnejším a druhým najproduktívnejším pracoviskom. Treba uviesť, že v mnohých prípadoch sa rozdiely medzi pracoviskami ešte prehlbujú, ak sa ich výstupy vyhodnotia podľa jednotlivých databáz.

To, že sa výstupy jednotlivých pracovníkov dostávajú do uvedených databáz, znamená, že títo sú schopní produkovať texty pre medzinárodné auditórium, že nadväzujú na ťažiskové témy, ktoré hýbu medzinárodným pedagogickým myslením, že nadväzujú na najkvalitnejšie poznatky, ktoré sú v predmetnej téme aktuálne vyprodukované, a teda „ustoja" štandardné normy posudzovania kvality akademickej práce. Taktiež to znamená, že pedagogická činnosť pracovníkov, ktorí sú zapojení v takejto sieti, je postavená na aktuálnom vedeckom poznaní a takto je aj sprostredkovaná študentom učiteľstva. Izolovanosť od tejto siete, naopak, limituje kvalitu pedagogickej práce príslušných pracovísk a sotva sa dá predpokladať taká kvalita vzdelávacieho procesu na vysokej škole, ktorú pre magisterské a vyššie programy sledujú aj naše akreditačné kritériá. Zapojenosť do medzinárodného prostredia totiž nie je samoúčelná, ale je nevyhnutnou podmienkou zabezpečenia štandardnej medzinárodnej kvality vysokoškolského vzdelávania, o ktorú sa na Slovensku deklaratívne všetci usilujú. Či už je však toto úsilie úprimné, vyplýva zo zistení, ktoré tu prezentujeme.

Tab. 1: Sumárne výstupy univerzitných pracovísk predškolskej a elementárnej pedagogiky evidované v databázach publikácií (WoS, Scopus, ERIC, ProQuest)

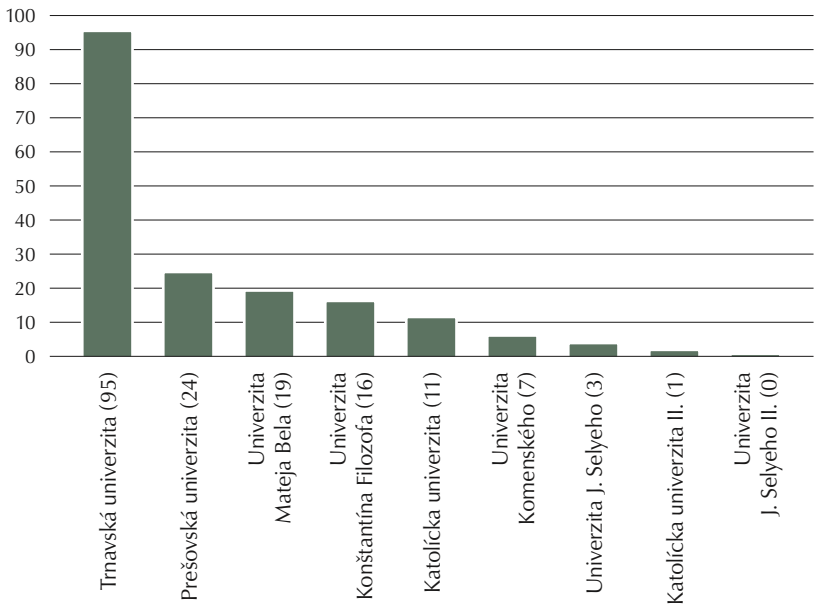

Iluzórni magistri

Tak čo teda výsledky zobrazené v tabuľke hovoria? Takmer nulový medzinárodný dosah majú príslušné pracoviská Univerzity Komenského v Bratislave, Katolíckej univerzity v Ružomberku a Univerzity J. Selyeho v Komárne. Miernu zapojenosť v medzinárodnom prostredí vykazujú príslušné pracoviská Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a Prešovskej univerzity v Prešove. V porovnaní s danými pracoviskami má nadštandardnú pozíciu jediné slovenské pracovisko, a to na Trnavskej univerzite v Trnave. Jedine v jeho prípade sa dá hovoriť o istej miere dlhodobosti medzinárodnej akceptácie výstupov. Sumárne možno povedať, že výsledky sú deprimujúce, no ťažko prekvapujúce, a sú celkom v rozpore s tým, s akou rozšafnosťou slovenské vysokoškolské prostredie sprostredkováva kvalifikácie a udeľuje akademické tituly a hodnosti. Preložené do reči udeľovania práv na vysokoškolské vzdelávanie – uvedené výsledky by mali znamenať toto: Tri univerzity na Slovensku by mohli obhájiť práva výlučne a maximálne na realizáciu bakalárskych študijných programov v odbore (ich výstupy sú len národne akceptované), tri univerzity na realizáciu programov magisterských (majú aspoň minimálnu mieru medzinárodnej akceptácie) a len jedna univerzita na program doktorandský (medzinárodná akceptácia totiž musí byť „nepretržitá", ergo mať istú časovú kontinuitu), nehovoriac o získaní a obhájení práv na uskutočňovanie habilitačných konaní a konaní na vymenúvanie profesorov v danom odbore. V situácii, keď by sa definitívne presadila idea, že učiteľské vzdelávanie sa má diať v spojenom magisterskom štúdiu, by to znamenalo, že prvé z uvedených univerzít by sa na učiteľskom vzdelávaní v danom odbore nemali podieľať vôbec, resp. mohli by sa sústrediť len na prípravu učiteliek materských škôl v bakalárskom študijnom programe.

Zabezpečenie magisterského vzdelávania pre učiteľov (primárneho vzdelávania) je isto dobrá a nespochybniteľná cesta. Dobré sú aj kritériá Akreditačnej komisie na hodnotenie kvality pracoviska poskytujúceho magisterské a vyššie vzdelanie. Idea magisterského učiteľského vzdelávania a kritériá akreditácie však musia byť v súlade. V opačnom prípade, a to je na Slovensku dokázateľnou skutočnosťou, sa magistrom neposkytuje vzdelanie, ktoré plní parametre univerzitného vzdelávania pre vyššie kvalifikačné stupne. A kvalifikovanosť učiteľov sa tak stáva umelou, resp. iluzórnou, rovnako ako sú iluzórne mnohé docentské a profesorské kvalifikácie členov týchto pracovísk. Diferenciácia jednotlivých slovenských pracovísk je očividne možná. Dobre sú kontúrované aj smery, ako možno kvalitu všetkých pracovísk zvýšiť. Komplexné akreditácie by takúto diferenciáciu boli schopné odhaliť, ak svoje kritériá budú dodržiavať dôsledne. Sme presvedčení, že dôsledne uplatnené kritériá komplexných akreditácií by mali priniesť porovnateľné výsledky s tými, ktoré sú naznačené v tomto článku. Nechajme sa prekvapiť, či tomu tak bude aj v skutočnosti a či tlak na zvýšenie kvality, ktorý proces akreditácií neustále sľubuje, aj nastane.

Obrátenie pyramídy

Ak dnes neprijmeme skutočnosť, že pedagogické fakulty a ich osadenstvá si prosto nie sú rovné, že medzi nimi existujú dokonca veľké rozdiely, udeľovanie magisterských titulov v učiteľských odboroch môže stále zostať rozdávaním diplomov so spochybniteľnou hodnotou. Cesta za zvýšenou kvalitou vysokoškolského vzdelávania, ako aj cesta za reálnou kvalitou magisterského učiteľského vzdelania je dlhodobá a určite nespočíva v politickom rozhodnutí o tom, aký stupeň vzdelania má mať ktorá kvalifikácia. Za magisterským vzdelaním učiteľov v zahraničí stojí dlhodobé úsilie univerzít v rozvoji kvalitného pedagogického výskumu, ktorý postupne nadobudol parametre univerzitnej vedy. Až na ich základe sa mohli rozvinúť dané programy v danom stupni vysokoškolského vzdelávania. Študijný potenciál programov teda jednoznačne pochádzal z intelektuálneho potenciálu univerzitných pracovísk. U nás je, žiaľ, pyramída opačne, no šance na jej obrátenie existujú. Ostáva len dúfať, že ich Slovensko dokáže využiť.

doc. PaedDr. Ondrej KAŠČÁK, PhD.
prof. PhDr. Branislav PUPALA, CSc.
Ilustračné foto stock.xchng

Deti z ústavnej starostlivosti v školskom prostredí

PODPORA ZNEVÝHODNENÝCH

Deti, ktoré sú umiestnené v ústavnej starostlivosti, často zažívajú ťažké životné situácie. Viaceré z nich zažili v rodinách zanedbávanie, zneužívanie a traumy. Mnohé z nich sa vplyvom zanedbanej starostlivosti a výchovy „dali na zlé chodníčky". Iné sú pre zlé životné podmienky v rodinách odlúčené od rodín a ďalších blízkych osôb a umiestnené v ústavnej starostlivosti.

Ťažkou životnou situáciou je aj ich príchod do zariadenia, ktoré pre nich predstavuje úplne iný svet než ten, ktorý zažili predtým, svet s prísnymi pravidlami a režimom. Ťažkou životnou situáciou je aj odchod zo zariadenia s minimálnymi prostriedkami a podporou zaradiť sa do spoločnosti. Napokon tieto deti majú často problémy tiež v školskom prostredí. V nasledujúcom texte ukazujeme, ako podpora vzdelávania a reziliencie môže napomôcť úspešné zvládanie ťažkých životných situácií týchto detí.

Deti v ústavnej starostlivosti a ich ťažké životné situácie

Podľa štúdie uskutočnenej organizáciou Eurochild v tridsiatich európskych štátoch je zhruba milión detí umiestnených do rôznych typov ústavov náhradnej rodinnej starostlivosti (čo činí 1 % tejto populácie). Napriek tomu, že umiestnenie je často otázkou posledného možného riešenia, je počet detí umiestnených v takýchto zariadeniach buď stabilný, alebo rastúci.

Na Slovensku bolo podľa štatistiky Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) z roku 2010 umiestnených mimo vlastnej rodiny 13 881 detí, čo je 1,257 % populácie detí. Od roku 2000, keď tvoril 0,915 %, sa podiel týchto detí zvyšuje, klesá však podiel detí, ktoré sú umiestňované v ústavnej starostlivosti, a narastá počet detí v náhradnej rodinnej starostlivosti. Čo sa týka vzdelávania, z mladých ľudí, ktorí boli v školskom roku 2012/2013 prepustení zo špeciálnych výchovných zariadení, získalo podľa informácií Ústavu informácií a prognóz školstva výučný list alebo kvalifikáciu len 35,4 %. V detských domovoch bolo roku 2011 umiestnených 4 622 detí. Tieto deti ukončujú najmä špeciálnu školu – 40 %, základnú školu – 18 %, alebo strednú školu bez maturity – 19,3 % (Fico, 2012).

Z analýz toho, prečo sú deti umiestňované do ústavnej starostlivosti, vyplýva, že väčšinou ide o „patológiu" rodinného prostredia (alkoholizmus, domáce násilie, dezorganizácia rodinného života, rodiny žijúce v chudobe) alebo o zlý či nefunkčný systém podpory rodiny (*The Child Right to a Family*, 2008). V tejto súvislosti sa stretávame s pojmom sociálna sirota, čím sa rozumie situácia dieťaťa, ktorého rodičia (respektíve aspoň jeden rodič) žijú, ale nemôžu, nechcú sa alebo nevedia starať o dieťa (Szczepaniak, 2004). Aj deti v ústavnej starostlivosti na Slovensku môžeme označiť za sociálne siroty. Podľa oficiálnych štatistík len 1,4 % detí z detských domovov nemá ani jedného biologického rodiča (ÚPSVaR, 2013).

Deti, ktoré sa dostanú do ústavnej starostlivosti, majú častejšie ako iné deti problémy v oblasti mentálneho zdravia, problémy s alkoholom a drogami, sociálne vzťahové problémy s dospelými aj rovesníkmi. Sú to deti, ktoré stratili blízke osoby a dôveru v ostatných ľudí. Častejšie ide o deti s poruchami správania a prežívania (Holden, 2009, Škoviera, 2007).

Výskum medzi deťmi z detských domovov a reeduakčných centier ukázal, že pre tieto deti sú ťažkými životnými situáciami prechody z domáceho prostredia do ústavného a naopak. Po príchode do zariadenia viaceré deti bojujú s pravidlami a potom sa im pasívne prispôsobia. Len u niektorých z nich nastáva v podmienkach ústavnej starostlivosti pozitívny vývin a prosperovanie (Lukšík, 2014). Aj pri odchode musia deti, resp. mladí dospelí čeliť viacerým problémom. Napríklad dievčatá pri odchode z reeduakčného zariadenia nie sú pripravené starať sa o seba a nie sú ani psychicky odolné voči sociálnemu prostrediu, do ktorého prichádzajú zo zariadenia. Po odchode zo zariadenia sa stretávajú s problémami v oblasti zamestnania, užívania návykových látok a v oblasti partnerských vzťahov, často spojených so skorým, neplánovaným rodičovstvom (Lukšík, 2013).

Deti v ústavnej starostlivosti sa navyše stretávajú s problémami, ktoré sú spojené s ich vzdelávaním. Jackson (2010) medzi takýmito problémami uvádza: prípravu mladých ľudí na slabo platené a ťažko uplatniteľné profesie, nepravidelnú školskú dochádzku a medzery v učive, nízku úroveň očakávaní a ašpirácie učiteľov a sociálnych pracovníkov od mladých ľudí a nízky pocit kontroly mladých ľudí nad vlastným životom. Podľa Kuruca (2009) sú chlapci z ústavnej starostlivosti často zaraďovaní medzi ťažko vychovateľných alebo problémových žiakov. Na prvý pohľad veselí, živí a komunikatívni chlapci dokážu v priebehu niekoľkých sekúnd zmeniť náladu a stanú sa z nich vzdorovití, nahnevaní, problémoví žiaci, ktorých dokáže vyviesť z miery aj malý, nenápadný podnet alebo prekážka.

Podpora reziliencie a vzdelávanie detí v ústavnej starostlivosti

Psychológovia a psychiatri pod pojmom reziliencia rozumejú *odolnosť*, ktorá jednotlivcovi umožňuje znášať zaťažujúce zážitky bez toho, aby došlo k vzniku duševnej poruchy alebo dlhodobým duševným ťažkostiam (Hašto, 2005). Pojem je odvodený z anglického slova *resilience*, čo znamená pružnosť, odolnosť, pevnosť, nezdolnosť, húževnatosť, nezlomnosť. U ľudí s dobrou schopnosťou reziliencie sa predpokladá, že nepríjemné zážitky sa pre nich nestávajú psychickými traumami, na rozdiel od ľudí, u ktorých je táto schopnosť oslabená alebo úplne chýba. Reziliencia predstavuje osobnostný predpoklad (potenciál) na zvládanie záťažovej situácie (Peters, 2004). Podľa Ungara (2005, 2006) je však reziliencia nielen individuálnou schopnosťou smerovať k zdrojom zdravia a osobného prosperovania, ale aj schopnosťou komunity a spoločnosti tieto zdroje zmysluplne poskytnúť. Okrem „sily" osobnosti jednotlivca sú takmer v rovnakej miere dôležité aj faktory spoločenského prostredia.

Vzdelanie je všeobecne považované za podmienku uplatnenia sa a úspešného začlenenia do spoločnosti. U detí v ústavnej starostlivosti je vzdelanie – popri stabilite poskytovanej starostlivosti, stabilite bývania a sociálnej podpore od užšieho okruhu rodiny alebo priateľov počas starostlivosti, jedným z predpokladov uplatnenia sa na trhu práce. Učiteľ, ktorý dokáže vyvolať záujem dieťaťa o čítanie, hudbu alebo šport, môže pozitívne ovplyvniť kariéru dieťaťa v dlhodobej perspektíve po opustení ústavnej starostlivosti (Jackson a kol., 2005). Na druhej strane nízka úroveň vzdelania sa dáva do súvislosti s nezamestnanosťou, dočasnosťou a nízkou kvalifikovanosťou práce (Fico, 2012).

Ungar (2005) na základe dlhodobého výskumu reziliencie vymedzuje faktory, ktoré v školskom prostredí podporujú reziliencia a následne aj úspešné začlenenie sa do spoločnosti. Sú to stabilita a kontinuita systému, rozvoj čitateľskej gramotnosti, rodičia alebo opatrovníci, ktorí oceňujú vzdelanie a hovoria dieťaťu, že je to cesta k lepšiemu životu, priatelia mimo prostredia rodiny, ktorí boli alebo sú v škole úspešní, rozvoj mimoškolských aktivít (záujmov a koníčkov), ktoré podporujú zvyšovanie sociálnych zručností a prinášajú kontakt so širšou škálou ľudí mimo rodinného a školského prostredia, stretávanie sa s významným dospelým, ktorý poskytuje podporu a povzbudenie a určité vzorové rolové správanie a pravidelné navštevovanie školy. Podľa Gilligana (1999) sa reziliencia mladých ľudí v ústavnej starostlivosti môže posilňovať dôrazom na kultúrne, športové a ďalšie aktivity, ktoré vedú k budovaniu sebavedomia, duševného zdravia a otvárajú nové sociálne vzťahy mimo ústavnej starostlivosti. Rutter a kol. (1998) zistili, že reziliencia mladých ľudí pochádzajúcich zo znevýhodneného rodinného prostredia súvisí s pozitívnym a vrúcnym vzťahom aspoň s jedným členom rodiny alebo s bezpečným blízkym vzťahom s aspoň jedným bezpodmienečne podporujúcim rodičom či jeho zástupcom, s pozitívnou školskou skúsenosťou, s pocitom, že viem plánovať a mám kontrolu nad vecami, so šancou na „bod obratu", napr. mať novú príležitosť a mať možnosť vymaniť sa zo zlej situácie. Rizikom môže byť nižšie IQ, temperament a negatívne vplyvy rovesníkov. Výskum v slovenských podmienkach, realizovaný vďaka projektu APVV č. 036818 (Lukšík a kol., 2014), ukázal, že aj keď vzdelávanie a reziliencia spolu priamo nesúvisia, ich rozvíjanie zrejme podmieňuje kvalita zdravotnej starostlivosti, prepojenie života v zariadení a mimo neho a pozitívne vzťahy s rovesníkmi.

Ťažké životné situácie detí umiestnených v ústavnej starostlivosti vyplývajú najmä z patológie rodinného prostredia, z ktorého pochádzajú, a z pozície sociálnych sirôt, do ktorej sa dostali bez svojho zavinenia. Okrem viacerých osobných problémov musia deti zvládať ťažký prechod do zariadenia ústavnej starostlivosti a potom aj odchod z neho. Zážitok úspechu v škole, učiteľom vyvolaný záujem o akademickú či záujmovú oblasť, podpora blízkych osôb vo vzdelávacej kariére, vzdelávacie vzory a ďalšie spomínané faktory posilňujú reziliencia detí zvládať ťažké životné situácie.

prof. PhDr. Ivan LUKŠÍK, CSc.
Ilustračné foto stock.xchng
(Zoznam použitej literatúry je k dispozícii u autora.)

Poznáte možnosti didaktického využitia tabletov v škole?

ŠKOLENIE

Nedávno sa na pôde Základnej školy na Komenského ul. v Sabinove uskutočnilo skvelé podujatie pod názvom Škola na dotyk AKADÉMIA. Bolo určené tým, ktorých zaujímajú možnosti didaktického využitia tabletov vo výučbe, práca s digitálnym vzdelávacím obsahom. Viedli ho tri zanietené učiteľky – RNDr. Zuzana Hanudeľová, Ing. Ľuboslava Kuľková a Mgr. Katarína Kurucová, ktoré majú z výučby s tabletom bohaté praktické skúsenosti. Ako toto podujatie prebiehalo, akým prínosom bolo pre jeho účastníkov, priblíži nasledujúci článok.

Zaujímavá akcia *Škola na dotyk AKADÉMIA* predstavovala prakticky orientovaný seminár venovaný problematike výučby prostredníctvom tabletov. Školenie bolo organizované v rámci projektu Škola na dotyk, cieľovou skupinou boli učitelia základných a stredných škôl, účasť na školení bola bez poplatku. Jeho cieľom bolo odovzdať skúsenosti z výučby s tabletom ostatným učiteľom. Dĺžka trvania školenia bola 6 hodín s prestávkami. Program seminára tvorilo oboznámenie sa s problematikou výučby prostredníctvom tabletov, ukážka vyučovacej hodiny s tabletom, testovanie a spätná väzba, tvorba poznámok a vyučovacích materiálov, práca s fotografiami a videom, tvorba mentálnych máp, práca s digitálnym vzdelávacím obsahom, ukážka softvéru Samsung School.

Po príchode do triedy čakal na každého účastníka seminára tablet. Priznám sa, že som mala možnosť tento technický „zázrak“ držať v rukách po prvýkrát, takže ako prvé som veľmi nedočkavo začala hľadať tlačidlo napájania, aby som ho uviedla do činnosti. Predsa len je rozdiel oboznamovať sa so základnými postupmi práce s tabletom prostredníctvom inštruktážnych videí a môcť si všetko odskúšať naživo, teda mám na mysli inštalovanie aplikácií, organizáciu ikon, spúšťanie aplikácií a prepínanie medzi nimi, prácu so súbormi v systéme Android a prácu s interným prehliadačom.

Od základov k tvorivému používaniu

Na úvod seminára sme sa od Mgr. Kurucovej dozvedeli, ako je potrebné riešiť nabíjanie tabletov, ako je možné riešiť distribúciu tabletov medzi žiakmi, ako zabezpečiť, aby bol štart aktivít plynulý. Od týchto základných otázok sme hladko prešli k ďalším, získali sme cenné informácie o tom, ako riešiť distribúciu súborov medzi tabletmi, ako umožniť žiakom ich domáce využitie, ako inštalovať aplikácie. Dozvedeli sme sa aj o zabezpečení ochrany tabletov pred nežiaducou aplikáciou, o ich pravidelnej údržbe a zaistení pracovnej disciplíny na vyučovacej hodine.

Po zodpovedaní základných otázok sme získali ďalšie dôležité informácie, ktoré sa týkali zdieľania obrazovky, cloudových aplikácií a systému Samsung School, ktorý bude zakúpený pre všetky školy. Veľmi prínosná bola názorná ukážka vyučovacej hodiny geografie v podaní RNDr. Hanudeľovej, v jej závere nechýbalo získavanie spätnej väzby. Ako sa pracuje s testovacím systémom Socrative, nám veľmi pútavo predviedla Ing. Kuľková. Mali sme dostatok času, aby sme si testovací systém vyskúšali, precvičili a ukotvili v pamäti. Bola to veľmi zaujímavá a užitočná aktivita.

Veľmi príťažlivou a hodnotnou aktivitou bola aj práca s aplikáciou Poznámka S. Chvíľu mi trvalo, kým som si zvykla na to, ako sa vkladajú písmená s diakritickými znamienkami. Okúzľujúce bolo nastavenie rukopisu, používanie dotykového pera pri písaní a kreslení rukou, príprava učebných materiálov v spomínanej aplikácii. Rovnako prospešnou aktivitou bola tvorba myšlienkových máp pomocou aplikácie Mindomo, ktorú vystriedala práca s editorom fotografií Easy Photo Editor a editorom videí Video Editor.

Záver seminára patril fantastickým učiteľským TUUL-om, čiže on-line materiálom na inšpiratívne vyučovanie, ktoré vytvárajú tvoriví učitelia, tabletoví profesionáli. Tí nastúpili na správnu cestu postupnej zmeny, budujú nové modely škôl, udržateľné v rýchlo sa meniacej spoločnosti. Pripravujú pre svojich žiakov atraktívne vzdelávacie materiály, motivujú ich, inšpirujú, zapájajú do osožných aktivít, pri ktorých využívajú moderné digitálne nástroje.

Deň strávený v Základnej škole na Komenského ul. v Sabinove bol skvelý. Ďakujem všetkým aktérom, ktorí sa o jeho zdarný priebeh pričinili. Ak aj vy máte záujem rozšíriť rady tých, ktorí chcú vyučovať moderne a kvalitne, neváhajte a prihláste sa na školenie *Škola na dotyk AKADÉMIA*.

PaedDr. Erika PETRAŠKOVÁ, PhD.
Foto autorka

Jedlo môže byť aj liek

NITRIANSKE HRNČIAROVCE

V dňoch 10. – 14. novembra sa v Základnej škole v Nitrianskych Hrnčiarovciach uskutočnil už tretí ročník Týždňa zdravej výživy. Deti sa počas neho zapájali do rôznych aktivít, ktoré boli spojené so správnou výživou a stravovaním. Počas tohto týždňa bol zatvorený školský bufet. Panie učiteľky však pripravili deťom súťaže a úlohy týkajúce sa zdravého spôsobu života. Deti si spolu s rodičmi pripravili doma desiatu plnú vitamínov a zdravých potravín. Mali sme prezentáciu o zdravom životnom štýle, na hodinách sme cvičili. Zapojili sme sa do súťaží v poznávaní ovocia a zeleniny podľa vône, triedili zdravé a nezdravé jedlá. Väčší žiaci zhotovovali zdravé nátierky a misy s ovocím a so zeleninou. Pili sme bylinkové čaje zo školských bylinných špirál a počúvali rozprávky o ovocí a zelenine. Týždeň bol ukončený výrobou potravinovej pyramídy a vyhlásením víťaza Súťaže o najkrajšie jablko. Na záver sme si sľúbili, že do nášho jedálnička pribudne viac zdravých vecí. Deti v Nitrianskych Hrnčiarovciach sa každý rok na tieto zdravé dni tešia a pre pedagógov je to už príjemná a poučná tradícia.

(nh), foto archív školy

Musica camerata Ján Albrecht

SÚŤAŽ

Piaty ročník celoslovenskej súťaže v komornej hre žiakov základných umeleckých škôl (ZUŠ) Musica camerata Ján Albrecht 2014 sa uskutočnil v dňoch 14. – 15. novembra v priestoroch ZUŠ Jána Albrechta v Bratislave-Petržalke. Uplynulé ročníky tohto úspešného súťažného festivalu komornej hudby mladých hudobníkov potvrdili opodstatnenosť pokračovať a vytvoriť tradíciu albrechtovského muzicírovania. V spolupráci s ministerstvom školstva pripravila usporiadateľská ZUŠ Jána Albrechta vhodné podmienky na úspešnú realizáciu i pre jubilejný ročník. Celkovo sa predstavilo 105 mladých talentov zo 17 ZUŠ z celého Slovenska.

Laureáti tohtoročnej súťaže Musica camerata Ján Albrecht Matúš Miklovič a Michal Volarik.

Odborná porota, ktorej predsedal renomovaný hudobný umelec Mgr. art. Peter Zajíček, ArtD., hodnotila výkony 39 komorných zoskupení v štyroch vekových kategóriách. V zlatom pásme sa umiestnili účastníci s najvyšším bodovým ziskom, spomedzi ktorých vzišiel laureát tohtoročnej súťaže – klavírne duo ZUŠ Jána Albrechta Bratislava Matúš Miklovič a Michal Volarik z III. kategórie (pedagóg Mgr. art. Marcel Štefko, ArtD.). Laureát súťaže bude mať možnosť vystúpiť v júni 2015 na medzinárodnom hudobnom festivale hudobných škôl vo Varšave.

PhDr. Božena DLHÁŇOVÁ
Foto Mgr. art. Martin ŤAŽKÝ

Pasovanie za prvákov

KRAČÚNOVCE

Významný a veľký bol 18. novembra pre prváčikov Základnej školy v Kračúnovciach. V tento deň boli pasovaní za prvákov.

Naši prváci sa na túto chvíľu veľmi tešili. Každý deň chodili do školy s pocitom, koľkokrát sa ešte musia vyspať, aby nastala ich vytúžená chvíľa. Dočkali sa. Ich rodičia a ďalší hostia boli svedkami výnimočnej udalosti. Najmladší adepti do školského cechu predviedli, čo všetko sa za krátky čas strávený v školských laviciach naučili. Ukázali, ako sa už vedia popasovať s písmenkami, číslicami a ako dokážu spojiť hudbu s pohybom.

Ďalším bodom programu bol sľub prvákov a samotné slávnostné pasovanie, ktorého sa zhostila riaditeľka školy Mgr. M. Kušnírová. Pasovalo sa obrovskou ceruzou položenou na rameno. Naši najmenší si prevzali fialové šerpy, ktoré im budú pripomínať chvíle, keď opustili svet hračiek a vstúpili do sveta plného kníh, písmen, čísel a iných vedomostí. Po zložení slávnostného sľubu každý žiak dostal pamätný list, sladkú maškrtu a svoj prvácky sľub potvrdil odtlačkom prsta na pasovací dekrét. Takto sa z nich stali právoplatní členovia školského cechu Základnej školy v Kračúnovciach.

Po oficiálnej časti čakalo na prváčikov a ich rodičov zaslúžené občerstvenie. Žiaci zvládli svoj pasovací deň výborne, očká im žiarili ešte dlho potom a domov odchádzali obohatení o nové zážitky. Za pomoc ďakujeme všetkým, ktorí nám pomohli pri organizácii tohto milého podujatia, najmä však rodičom.

PaedDr. Mária MATISOVÁ
Foto archív školy

Škola trochu inak

ZLATÉ MORAVCE

Takto sme nazvali už tradičné edukačné a zážitkové aktivity realizované v Gymnáziu Janka Kráľa v Zlatých Moravciach v rámci Týždňa vedy a techniky, ktorý tento rok pripadol na 10. – 14. novembra.
Strategickým dokumentom našej pedagogickej práce je štátny vzdelávací program, ktorý kategorizuje gymnáziá ako školy poskytujúce všeobecné vzdelanie a stanovuje pre ne povinné vyučovacie predmety začlenené do týchto vzdelávacích oblastí: Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a hodnoty, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb. V tomto školskom roku pedagógovia nášho gymnázia pripravili v rámci Týždňa vedy a techniky pre žiakov také typy aktivít, ktoré zastrešujú všetky vzdelávacie oblasti. Každý žiak mal možnosť participovať na viacerých aktivitách, samozrejme, aj s akcentom na svoje individuálne zameranie.

Zo sveta i z domova

V oblasti *Jazyk a komunikácia* sa prezentovali žiačky, ktoré sa v máji zúčastnili jazykového pobytu vo Veľkej Británii. Ich rozprávanie podnietilo ostatných študentov do zvedavých otázok a možno aj návštevy miest, ktoré priblížili, no predovšetkým permanentného vylepšovania svojej angličtiny.
Rozvoj logiky a algoritmického myslenia patrí do oblasti *Matematika a práca s informáciami*. Vyučujúci informatiky pripravili pre žiakov osemročného gymnázia didaktické hry Guľôčka a Sokoban a pre žiakov 1. ročníka štvorročného gymnázia informatickú hru Robotanik. Tu už bolo zadanie ťažšie – naprogramovať robota len za pomoci jednoduchých operácií a rekurzií s predpísaným počtom krokov. Sústredenie, zaujatosť žiakov, absolútne ticho boli iba kulisou k rozvoju osobností žiakov, k vyriešeniu úloh.
Najviac aktivít sme pripravili a realizovali v oblasti *Človek a príroda*. Žiaci navštevujúci seminár z biológie sa zúčastnili Dňa otvorených dverí Ústavu molekulárnej biológie SAV. Osobitne si vážime, že nás privítal riaditeľ ústavu RNDr. Ján Kormanec, DrSc. Následne si žiaci vypočuli odborné prednášky a prezentácie o tvorbe kryštálov proteínov, ich vyhodnocovaní a možnostiach využitia. Ďalšia skupina žiakov mala zážitky zo vzdelávania v Arboréte Mlyňany SAV. Pracovníci oddelenia dendrobiológie im predstavili svet rastlín pod

Divadelný režisér Juraj Augustín.

Zásady prvej pomoci si žiaci precvičili v rámci vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb.

mikroskopom, v priestoroch kaštieľa si pozreli pamätnú izbu zakladateľa arboréta Dr. Štefana Ambrózyho-Migazziho. Zaujímavé boli aj výstavy zamerané na propagáciu jednotlivých činností pracoviska. Meno RNDr. Stanislava Harvančíka vám možno nič nehovorí, ale ak máte doma kalendár s fotkami prírody, určite v ňom natrafíte na meno tohto vedca. Sovy Slovenska – to bola téma jeho prednášky, v ktorej sme sa napríklad dozvedeli, že až desať druhov sov žije aj na Slovensku.
Fyzika je vraj všetko okolo nás. A môže ju zachytiť aj fotografia. Poznanie fyzikálnych aspektov kreslenia svetlom pomocou camery obscury, vedomosti o historickej a súčasnej fototechnike patria nielen k odbornému portfóliu maturanta z fyziky, ale aj všeobecnému rozhľadu gymnazistu. Fyzika je aj letectvo, no letectvo nie je len fyzika. Ako sa stať VIP pilotom? Najskôr treba slušne študovať v osemročnom gymnáziu, potom absolvovať Katedru leteckej dopravy Fakulty prevádzky a ekonomiky dopravy a spojov Žilinskej univerzity, veľmi slušne ovládať angličtinu a veľmi chcieť. Toto curriculum vitae Ing. Milana Poláka môže byť pre žiakov osnovou ich profesionálnych životných ciest. Takmer štyri hodiny jeho zaujímavého rozprávania, aj v angličtine, úplne pohltili žiakov aj pedagógov.
Juhoamerické krajiny Peru a Bolívia budú vždy pre Európana exotikou. Aspoň virtuálne mohli túto časť Zeme spoznať aj naši žiaci prostredníctvom demonštračno-výkladovej formy RNDr. PaedDr. Jána Veselovského, PhD., a RNDr. Lucie Šolcovej, PhD.
Ale neboli sme len vo svete, v pútavom týždni vedy a techniky sme sa presunuli aj do našich Zlatých Moraviec. Ciele vzdelávacej oblasti *Človek a spoločnosť* naplnili svojimi prednáškami Mgr. Marián Kéry, ktorý hovoril o komunálnej politike, a Ľudovít Chládek, ktorý sa venoval židovskej komunite v Zlatých Moravciach a záchrane židovského cintorína.

Viacvýznamová tvorba

Oblasť *Umenie a kultúra* nám vyplnil divadelný režisér Juraj Augustín. Žiakov počas troch hodín uviedol do spôsobu vzniku inscenácie – od výberu textu cez inscenačné úpravy, výber hercov, prácu so scénografom, kostýmovým výtvarníkom až po pohybovú a výrazovú prácu s hercami. Pohľad „za oponu“ divadla bol pre nás výnimočnou udalosťou.
Vzdelaný človek by sa mal primerane starať aj o svoje zdravie. Sebaobrana a bojové umenia a zásady prvej pomoci patria do vzdelávacej oblasti *Zdravie a pohyb*. Oba programy boli zacielené na osvojenie si praktických zručností a návykov. Lektormi prvej pomoci boli naši bývalí žiaci, dnes študenti bakalárskeho štúdia na Fakulte sociálnych vied a zdravotníctva Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre J. Molnár a Z. Hodošiová.
V oblasti *Človek a hodnoty* sme sa zamerali na etiku. M. Hodoši, tiež náš bývalý žiak, pracoval v lete ako dobrovoľník v Etiópii. Vyučoval angličtinu, metodicky aj organizačne pomáhal domácim učiteľom. Vidieť fotodokumentačný materiál z týchto oblastí sveta znamená uvedomiť si potrebu pomoci, ľudskej spolupatričnosti.
Všetky aktivity projektu *Škola trochu inak* boli inakšie. Z našich absolventov sa stali učitelia, ich profesionálny status prekračuje bežný životný rámec. Vedenie školy si dovoľuje aj touto cestou poďakovať všetkým lektorom a zamestnancom školy, ktorí pripravili a realizovali tieto inovatívne edukačné akcie.

PaedDr. Anna ROSENBERGOVÁ
Foto Mgr. Ľuboš DEBNÁR

Dramatický tvar výučby anglických dejín zaujal všetkých žiakov.

Podnetný deň s anglickým jazykom

KOMÁRNO

Dňa 25. novembra sme v našom Gymnáziu H. Selyeho v Komárne v rámci každoročne organizovaného Dňa angličtiny s potešením privítali divadelnú skupinu The Bear Educational Theatre. Náplňou tohto divadla so sídlom v Prahe je priblížiť žiakom angličtinu prostredníctvom interaktívnych vzdelávacích predstavení a tvorivých dielní. Predstavenia sú zostavené profesionálnymi hercami/učiteľmi, ktorí pochádzajú nielen z Veľkej Británie, ale aj z iných kútov sveta. Naši žiaci mali možnosť vidieť v aule školy tri predstavenia: dve predstavenia hry *Detektívi* a jedno s názvom *Dejiny Veľkej Británie*. Herci veľmi šikovne a nenútene dokázali upútať pozornosť vyše 420 študentov rôzneho veku s rôznou znalosťou angličtiny. Z pódia s nimi nadviazali rozhovor a cielene ich viedli príbehom cez zápletku až k logickému rozuzleniu deja. Keďže The Bear Educational Theatre sa zameriava na výučbu angličtiny, nešlo len o odohranie predstavení. V hre *Detektívi* mali herci všetko perfektne naplánované – počnúc overením si slovnej zásoby pred začatím predstavenia pomocou komunikácie s obecenstvom cez uvedenie problému a zápletky s postupným a nebadaným zrýchľovaním tempa reči v angličtine až po spoločné logické rozuzlenie deja. Zahraním dvoch rovnakých scénok v rámci jedného predstavenia s úlohou nájsť medzi nimi rozdiely upútali pozornosť malých i veľkých. Cieleným prerušovaním deja na zhrnutie faktov a overenie porozumenia šikovne vtiahli žiakov do diania. A aj druhé predstavenie o histórii Veľkej Británie, určené pre starších žiakov s vyššou jazykovou úrovňou, bolo uvedené pútavo a vtipne.
Z predstavení žiaci odchádzali nadšení a obohatení o nové poznatky. Ich pozitívne hodnotenie a konštatovanie, že všetkému rozumeli, nesmierne potešilo aj nás učiteľov. Po predstaveniach sa začali tvorivé dielne pre našich najmenších – žiakov prímy a sekundy. Išlo o malé komunikačné hry, pri ktorých sa divadlo „vtiahlo“ do výučby prostredníctvom hrania rôznych scénok, samozrejme, v anglickom jazyku. Naši „maličkí“ boli nadšení a plní entuziazmu a opúšťali triedy s prísľubom, že sa stanú najlepšími žiakmi anglického jazyka v škole.
A práve o to šlo – o motiváciu, radosť z poznatkov a nadšenie pre dobrú vec. Za to všetko patrí vďaka všetkým – hercom, našim učiteľom, vedeniu školy a, samozrejme, rodičom, ktorí tento projekt finančne podporili. A nám neostáva nič iné, len s radosťou očakávať aj budúcoročný Deň angličtiny.

Mgr. Alena HEVESI PETRUF
Foto archív školy

Rozhýbme sa v triede

BRAIN BREAKS

Mens sana in corpore sano. Alebo: V zdravom tele zdravý duch. Notoricky známy výrok rímskeho rečníka Iuvenalisa podáva svedectvo o tom, že ľudia už pred dvetisíc rokmi nachádzali prepojenie medzi telom a mysľou. To, že aktívny pohyb podnecuje myslenie, využívali vo svoj prospech už starovekí grécki filozofi a študenti. Vzdelávali sa a meditovali za súčasného prechádzania sa.
Športom sa dostáva viac kyslíka nielen do pracujúcich svalov, ale značnú časť si z neho ukrojí aj náš rozum. Dnes už existuje množstvo vedecky podložených dôkazov, že pohybová aktivita neudržuje zdravé iba naše telo, ale významne pozitívne ovplyvňuje aj kognitívne procesy, ako koncentráciu a pozornosť, schopnosť učiť sa, pamäť, plánovanie, schopnosť rozhodovať sa, vyrovnávanie sa so stresom a podobne. Výskumy ukázali, že deti, ktoré sa pravidelne hýbu, dosahujú v škole významne lepšie výsledky oproti tým, ktoré sa športu vyhýbajú. Fakt, že sedavý životný štýl detí má alarmujúci dopad na ich zdravie, je nepopierateľný. Odporúčania Svetovej zdravotníckej organizácie sú preto jednoznačné – cvičiť minimálne 60 minút denne. U nás sa trendy uberajú opačným smerom. Z troch hodín povinnej školskej telesnej výchovy týždenne sú momentálne dve, čo predstavuje asi 30 % odporúčaného času.
Keďže čas, počas ktorého majú žiaci možnosť cvičiť v školskom prostredí, je bezpochyby nedostačujúci, treba hľadať aj iné možnosti, ako im dopriať pohyb. Inovatívnym nápadom je medzinárodný projekt *Brain Breaks*, v ktorom sú prepojené pre deti dnes atraktívne technológie s pohybovou aktivitou. Cieľom projektu je prostredníctvom technológií integrovať pohybovú aktivitu, hudbu, kultúru, umenie a osobnostný rozvoj žiaka. *Brain Breaks* sú 2- až 5-minútové inštruktážne videá rôznych pohybových aktivít zostavené tak, aby podľa nich bolo možné cvičiť. Sú jednoducho reprodukovateľné, fyzicky a motoricky nenáročné, reprezentujú kultúru krajiny pôvodu prostredníctvom hudby, resp. choreografie, sú nenáročné na prípravu učiteľa, vyžadujú si minimálny priestor na cvičenie a žiadne materiálne pomôcky. Jedinou podmienkou je mať prístup na internet a dataprojektor na premietanie.
Hlavnou myšlienkou projektu je, aby boli videá používané v triede počas vyučovacích hodín. Keďže žiaci trávia najviac času denne práve v triedach, sú optimálnym prostredím, kde by bolo možné zvýšiť objem pohybových aktivít. Ideálnym prípadom realizácie projektu je napríklad táto situácia: Keď učiteľ dajme tomu na hodine matematiky vidí, že žiaci po 20 minútach strácajú koncentráciu, nevedia obsedieť, majú problém vyriešiť úlohu, sú ospalí a podobne, pustí im 5-minútové video, podľa ktorého budú cvičiť. Inak povedané, dajú svojmu rozumu krátku pauzu – *brain break*.
Ďalšie možnosti využitia inštruktážnych videí v škole sú počas prestávok, ráno pred začiatkom vyučovania či poobede v školskom klube detí. Iniciatíve sa medze nekladú. *Brain Breaks* sú voľne dostupné pre deti aj doma a využívať ich môžu aj ľudia so sedavým zamestnaním v kancelárii. Na internete je momentálne voľne dostupná ponuka 68 videí z 34 krajín sveta a neustále sa rozširuje. Do projektu sa zapojilo aj Slovensko zatiaľ tromi videami z oblasti fitnes, basketbalu a ľudových tancov. Všetky videá možno kedykoľvek bezplatne používať. Na záver len jedno – lepšie raz vidieť ako stokrát počuť.

Mgr. Gabriela OLOSOVÁ

Pedagogické zázemie vo svete

POROVNANIE

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) zverejnila výsledky komparatívneho výskumu odrážajúce stav svetového školstva v publikácii *Náhľad na školstvo* (*Education at a Glance 2014*), ktorá zahŕňa viaceré ukazovatele v rámci výchovno-vzdelávacieho systému, grafy a tabuľky o vekovej a pohlavnej štruktúre pedagógov, ich vzdelaní a profesijnom rozvoji, nehovoriac o organizácii práce a mimoškolských aktivitách, v 34 členských krajinách, resp. štátoch spadajúcich do EÚ21 vrátane vybraných krajín G20...

Počet hodín, ktoré ročne pripadajú na *učiteľa*, kolíše nielen v závislosti od jednotlivých štátov, ale aj konkrétnej základnej či strednej školy. Pedagógovia ročne odučia vo verejných školských ustanovizniach priemerne *782 hodín na prvom stupni základných škôl* (od 570 v Rusku a Grécku po vyše tisíc v Chile, USA a Indonézii), *694 hodín na druhom stupni základných škôl (ZŠ)*, resp. v prvom cykle stredných škôl (od 600 hodín v Kórei, Rusku, Grécku, Poľsku, Turecku a vo Fínsku po vyše tisíc v Argentíne, Chile, USA a Mexiku) a *655 hodín na stredných školách (SŠ)*, resp. *v ich druhom cykle* (od 369 v Dánsku po vyše tisíc v Argentíne, Chile a USA). Asi v tretine krajín klesol od roku 2005 počet vyučovacích hodín približne o 10 %, čo je prípad Chile, USA, Škótska, Austrálie, Nemecka, Írska, Nórska, Dánska, Belgicka, Francúzska, Islandu, Česka, Estónska, Talianska, Fínska, Kórey, na rozdiel od Luxemburska, Izraela, Maďarska a Japonska, kde práve o toľko percent stúpol (v Španielsku až o 26 %), kým na Novom Zélande, v Argentíne, Kanade, Indonézii, Anglicku, Poľsku, Turecku a na Slovensku ostal nezmenený. Najviac hodín (1 380) v prvom cykle SŠ (resp. na II. stupni ZŠ) pripadá na argentínskych a chilských pedagógov (1 100), severoamerických (1 070) a mexických (1 050), o niečo menej na škótskych, novozélandských (po 850) a austrálskych (800), k priemeru sa približujú holandskí a kanadskí (730), luxemburskí a indonézski (720), nemeckí, španielski a anglickí (700), kým pod priemerom figurujú belgickí (660), izraelskí, francúzski, slovenskí, slovinskí a českí (610), nórski, dánski, islandskí, estónski, rakúski, maďarskí a japonskí (600), fínski, kórejskí a poľskí (570), tureckí (500), ruskí (490) a grécki vyučujúci (415). Hoci pedagogická činnosť tvorí len časť ich pracovnej náplne, predsa len odzrkadľuje požiadavky rôznych krajín na vyučovací proces a determinuje náročnosť učiteľského/profesorského povolania, keďže sa musia venovať aj ďalším aktivitám (prípravám na hodiny, opravám domácich úloh, písomných i slohových prác, triednym schôdzkam, pedagogickým poradám a doplnkovému štúdiu) a čím viac času strávia vysvetľovaním učebnej látky v triede, o to menej im ostáva na hodnotenie žiakov. Mimochodom, učiteľky v štátnych materských školách odučia priemerne 1 001 hodín za rok, resp. 40 týždňov (od 532 v Mexiku cez prinajmenej 700 v Anglicku, Argentíne, Kórei, Grécku, Indonézii a Mexiku po vyše 1 500 na Islande, v Nórsku a vo Švédsku), čo je asi o 25 % viac v porovnaní s kolegyňami na základných školách, ale ich súhrnný pracovný čas ostáva spravidla rovnaký.

Pracovný úväzok pedagógov

Učitelia na základných školách vo väčšine krajín musia učiť tri až šesť hodín denne, okrem chilských, severoamerických a francúzskych, ktorí majú o niečo vyšší úväzok. Španielski učitelia napríklad odučia ročne 880 hodín, čiže o 100 viac, než činí priemer v krajinách OECD, čo vychádza približne na päť hodín denne (priemer je 4,3 hodiny). *V prvom cykle SŠ* učia najviac tri hodiny denne kórejskí, ruskí, fínski, grécki, japonskí, nórski a slovinskí pedagógovia, na rozdiel od chilských, severoamerických (vyše 5 hodín) a argentínskych (vyše 8 hodín). Niektoré krajiny pripočítavajú k hodinám aj prestávky, iné uvádzajú čistý čas vyučovacieho procesu. *Profesori na stredných školách* v drvivej väčšine štátov majú nižší úväzok s výnimkou Chile a Škótska, kde pripadá na pedagóga rovnaký počet vyučovacích hodín na všetkých stupňoch vzdelávania, ale aj Anglicka, Argentíny, Indonézie a Mexika, kde profesori odučia viac hodín než učitelia. Francúzski, grécki, indonézski, izraelskí, tureckí, českí a slovenskí učitelia na I. stupni ZŠ ročne odučia aspoň o 30 % hodín viac než ich kolegovia na II. stupni, resp. profesori na kolégiách. V USA tento rozdiel netvorí viac než 5 %; v Chile, Dánsku, Škótsku, Estónsku, Maďarsku, Slovinsku a na Islande sa úplne stiera, kým v Anglicku, Argentíne a Mexiku je situácia opačná (viac hodín na vyššom stupni vzdelávania). Slovenskí a českí pedagógovia odučia na I. stupni základných škôl 810 hodín, už spomínaných 610 hodín na II. stupni ZŠ a 600 hodín na stredných školách, o niečo menej ich rakúski, talianski a portugalskí kolegovia. Mexickí a nórski vyučujúci mávajú najmenej o 20 % hodín viac v prvom cykle stredných škôl v porovnaní s druhým cyklom, kým v Dánsku tvorí tento rozdiel až 80 % v prospech stredoškolských profesorov. Počet odučených hodín vo väčšine krajín zodpovedá reálnemu času výučby, resp. plnému pracovnému úväzku, do ktorého sa zarátavajú aj doučovacie hodiny pre slabších žiakov. V iných štátoch sa reálny čas mierne odchyľuje od povinného úväzku (v Austrálii je vyšší o 5 %, v Poľsku až o 14 %, kým v Estónsku je nižší o 5 %).

V tretine krajín od roku 2000 do roku 2012 stúpol *vyučovací čas* aspoň o 10 %; konkrétne o 15 % na izraelských a japonských a o 13 % na tureckých ZŠ. V Izraeli sa zvýšil pracovný čas pedagógov v rámci reformy *Nový obzor*, ktorá upravila vyučovací proces (z 30 na 36 hodín týždenne) s cieľom rozdeliť deti do menších skupiniek a priznala vyučujúcim vyššiu mzdu. Výučba na španielskych stredných školách stúpla za rovnaké obdobie o 26 %, na portugalských o 20 %, na islandských o 17 %, na luxemburských o 15 % a tureckých o 13 %. Na kórejských základných školách sa v rokoch 2000 až 2012, naopak, znížil počet vyučovacích hodín o 20 % a na škótskych o 10 %, tak ako na mexických a holandských kolégiách a lýceách. Škótsko zaznamenalo pokles v súlade s dohodou *Pedagogický zbor 21. storočia*, ktorá bola prijatá roku 2001 a ustanovuje, že pracovný čas pedagógov bude postupne klesať z 35 hodín týždenne na maximálne 22,5 hodiny týždenne na všetkých vzdelávacích stupňoch. Napriek tejto redukcii však pracovné úväzky škótskych vyučujúcich presahujú celkový priemer krajín OECD.

Výučba verzus disciplína

Podľa medzinárodného prieskumu názorov učiteľov TALIS sa pedagógovia venujú trom základným činnostiam – *výučbe, administratívnym úlohám a snahe udržať poriadok a disciplínu*, pričom na kolégiách, resp. II. stupni ZŠ predstavuje vyučovací proces priemerne 79 % (od 87 % v Bulharsku, Lotyšsku a Estónsku cez 83 % v Dánsku a Česku, 82 % v Chorvátsku, Nórsku a Poľsku, 81 % v Anglicku, vo Švédsku, v Rumunsku a Srbsku, 80 % vo Fínsku, na Slovensku, v Kanade a Taliansku po 70 % v Malajzii a 67 % v Brazílii). S disciplínou sa boria najmä začínajúci učitelia, čo im zaberá v priemere 13 % z celkového času (od 8 % v Bulharsku, Chorvátsku, Poľsku, Rumunsku, Estónsku a Česku cez 10 % v Dánsku a Srbsku, 12 % vo Švédsku a na Slovensku až po 20 % v Brazílii, Malajzii a Singapure). Najmenej času im zaberá administratíva, ktorá sa na práci učiteľa podieľa priemerne 8 % (do priemeru spadá Austrália, Kanada, Taliansko, Japonsko, Dánsko, Chorvátsko, Srbsko, Poľsko, Nórsko, Švédsko, Fínsko, Česko, Slovensko; pod priemer na úroveň 5 % Bulharsko, Lotyšsko či Estónsko a nad priemer na úroveň 12 % Malajzia či Brazília), ale disciplínu v triedach zvyčajne udržiavajú na úkor výučby. Nedá sa však jednoznačne tvrdiť, že by tieto „doplnkové" aktivity mali negatívny vplyv na kvalitu výučby.

Vo vyše polovici krajín OECD musia vyučujúci povinne stráviť v škole približne rovnaký čas bez ohľadu na jej stupeň. Výkyvy medzi jednotlivými ustanovizňami netvoria viac než 10 %, s výnimkou Izraela, Nórska a Švédska, kde predstavujú až 30 %. V Nemecku, Rakúsku, Dánsku, Japonsku, Holandsku, Česku, vo Francúzsku a na Slovensku sa striktne nestanovuje čas strávený na pôde školy a mimo nej, ak si pedagóg vzorne plní povinnosti. Vo Švédsku sa pracovné úväzky zakotvujú do kolektívnych dohôd, ale o počte a rozvrhu hodín rozhoduje riaditeľ. V niektorých krajinách ponúkajú školy redukovanú výučbu začínajúcim, resp. najstarším učiteľom krátko pred dôchodkom, napr. grécka legislatíva prihliada na počet odpracovaných rokov a zaslúžilým učiteľom poskytuje rozličné úľavy. Začínajúci stredoškolskí profesori musia priemerne odučiť 21 hodín týždenne, po šiestich rokoch praxe 19 hodín, po 12 rokoch 18 hodín a po 20 rokoch 16 hodín, čiže o štvrtinu menej než ich najmladší kolegovia, v každom prípade sa však musia zdržiavať na pôde školy.

Z výsledkov prieskumu TALIS tiež vyplýva, že pedagógovia si musia plniť množstvo neraz zaťažujúcich povinností a polovičný pracovný úväzok im automaticky nezaručuje, že strávia v škole menej času. *Vyučovací proces* trvá v priemere 19 hodín týždenne (od 15 hodín v Nórsku po 27 hodín v Chile); japonskí profesori učia 18 hodín týždenne, ale v škole strávia priemerne 54 hodín, čo znamená, že venujú viac času ostatným činnostiam. Príprava na hodiny si vyžaduje priemerne 7 hodín týždenne (od 5 hodín vo Fínsku, v Izraeli, Taliansku, Holandsku a Poľsku po 10 hodín v Chorvátsku). Oprava písomných prác zaberá približne 5 hodín týždenne s výnimkou Portugalska (10 hodín) a Singapuru (9 hodín). Mimoškolské aktivity vrátane rodičovských združení tvoria priemerne dve hodiny týždenne (v Japonsku až 8 hodín).

Štruktúra pedagógov

Požiadavky jednotlivých škôl na vyučujúcich závisia od viacerých faktorov – od počtu žiakov/študentov, od veľkosti a osobitosti tried, rozvrhu hodín, resp. vyučovacieho procesu a výchovných pracovníkov. Vo viacerých štátoch OECD odíde v najbližších desiatich rokoch veľa pedagógov do dôchodku, čo si vyžiada rozsiahlejší nábor vzhľadom na mierne rastúci počet žiakov. Keďže na výkon študujúcich priamo vplývajú kvalitní vyučujúci, vládni činitelia by mali zabezpečiť prvotriedne vzdelávanie na pedagogických fakultách a zvýšený záujem uchádzačov o toto ušľachtilé poslanie, vyberať do jednotlivých škôl najlepšie akademické talenty, zároveň dbať na vyhovujúce pracovné prostredie i primeranú mzdu, aby dostatočne motivovalo začínajúcich pedagógov, a napriek chýbajúcej hĺbkovej analýze venovať pozornosť fenoménu tzv. *prefeminizovaného (najmä základného) školstva*, aby sa dosiahla rovnováha medzi oboma pohlaviami. To, samozrejme, platí najmä pre štáty so zvýšenou natalitou, no ani krajiny, ktoré zaznamenali pokles pôrodnosti (Nemecko, Rakúsko, Chile, Kórea, Japonsko, Poľsko), by nemali „zaspať na vavrínoch" a zanedbávať kvalitu vzdelávania pedagógov, čo predpokladá sprísniť kritériá výberu poslucháčov.

Podľa údajov z roku 2012 vyučuje v krajinách OECD 31 % učiteľov nad 50 rokov (vyše 40 % v Nemecku, Rakúsku, Estónsku, Taliansku, Nórsku, na Novom Zélande, Islande, vo Švédsku) a 36 % profesorov nad 50 rokov (od 25 % v Brazílii, Kórei, Indonézii, Luxembursku a Poľsku po 60 % v Taliansku), pričom ich podiel stúpol za desať rokov priemerne o 4 % (v Brazílii, Kórei, Japonsku a Portugalsku, o 9 % v Rakúsku) a klesol o 1 % v Chile, Dánsku, Luxembursku, vo Veľkej Británii a Švédsku. Podiel 50-ročných profesorov je v porovnaní s 50-ročnými učiteľmi vyšší aspoň o 10 % v Estónsku, vo Francúzsku, v Izraeli, Taliansku a na Slovensku. V siedmich štátoch (Belgicko, Brazília, Kórea, Írsko, Izrael, Luxembursko a Veľká Británia) učí vyše polovica učiteľov nad 40 rokov, t. j. priemerne so 16-ročnou praxou; tridsiatnici tvoria okolo 20 % v Belgicku, Chile, Kórei, Írsku, Luxembursku a vo Veľkej Británii, pričom priemer krajín OECD sa pohybuje v intenciách 13 % učiteľov a 10 % profesorov. Nemecko, Estónsko, Fínsko, Maďarsko, Island, Taliansko, Portugalsko, Česko, Slovinsko a Švédsko vykazujú sotva 10 % pedagógov do 30 rokov.

Ženy predstavujú priemerne dve tretiny z celkovej skladby pedagogických zborov; *97 % v materských školách* (napr. v Estónsku, Izraeli a Maďarsku, na Slovensku a v Česku takmer 99 %, kým v Holandsku 86 % a vo Francúzsku 83 %), *82 % na základných školách* (99 % v Rusku, 98 % v Slovinsku a Česku, 96 % v Maďarsku a Taliansku, 92 % v Estónsku a Rakúsku, 90 % v Brazílii a na Slovensku, kým 81 % na Islande, 79 % v Chile, 55 % v Turecku a 50 % v Saudskej Arábii), *67 % na II. stupni ZŠ, resp. v prvom cykle SŠ* (81 % v Estónsku, 79 % na Islande, v Slovinsku a Izraeli, 78 % v Maďarsku a Taliansku, 77 % na Slovensku a v Chile, 74 % v Nórsku, Česku a Poľsku, kým 57 % v Španielsku a Luxembursku, 52 % vo Švajčiarsku, v Turecku a Mexiku, 50 % v Číne a Holandsku, 47 % v Saudskej Arábii a 41 % v Japonsku), *57 % na stredných školách, resp. v ich druhom cykle* (72 % v Estónsku, Kanade a na Slovensku, 69 % v Izraeli a Portugalsku, 67 % v Poľsku, Taliansku a Slovinsku, 65 % v Maďarsku, 61 % v Belgicku a vo Veľkej Británii, 58 % v Česku a vo Fínsku, kým 52 % vo Švédsku a v Luxembursku, 51 % v Nórsku, Indonézii, Španielsku a Nemecku, 43 % vo Švajčiarsku a v Turecku, 29 % v Japonsku) a *42 % na vysokých školách* (58 % v Rusku, 50 % vo Fínsku, 49 % v Kanade, USA a na Novom Zélande, 43 % na Slovensku, vo Švédsku, Veľkej Británii, v Nórsku, Poľsku a Portugalsku, kým 40 % v Rakúsku, Holandsku Nemecku, Španielsku, Indonézii, 38 % vo Francúzsku, Švajčiarsku, v Česku, Maďarsku a Taliansku a 26 % v Japonsku).

Výsledky prieskumu TALIS odkrývajú aj *profesionálne skúsenosti pedagógov* a ich postup v závislosti od odpracovaných rokov. Učitelia na II. stupni ZŠ, resp. profesori na kolégiách majú priemerne 16-ročnú prax v danej školskej ustanovizni, tri roky zastávali funkcie súvisiace s pedagogickou činnosťou a štyri roky pôsobili v inej profesii. Najdlhšiu prax, teda vyše 20 rokov a 15 rokov v danej škole (20/15), vykazujú bulharskí, estónski a lotyšskí vyučujúci, potom talianski (20/7), portugalskí (19/11), španielski (18/8), českí (17/13), slovenskí (17/12), poľskí (17/11), japonskí (17/4), flámski (15/12), chilskí (15/10), brazílski a malajzijskí (14/7), abúzabíjski (13/6), kým singapurskí sotva 10-ročnú pedagogickú činnosť a šesť rokov v konkrétnej školskej ustanovizni. Kórejskí a japonskí učitelia nestrávili v danej škole ani tretinu z celkovej praxe, čo poukazuje jednak na veľkú mobilitu pedagógov z jednej školskej ustanovizne do druhej na území vlastného štátu a jednak na rozmanité skúsenosti, najmä ak vykonávali aj iné pedagogické funkcie, resp. odlišné profesie.

Z daných údajov, ktoré odzrkadľujú skutočnosť, že náležitá profesionálna úroveň podporuje súťaživosť medzi pedagógmi, iste stoja za pozornosť súčasní vyučujúci v Srbsku, ktorí strávili v pedagogickej funkcii priemerne 10 rokov a v inej profesii 5 rokov (10/5), v Chile (6/5), Mexiku (5/7), Rumunsku (5/3), na Islande (4/10), v Brazílii a vo Švédsku (3/6), v Lotyšsku a Estónsku (3/4), Bulharsku (3/6), na Slovensku a v Česku (1,5/3), Austrálii (1/6), Taliansku (1/3), Kórei (1/0,8), Malajzii (1/0,5) a Japonsku (0,8/1). Výskum poukazuje aj na ďalšie dva zaujímavé fakty, jednak na nezanedbateľný profesijný rast pedagógov za prvých päť rokov praxe, jednak na klesajúcu nechuť k novátorským prístupom s narastajúcimi rokmi praxe...

***Z Regards sur l'éducation 2014* spracovala**
Vladimíra KOMOROVSKÁ
Ilustračné foto stock.xchng

ŠKOLSTVO ODBORNE

58/2014, 9. december 2014 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Vychovávajme aj svojou osobnosťou

Mnohí iste poznajú príbeh zo života svätého Františka z Assisi o tom, ako išli so spolukňazom kázať. Prešli veľký kus cesty, kráčali mlčky mestom. Spolupútnik sa napokon Františka spýtal, kedy konečne začnú kázať ľuďom. Svätý František sa k nemu obrátil a povedal mu: „Milý brat, práve sme kázali!“ Dôležitou súčasťou ľudskej komunikácie, a u učiteľa zvlášť, je aj neverbálna komunikácia.

Učiteľ vychováva a vzdeláva nielen vtedy, keď sa prihovára svojim žiakom v triede. Učí všetkých naokolo každým svojím gestom, každým svojím pohľadom, výrazom tváre, učí tónom reči v každom momente a v každom priestore. Samozrejme, že najdôležitejšie a najvýznamnejšie je to, čo hovorí a robí.

Učiteľ je pre svojich žiakov veľmi často vzorom, modelom správania, komunikácie, reagovania, riešenia konfliktných i bežných situácií. Podobne ako od rodiča, i od neho preberajú deti niektoré gestá, ale aj zvyky, ba i jeho zlozvyky, z ktorých si často robia žarty. Ale to je úplne v poriadku, vždy to patrilo, patrí a bude patriť ku koloritu vzťahov na každej škole.

Učiteľ dennodenne vychováva slovami i bez slov. Exempla trahunt – *teda príklady priťahujú, platí v tomto prípade mnohonásobne. Detský mozog „nasáva“ každodenne nielen vedomosti, ale aj sprievodné znaky vyučovacieho procesu v triede a škole vôbec. Učí sa zo všetkého, čo sa deje okolo neho, ale aj z toho, čo vidí v médiách, na internete a, samozrejme, i v rodine. Ak vidí nebodaj nezamestnaného otca, ako dennodenne bedáka nad tým, že nemá prácu, alebo rodiča, ktorý sústavne sadá k televízii, aby si pozrel svoju neodmysliteľnú dávku tých „skutočných“ šou, kupuje bulvár a preberá veci z neho do svojho života, rodiča, ktorého nikdy nevidí vzdelávať sa, čítať hodnotnú literatúru, študovať, to všetko sa nezmazateľne zapisuje do jeho mozgu. Niekedy je to pre dieťa silná pavučina, ktorá zviaže všetky jeho túžby a sny a opradie ich bezmocnosťou a beznádejou.*

Ak učiteľ hodinu iba chladne odučí, bez akejkoľvek empatie, je to tiež postoj k výučbe a nastavuje ním svojich žiakov na ich budúci vzťah k práci, k povinnostiam, k životu, s ktorým raz budú nútení konfrontovať sa. Samozrejme, nastavuje ich aj vtedy, ak tvorivo hľadá najlepšie metódy, spôsoby, ako so žiakmi zaujímavo dosiahnuť dobré výsledky, ak ich vedie k systematickej práci, ak ich povzbudzuje, nabáda do objavovania vecí, dáva im pozitívnu energiu.

Mladí potrebujú – a zvlášť v dnešnej dobe charakterizovanej pretlakom najrôznejších informácií – veľa pozitívnych vzorov, podnetov, silných hodnôt, myšlienok, nápadov, ale potrebujú aj veľa snívať a mať pozitívne túžby. V dobrej škole a dobrej rodine sa mu dospelí snažia v tomto smere pomôcť čo najlepšie a najpresvedčivejšie.

PaedDr. Viera SKOUMALOVÁ,
Školský úrad Smižany

Módu na výstave JUVYR predstavili reprezentanti nášho mesta módy, teda trenčianski stredoškoláci. **Foto František ŠÍPKOVSKÝ**

Vymysli a vyrob to

V Bratislave sa v dňoch 25. a 26. novembra uskutočnil už 23. ročník celoslovenského podujatia JUVYR – prezentácie remeselných zručností žiakov stredných odborných škôl. Súbežne sa uskutočnil 17. ročník Medzinárodného veľtrhu cvičných firiem.

V deň, keď si v Prezidentskom paláci odovzdávali štafetu kapitáni slovenského školstva, sa v Národnom tenisovom centre, kde sa zrodil nejeden úspech nášho „bieleho“ športu, zišli desiatky mladých ľudí zo Slovenska i zo zahraničia, aby prezentovali svoje schopnosti i to, čo sa už pod vedením svojich pedagógov a majstrov naučili. Sprievodným leitmotívom podujatia je po celý čas slovo fortieľ. Nie je síce príliš v obľube jazykovedcov, ale podniky o ničom inom v podstate ani nehovoria. Mať na svojom pracovisku kvalitných odborníkov je snom každého riaditeľa firmy či podniku, alebo cechu, dielne, ktorá niečo vytvára, vyrába, produkuje.

V rámci súťaží *Ukáž, čo vieš* v odbore maliar, inštalatér, kaderník, kozmetička a vizážistka sa predstavilo 80 mladých talentovaných žiakov stredných odborných škôl. Už druhý rok sa v súťažiach *Stavebníctvo rukami našich žiakov základných škôl* predstavili v kombinovaných družstvách so žiakmi stredných odborných škôl aj žiaci základných škôl, aby si vyskúšali svoje predpoklady pre štúdium v nedostatkových odboroch stolár a inštalatér. Mladí ľudia zo základných škôl sa na verejnosti dokázali prezentovať svojím vzťahom k manuálnym zručnostiam, ktoré si vyžadujú aj teoretickú prípravu. Ukazuje sa, že po rokoch stagnácie odborného vzdelávania cítiť u nás zvýšený záujem verejnosti, ale najmä žiakov základných škôl o nové možnosti svojej profesionálnej prípravy. A zdá sa, že na úrodnú pôdu padla aj podpora modelu duálneho vzdelávania, lebo na podujatí sme stretli viacero vrcholových manažérov slovenského priemyslu. Nechýbal napríklad Július Hron, viceprezident Združenia automobilového priemyslu, ktorý povedal, že už výrazne cítiť zmenu v postojoch k viacerým profesiám, ktoré nám na trhu doteraz chýbali a chýbajú.

Motivačnou aktivitou pre žiakov základných škôl boli aj súťaže *Škola mojej profesie*, kde viac ako 500 súťažiacich ukázalo svoju kreativitu a manuálne zručnosti v 35 témach stredoškolského odborného vzdelávania. Na paralelnom Medzinárodnom veľtrhu cvičných firiem sa predstavilo viac ako 70 efektívnych študentských inkubátorov podnikania zo Slovenska i zo zahraničia. Pekné čísla tohto ročníka...

Návštevníci si mohli okrem zručností a rodiaceho sa fortieľu žiakov nielen pozrieť, ale aj obohatiť svoje darčekové zásoby na blížiace sa vianočné sviatky v stánkoch väčšiny škôl, ktoré sa na podujatí prezentovali. Najpredávanejšími sa stali produkty z vosku, fúkaného skla, potravinárske výrobky a produkty na ozdobu vianočných stolov.

Garantom podujatia je od jeho zrodu Štátny inštitút odborného vzdelávania. Na podujatí, ktoré oficiálne otvorila zastupujúca generálna riaditeľka sekcie regionálneho školstva Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR PhDr. Soňa Hanzlovičová, sa zúčastnilo 49 základných a 44 stredných odborných škôl z celého Slovenska.

Súčasťou podujatia boli aj odborné tvorivé dielne a diskusie o smerovaní odborného vzdelávania a prípravy v systéme slovenského školstva.

František ŠÍPKOVSKÝ

Projekt duálneho vzdelávania podľa nemeckých učebných osnov

V utorok 18. novembra sa v Úrade Trenčianskeho samosprávneho kraja uskutočnilo prvé zasadnutie pracovnej skupiny zodpovednej za implementáciu pilotného projektu duálneho vzdelávania podľa nemeckých učebných osnov v Strednej priemyselnej škole na Bzinskej ul. v Novom Meste nad Váhom.

Iniciátorom projektu, na základe ktorého by študenti od septembra 2015 mohli študovať v odboroch mechatronik, priemyselný mechanik, elektrotechnik a NC frézar, je Slovensko-nemecká obchodná a priemyselná komora. Keďže ide vôbec o prvý projekt tohto druhu na Slovensku, do jeho prípravy je zapojených niekoľko subjektov. Pracovného stretnutia sa zúčastnili zástupcovia Spolkového ministerstva vzdelávania a výskumu Spolkovej republiky Nemecko, Veľvyslanectva Spolkovej republiky Nemecko na Slovensku, Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Štátneho inštitútu odborného vzdelávania, Slovensko-nemeckej obchodnej a priemyselnej komory, Trenčianskeho samosprávneho kraja (ako zriaďovateľa školy) a samotnej novomestskej Strednej priemyselnej školy.

Zaujímavosťou projektu je fakt, že za veľkú časť vzdelávania budú zodpovedné firmy. Študenti, ktorí prejavia záujem o tento druh štúdia, absolvujú až 60 % výučby priamo v podnikoch, zvyšných 40 % pripadne na teoretickú výučbu v škole. Firmy sa budú podieľať na tvorbe učebných plánov a budú zabezpečovať odbornú prípravu študentov. A práve firmy sú hnacím motorom celého projektu, preto sa prvého stretnutia pracovnej skupiny zúčastnili aj zástupcovia niekoľkých spoločností (Askoll Slovakia, Hella Slovakia, Manz Slovakia, Vacuumschmelze).

Účastníci pracovného rokovania sa dohodli na ďalšom spoločnom postupe realizácie a propagácie tohto projektu duálneho vzdelávania, aby mohol byť v Strednej priemyselnej škole na Bzinskej ul. v Novom Meste and Váhom spustený od budúceho školského roka. **(tsk)**

Úspešne reprezentovali Slovensko

Zoznam žiakov ocenených Pamätným listom sv. Gorazda pri príležitosti Medzinárodného dňa študentstva

Strany 10 a 13

Len to máš, čo si inému daroval z lásky

Rozhovor s PhDr. Emíliou Potúčkovou, zástupkyňou riaditeľky Strednej zdravotníckej školy v Skalici a predsedníčkou Územného spolku Slovenského Červeného kríža v Senici

Strany 11 a 12

Vzdelávanie a prax

Strany 14 a 15

Jurkovičova úcta obetiam vojny

Strana 16

Úspešne reprezentovali Slovensko

OCENENIE

Každoročne bojujú za Slovenskú republiku na medzinárodných súťažiach. A mnohokrát s výrazným úspechom. Doma im právom patrí spoločenské uznanie, ktoré je vyjadrené Pamätným listom sv. Gorazda. Pravidelne ho vynikajúcim študentom udeľuje minister školstva, vedy, výskumu a športu SR pri príležitosti Medzinárodného dňa študentstva. Tento rok ocenil 82 študentov a my prinášame ich zoznam.

P. č.	Meno a priezvisko	Názov školy	Ocenenie
1	**Martin Ferianc**	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na celosvetovej Olympiáde projektov I-SWEEEP v USA a získanie 1. miesta
2	**Michaela Brchnelová**	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na celosvetovej súťaži mladých vedcov Intel ISEF v USA a získanie 1. miesta
3	**Juraj Halabrin**	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v astronómii a astrofyzike 2014 v Rumunsku a získanie 3. miesta
4	**Adam Horňák**	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR v plávaní na medzinárodných súťažiach a získanie troch 1., dvoch 2. a troch 3. miest
5	**Dominik Kozmáli**	Obchodná akadémia, Kálmána Kittenbergera 2, Levice	za mimoriadne výsledky na celoslovenskej a európskej úrovni a za 1. miesto v európskom finále Hyundai Skills for the Future
6	**Adam Kakula**	Gymnázium, Ul. 17. novembra 1180, Topoľčany	za úspešnú reprezentáciu SR na medzinárodných športových súťažiach v racketlone a speed bedmintone (1. miesto vo svetovom rebríčku)
7	**Michal Géci**	Gymnázium sv. Tomáša Akvinského, Zbrojničná 3, Košice	za 2. miesto v celosvetovej súťaži mladých vedcov Intel ISEF 2014, kategória Fyzika a astronómia
8	**Martin Liščinský**	Gymnázium sv. Tomáša Akvinského, Zbrojničná 3, Košice	za 2. miesto v celosvetovej súťaži mladých vedcov Intel ISEF 2014, kategória Fyzika a astronómia
9	**Sára Stašková**	Gymnázium J. A. Raymana, Mudroňova 20, Prešov	za vynikajúce výsledky a reprezentáciu na medzinárodnej úrovni
10	**Katarína Palubová**	Gymnázium L. Stöckela, Jiráskova 12, Bardejov	za dlhodobé vynikajúce výsledky v predmetových olympiádach
11	**Oliver Tropp**	Stredná odborná škola, Garbiarska 1, Kežmarok	za mimoriadne výsledky dosiahnuté v športovej oblasti v celoštátnom a medzinárodnom meradle
12	**Michaela Olejárová**	Základná škola, Lesnícka 1, Prešov	za vynikajúcu reprezentáciu v medzinárodnom meradle vo výtvarných súťažiach
13	**Matúš Sukeľ**	Obchodná akadémia, Nábr. K. Petroviča 1571, Liptovský Mikuláš	za vynikajúce študijné výsledky a úspechy v hokeji a hokejbale (zlatá medaila na majstrovstvách sveta juniorov 2014)
14	**Karolína Turčiaková**	Základná škola M. Rázusovej-Martákovej, Nábr. 4. apríla 1936/23, Liptovský Mikuláš	za vynikajúce študijné výsledky a úspešnú reprezentáciu školy, mesta Liptovský Mikuláš a SR v umeleckej gymnastike na majstrovstvách Európy a vo Svetovom pohári
15	**Štefan Biznár**	Špeciálna základná škola internátna, Mičurova 364/1, Bytča	za mimoriadne úspechy a úspešnú reprezentáciu na majstrovstvách Slovenska a medzinárodných plavec. pretekoch osôb s mentálnym postihnutím
16	**Martin Faltus**	Gymnázium, Ul. 17. novembra 1180, Topoľčany	za vynikajúcu reprezentáciu SR a mimoriadne úspešné výsledky na MS v stavbe a programovaní robotov RoboCup 2014 v Brazílii
17	**Michaela Gažiová**	Gymnázium, Ul. 17. novembra 1180, Topoľčany	za vynikajúcu reprezentáciu SR a mimoriadne úspešné výsledky na majstrovstvách sveta v stavbe a programovaní robotov RoboCup 2014 v Brazílii
18	**Jakub Lulák**	Katolícka spojená škola sv. Františka Assiského - Katolícke gymnázium, A. Gwerkovej-Göllnerovej 9, Banská Štiavnica	za vynikajúcu reprezentáciu SR a mimoriadne úspešné výsledky na majstrovstvách sveta v stavbe a programovaní robotov RoboCup 2014 v Brazílii
19	**Daniel Jahôdka**	Gymnázium, Školská 234/8, Považská Bystrica	za úspešnú reprezentáciu SR a školy a víťazstvá v programátorských súťažiach ZENIT, RoboCup Junior, Junior Internet, Logo Projekt
20	**Martin Dodek**	Stredná priemyselná škola, Bzinská 11, Nové Mesto nad Váhom	za úspešnú reprezentáciu školy a získanie ocenenia TOP výrobok v kategórii Elektrotechnika a energetika na celoštátnej výstave Mladý tvorca 2014
21	**Mátyás Vass**	Základná škola G. Szabóa s VJM, Školská 936/1, Dunajská Streda	za úspešnú reprezentáciu SR v medzinárodných športových súťažiach v kempo a získanie 1. miesta na majstrovstvách sveta
22	**Michaela Pešková**	Športové gymnázium J. Herdu, J. Bottu 31, Trnava	za úspešnú reprezentáciu SR v medzinárodných športových súťažiach v atletike a získanie 2. miesta na Európskom olympijskom festivale v behu na 400 m cez prekážky
23	**Jakub Augustín**	Základná škola, Hlavná 86, Pusté Úľany	za 1. miesto na majstrovstvách sveta v stavbe a programovaní robotov RoboCup 2014 v Brazílii v kategórii supertímov v programovaní a konštrukcii robotov-futbalistov
24	**Samuel Synak**	Základná škola, Hlavná 86, Pusté Úľany	za 1. miesto na majstrovstvách sveta v stavbe a programovaní robotov RoboCup 2014 v Brazílii v kategórii supertímov v programovaní a konštrukcii robotov-futbalistov
25	**Marek Píš**	Základná škola pre žiakov so sluchovým postihnutím internátna Viliama Gaňu, Ul. Čs. armády 183/1, Kremnica	za vynikajúce výsledky v celoslovenských súťažiach žiakov so sluchovým postihnutím a získanie 2. miesta na medzinárodnej súťaži sluchovo postihnutých žiakov v matematike
26	**Matúš Mikle**	Spojená škola, Rekreačná cesta 393, Nová Baňa	za vynikajúcu reprezentáciu SR na Európskej letnej špeciálnej olympiáde v Antverpách a získanie zlatej medaily v stolnom tenise
27	**Jozef Lipták**	Gymnázium J. G. Tajovského, Tajovského 25, Banská Bystrica	za úspešnú reprezentáciu na Medzinárodnej olympiáde v astronómii a astrofyzike 2014 v Rumunsku a získanie bronzovej medaily
28	**Natália Prekopová**	Materiálovotechnologická fakulta Slovenskej technickej univerzity Trnava	za úspešnú reprezentáciu SR na Svetovej zimnej univerziáde v Trentine a získanie zlatej medaily v biatlone
29	**Petra Smaržová**	Stavebná fakulta Žilinskej univerzity Žilina	za úspešnú reprezentáciu SR na Zimných paralympijských hrách v Soči 2014 a získanie bronzovej medaily
30	**Barbora Mišendová**	Športové gymnázium, Trieda SNP 54, Banská Bystrica	za úspešnú reprezentáciu SR na majstrovstvách Európy v plávaní juniorov a získanie zlatej a bronzovej medaily
31	**Gabriel Kováč**	Stredná zdravotnícka škola, Lúčna 2, Lučenec	za úspešnú reprezentáciu SR na majstrovstvách Európy a majstrovstvách sveta v silovom trojboji
32	**Filip Mazán**	Fakulta informatiky a informačných technológií Slovenskej technickej univerzity Bratislava	za úspešné študijné výsledky a aktivity v študentských organizáciách
33	**Branislav Hrenák**	Základná škola, Slov. partizánov 1133/53, Považská Bystrica	za úspešnú reprezentáciu SR a školy a víťazstvá v programátorských súťažiach
34	**Jozef Šešo**	Základná škola, Slov. partizánov 1133/53, Považská Bystrica	za úspešnú reprezentáciu SR a školy a víťazstvá v programátorských súťažiach
35	**Bui Truc Lam**	Gymnázium, Grösslingová 18, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej matematickej olympiáde a získanie striebornej medaily, na Medzinárodnej olympiáde v informatike a získanie striebornej medaily a na Stredoeurópskej olympiáde v informatike a získanie bronzovej medaily

36	**Patrik Bak**	Gymnázium, Kpt. Nálepku 6, Sobrance	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej mat. olympiáde a získanie bronzovej medaily
37	**Miroslav Psota**	Gymnázium, Hlinská 29, Žilina	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej mat. olympiáde a získanie bronzovej medaily
38	**Samuel Sládek**	Gymnázium A. Bernoláka, Ul. mieru 23, Námestovo	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej mat. olympiáde a získanie bronzovej medaily
39	**Ľudmila Šimková**	Gymnázium, Párovská 1, Nitra	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej mat. olympiáde a získanie bronzovej medaily
40	**Dávid Liu Zhen Ning**	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej mat. olympiáde a získanie bronzovej medaily
41	**Štefan Stanko**	Gymnázium A. Vrábla, Mierová 5, Levice	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej chemickej olympiáde a získanie zlatej medaily
42	**Miroslava Palacková**	Gymnázium V. B. Nedožerského, Matice slovenskej 16, Prievidza	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej chem. olympiáde a získanie striebornej medaily
43	**Jakub Obuch**	Gymnázium J. Hollého, Na hlinách 30, Trnava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej chemickej olympiáde a získanie bronzovej medaily a na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie bronz. medaily
44	**Roman Staňo**	Gymnázium, Poštová 9, Košice	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej chem. olympiáde a získanie bronzovej medaily
45	**Jakub Kvorka**	Gymnázium, Školská 2, Dubnica nad Váhom	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej fyz. olympiáde a získanie striebornej medaily
46	**Patrik Turzák**	Gymnázium, Poštová 9, Košice	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej fyz. olympiáde a získanie striebornej medaily
47	**Filip Ayazi**	Gymnázium Ľ. Štúra, Ul. 1. mája 2, Trenčín	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde a získanie bronz. medaily
48	**Matej Badin**	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde a získanie bronzovej medaily a na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie zlatej medaily

(pokračovanie na strane 13)

Len to máš, čo si inému daroval z lásky

Rozhovor s osobnosťou

EMÍLIA POTÚČKOVÁ

„Slúžime vždy ľudstvu, ak slúžime ľudskosti.“ Johann Wolfgang Goethe (1749 – 1832)

Táto myšlienka akoby bola hlavným motívom ambícií, snažení i životných úspechov PhDr. Emílie Potúčkovej. Dievčenská túžba byť raz detskou sestrou sa v dospelosti zhmotnila do profesie učiteľky vo sfére zdravotníctva. A spojenie dobrovoľníctva, ošetrovateľstva, záchranárstva a humanity ju vtiahlo aj do zmysluplného poslania v Slovenskom Červenom kríži (SČK). Bola dlhoročnou riaditeľkou Strednej zdravotníckej školy v Skalici, dnes pôsobí na poste jej zástupkyne i ako predsedníčka Územného spolku SČK v Senici i členka Najvyššej rady SČK v Bratislave. Už od mladosti ju ženie dopredu vôľa pomáhať. To, ako sa prepracovala k tejto životnej filozofii, je aj predmetom nášho rozhovoru.

Ste rodáčkou zo Sobotišťa, kde ste navštevovali základnú školu. Pešo ste to do nej mali dva kilometre. Aké sú pre vás spomienky na rané obdobie školáčky?

Narodila som sa na kopaniciach u Kadlečíkov v Myjavskej pahorkatine. Do ľudovej školy som chodila do málotriedky vo vedľajšej osade u Kutálkov. Som septembrové dieťa a oficiálne som mala ísť do školy o rok neskôr, no keďže som sa nemohla dočkať, pán učiteľ Hurbanis bol taký láskavý a dovolil mi chodiť do školy, aj keď som tam ešte nepatrila. Asi mi to veľmi pomohlo aj do budúcnosti, lebo vždy som mala tak trocha predstih.

S učením a so známkami neboli nikdy problémy. V zime sme sa neraz brodievali hlbokým snehom, v závejoch sme si robili tunely, vôbec nás to však nezaťažovalo. Do školy sme chodili za každého počasia a v triede sme si kúrili v kachliach. Keď sme do nich naložili viac, ako bolo treba, dym vybuchol do triedy, že sme sa ani nevideli... Mám na to obdobie krásne, nezabudnuteľné spomienky, aj keď život na kopaniciach bol omnoho tvrdší ako v meste. Ale súdržnosť, ktorá vládla medzi ľuďmi v tých tvrdých podmienkach, sa dnes už tak ľahko nenájde.

Do šiesteho ročníka základnej školy som začala chodiť do Sobotišťa. Kilometre, ktoré bolo treba denne peši prejsť k autobusu a od autobusu, stúpli zo štyroch na osem. Ale žiadna prekážka mi nemohla zabrániť ísť do školy, prosto som ju milovala. A aj učiteľov v nej. V žiadnom z mojich nápadov ma neobmedzovali, podporovali ma v speve...

Bolo kedy na kopaniciach učiť sa?

Naším príchodom zo školy sa začali povinnosti doma. Nikto sa nestaral, kedy sa budeme učiť. Kravy a husi museli byť napasené a mať pripravené krmivo aj na druhý deň, keď budeme v škole... Nikdy nezabudnem, keď som sa učila veľkú násobilku a krava mi pri mojej chvíľkovej nepozornosti zožrala zošit.

Čo najviac zavážilo pri vašom rozhodovaní stať sa detskou sestrou?

Už som sa s tým asi narodila. V ľudovej škole som sa veľmi často starala o deti pána učiteľa. Alebo o deti, ktoré sa narodili u susedov. Pri hre s rovesníkmi som si vždy presadila hru na nemocnicu. I dnes, keď stretnem po rokoch bývalého suseda, zažartuje – pamätáš, ako si ma operovala? Mám v živej pamäti, ako som s otvorenými očami snívala, že raz budem detskou sestrou.

V čase môjho detstva prebiehalo na kopaniciach združstevňovanie. Staršie sesternice museli zostať pracovať v družstve na majetku, ktorý doňho dali ich rodičia. Hoci mi hrozil podobný osud, postupne sa situácia stabilizovala a ja som si povzbudená pedagógmi zo základnej školy podala prihlášku na Strednú zdravotnícku školu v Skalici. Nebolo jednoduché sa tam dostať, takže po prijatí som sa cítila ako najšťastnejší človek na svete. Prvé dievča z našich kopaníc, ktoré začalo študovať na strednej škole. Žili sme veľmi skromne. No vďaka pracovitým rodičom som mohla študovať. Vôbec mi nerobilo problém ísť v nedeľu o pol jednej pešo šesť kilometrov na autobus s nabalenou taškou na celý týždeň do školského internátu.

Mali ste okolo seba učiteľské alebo profesijné vzory, ktoré vás inšpirovali do štúdia tohto odboru?

Nemala. Moji rodičia boli roľníci. Inšpiráciou a hnacím motorom bola pre mňa vôľa pomáhať.

Po strednej škole ste boli krátko vedúcou detského domova v Brezovej pod Bradlom. Možno tam hľadať impulzy pre váš celoživotný pozitívny vzťah k humanite a problematike Červeného kríža?

Áno, pracovala som ako detská sestra v detskom domove. A rok som vykonávala funkciu vedúcej. Dovtedy, kým ma riaditeľstvo Strednej zdravotníckej školy v Skalici nepozvalo naspäť. Už nie ako žiačku, ale učiteľku odborných predmetov.

„Celý život ma sprevádzajú verše, ktoré sme si ako deti písali do pamätníkov a často ich hovorím na etike aj mojim žiakom. Napríklad toto štvorveršie: Varuj sa ukrivdiť komukoľvek, bo nevieš, jak krivda bolí, jak rania slová hnevom povedané a jak ťažko zabúda sa na ne.“

Po úspešnom absolvovaní maturitnej skúšky som sa pôvodne hlásila na lekársku fakultu. No ani po úspešných prijímacích skúškach som sa tam nedostala. Poškodilo mi, že rodičia vystúpili z jednotného roľníckeho družstva. Vo vedení skalickej zdravotníckej školy sa o tom dozvedeli, a keďže si veľmi dobre pamätali na moju túžbu po štúdiu, pozvali ma do školy pracovať. A aj keď sa moje štúdiá uberali pedagogickým, a nie medicínskym smerom, napĺňalo ma to.

V Červenom kríži som začala pracovať už v zdravotníckom krúžku na základnej škole. Na strednej sa moja činnosť v ňom ešte zintenzívnila. Školili sme členov miestnych organizácií Červeného kríža v poskytovaní prvej pomoci, navštevovali sme deti v detskom domove, osamelých, odkázaných ľudí, pomáhali sme im...

Červený kríž v sebe snúbi dobrovoľníctvo, využitie vyštudovanej odbornosti, ale i pedagogické a osvetové pôsobenie. Čomu pripisujete, že vo vašom živote získal také pevné miesto a hlboké korene?

Ako hovoríte, Červený kríž v sebe spája všetky tieto činnosti a ja som si v mojom živote všetky aj vyskúšala, preto považujem svoju inklináciu k Červenému krížu za úplne prirodzenú. Nemožno od seba oddeliť zdravotníctvo a Červený kríž. Majú spoločného menovateľa – pomáhať. Kto v sebe nosí tento pocit a toto presvedčenie, pomáha aj vtedy, keď vie, že za to nič hmotné nedostane. V skutočnosti však dostane veľmi veľa. Pocit, že pomohol a urobil niekoho šťastným. Ja som najšťastnejšia vtedy, keď môžem pomôcť a ľudia okolo mňa sú šťastní a spokojní.

Dnes sa odborné školstvo usiluje vrátiť k duálnemu vzdelávaniu a väzbám školy na zamestnávateľov. Ako vnímate tento návrat nášho školstva niekam, kde už kedysi bolo?

Aj keď je to krok späť, je správny. Nie je myslitеľné vzdelávať bez symbiózy teórie s praxou. V zdravotníckom školstve tento problém nemusíme riešiť, pretože tento typ vzdelávania funguje od vzniku zdravotníckych škôl. Teória bez praxe v zdravotníctve nič neznamená. Ako by mohli naši absolventi nastúpiť do práce bez patričných praktických zručností, či už v oblasti ošetrovateľstva, psychológie, etiky, prvej pomoci, aj keď by to teoreticky mali zvládnuté? To je nemysliteľné. My v škole kladieme na nácvik praktických zručností a absolvovanie odbornej praxe mimoriadny dôraz. A tak by to malo byť aj v iných odvetviach, vyššia by potom bola aj uplatniteľnosť absolventov.

Vo svojom živote musíte na sebe neustále pracovať. Vzdelávanie, kurzy, postgraduálne či rigorózne štúdium, spolupráca rezortov zdravotníctva a školstva... Ste spoluautorkou učebnice *Vybrané kapitoly z ošetrovateľstva*. Dotkli ste sa viacerých oblastí, vekových i cieľových skupín pacientov, i tých s úzko špecializovanými potrebami a nárokmi na starostlivosť. Ktorú z odborných oblastí považujete za svoju srdcovú?

Mojou skutočne srdcovou pedagogickou záležitosťou je etika vo všeobecnosti, no najmä zdravotnícka etika. Táto problematika je u nás ešte stále poľom neoraným, venuje sa jej veľmi málo pozornosti. Veľakrát počúvam od pacientov sťažnosti, ako sa k nim personál, často i vysokoškolsky vzdelaný, správal. Z toho mi je veľmi smutno.

A veľkú pozornosť v praktickom živote venujem aj deťom a starým a odkázaným ľuďom, najzraniteľnejším skupinám. Neverili by ste, koľko detí dnes žije v nevyhovujúcich, neúplných a sociálne slabých rodinách. Snažím sa túto situáciu mapovať i riešiť.

Ako konkrétne?

Potrebná je napríklad pomoc, či už hmotná, alebo finančná, žiakom našej školy, ktorí sa často nie vlastnou vinou dostanú do situácie, keď by bez nej museli zanechať štúdium. Vložené financie sa človeku často nevrátia. No o to väčšiu radosť má, keď žiak vďaka tejto pomoci štúdium úspešne ukončí, zamestná sa a pri vracaní dlhu príde so slzami v očiach a kytičkou poďakovať.

A čo sa týka starých a odkázaných ľudí?

Po každom kontakte s nimi som bohatšia a bohatšia. Načerpám od nich veľa múdrosti, životných skúseností a najmä optimizmu do života. Obohacujeme sa teda vzájomne. Len keby mal deň aspoň o dve hodiny viac...

Určite aj na základe štyridsaťpäťročného dobrovoľníckeho spojenia s Červeným krížom možno o vás hovoriť ako o humanistke. Čo vás najviac napĺňa a uspokojuje v tejto oblasti?

Nedá sa to úzko špecifikovať. Môj záber je široký a pomáham, kde sa dá a kde je treba. Veľa času venujem vzdelávacej a osvetovej činnosti pre širokú verejnosť, činnosti na poli darcovstva krvi, humanitárnym aktivitám, som členkou záchrannej jednotky, Najvyššej rady Slovenského Červeného kríža, predsedníčkou územného spolku v Senici.

Ako predsedníčka senického územného spolku Červeného kríža netajíte radosť z toho, že váš spolok ako jediný na Slovensku organizuje odovzdávanie zlatých a diamantových Janského plakiet priamo v srdci Medzinárodného Červeného kríža vo švajčiarskej Ženeve...

História tejto aktivity, ktorú organizujeme už dvadsaťjeden rokov, si zasluhuje veľkú pozornosť. V začiatkoch nám ohromne pomohol slovenský rodák pán Palkovič, ktorý až do svojho odchodu do dôchodku pracoval v Medzinárodnom Červenom kríži v Ženeve ako archivár. Každú našu návštevu s darcami krvi obohatil úžasnou prednáškou, besedou i dokumentárnym filmom. Lepšie šírenie humanitárneho práva si ani neviem predstaviť. Potom nasledovalo odovzdávanie Janského plakiet priamo v srdci červenokrížskeho hnutia. Atmosféra, ktorá sa tak vytvorila, užasnutie a rozcítenie darcov, ale aj nás ostatných, sa nedá opísať. To treba prežiť. Mne tieto chvíle ani po toľkých rokoch nezovšedneli, hoci zorganizovať takéto podujatia

(pokračovanie rozhovoru na strane 12)

Len to máš, čo si inému daroval...

(dokončenie rozhovoru zo strany 11)
je veľmi náročné. Vždy, keď sme do Ženevy odchádzali, sme si s bývalou riaditeľkou senického územného spolku Veronikou Kopúnkovou vraveli, že to organizujeme posledný raz. No nie sme schopní sklamať ľudí, ktorí sa na to tešia a počítajú, koľko odberov krvi im ešte chýba, aby mohli ísť do Ženevy.

Máte vzory aj vo sfére humanity alebo zdravotníctva?
Sú to dvaja ľudia. Švajčiar Henri Dunant (1828 – 1910) ako zakladateľ Medzinárodného výboru Červeného kríža a Florence Nightingale (1820 – 1910), anglická ošetrovateľka, ktorá založila prvú školu pre ošetrovateľky na svete. Obidvaja sa vzdali pohodlného života a obetovali sa pre dobro druhých. Ja sa im ani zďaleka nemôžem podobať, ale svetielko Florence Nightingaleovej svieti aj predo mnou.

Aký je podľa vás dobrý učiteľ?
Taký, ktorý je nielen múdry, ale vie aj naučiť a rozumie si so žiakmi. Je im prísnym, no spravodlivým otcom a chápajúcou a povzbudzujúcou matkou. Dôležitým momentom je získanie si dôvery žiaka. Lebo len vtedy, keď vie, čo ho trápi, mu môže pomôcť. No a v neposlednom rade musí mať rád deti.

Problematika zdravotníctva je dnes – i viacerými kauzami v rezorte, i dosahom na zdravie každého z nás – v neustálej pozornosti verejnosti. Čo by sa v tejto oblasti malo podľa vás zmeniť – ak by ste mohli podnietiť akúsi renesanciu optimálnych vzťahov medzi pacientmi, školou a rezortom?
Situácia je naozaj zložitá, čo sa odvíja aj od ekonomického zázemia a finančného ohodnotenia zdravotníckych pracovníkov. Aj keď z médií počujeme od zodpovedných, že dôsledky situácie nemajú dopad na pacienta, nie je to tak. Pacient vždy pocíti, keď sa v rezorte niečo deje.
Za veľmi dôležitý moment považujem dostupnosť zdravotnej starostlivosti aj pre najodľahlejšie časti Slovenska. Z pohľadu učiteľa považujem za dôležité, aby si zdravotnícke školy udržali vysokú kvalitatívnu úroveň prípravy. Zatiaľ sa nám to darí, keďže žiaci v tomto veku sa dajú ešte formovať a praktické vyučovanie v našej škole prebieha v prirodzených podmienkach s individuálnym prístupom učiteľov k žiakom. Aj spolupráca našej školy so zariadeniami, kde realizujeme odbornú klinickú prax, je na vysokej úrovni. Tu je veľmi dôležitý moment, aby si absolvent aj po vstupe do zamestnania udržal a ďalej rozvíjal nadobudnuté vedomosti a zručnosti. A najmä ľudský prístup k pacientovi. Ten sa momentálne nerozvíja, ba dokonca, možno povedať, sa vytráca.

Vaša škola je zapojená do viacerých projektov s partnermi v zahraničí – v Česku, Rakúsku a Anglicku. Keď som predvlani hovoril s viacerými vašimi žiačkami, netajili po praxiach absolvovaných v zahraničí a získaných skúsenostiach túžbu pracovať po skončení školy radšej v cudzine ako vo finančne a eticky poddimenzovaných pomeroch u nás. Akoby kvalitná príprava našich budúcich zdravotníkov a otvorené hranice boli medveďou službou pre náš systém. Tí najlepší utekajú za lepším za hranice. Ako to vnímate vy? Čo by sa malo zmeniť, aby dobrí zostávali aj doma na Slovensku?
Naopak. Nemyslím si, z pohľadu pedagóga, že robíme medveďu službu. Keďže naším hlavným cieľom je kvalita vzdelávania, stáže v zahraničí považujem za veľký prínos. Žiaci získavajú široký rozhľad, zdokonalia sa v jazykových zručnostiach, získajú celý rad odborných vedomostí a zručností, rozvíjajú sa v nich vzťahovo-postojové vlastnosti a spoznávajú iné kultúry a krajiny. Vidia a praktizujú iný prístup ku klientovi, keďže v zahraničí je na prvom mieste spokojnosť klienta. Je len a len dobré, keď sa pozitívny prístup ku klientovi vštepí aj do konania našich žiakov. Ak žiaci novinky, s ktorými sa v zahraničí stretli, zavedú do praxe aj u nás, je to úžasný prínos. Nie všetci odídu do zahraničia, aj keď ponúk je veľa. A pevne verím, že aj u nás sa situácia zlepší natoľko, že väčšina bude zostávať doma.
Keď sa však pozriem do minulosti, absolventi našej školy vždy odchádzali do zahraničia, kde boli veľmi žiadaní a robili našej škole dobré meno. A keď sa na to pozrieme z iného pohľadu, práca v zahraničí sa nedá smerovať len do zdravotníctva. Systém túto možnosť ponúka aj iným profesiám.

PhDr. Emília Potúčková počas súčinnostného cvičenia Slovenského Červeného kríža a civilnej obrany.

Ste matkou dvoch dcér. Jedna pracuje v ekonomickej sfére, druhá vyštudovala, tak ako vy, strednú zdravotnícku školu. Je za tým váš vplyv? Neľutuje dnes mladá zdravotníčka, že sa chcela podobať mame?
Áno, mám dve dcéry, ale ich vzdelanie sa zvrtlo celkom inak, ako sa v detstve črtalo. Staršia Eva inklinovala vždy skôr k technike. Myslela som si, že sa tým smerom aj uberie. No na moje veľké prekvapenie mi v poslednom ročníku základnej školy zahlásila, že ide na zdravotnícku školu. Následne vyštudovala magistersky odbor verejné zdravotníctvo. Mladšia Elena v ranom detstve chcela byť detskou sestrou a starať sa o detičky. Zlom prišiel, keď ochorela na infekčnú mononukleózu a strávila tri týždne na infekčnom oddelení. Odvtedy už zdravotníctvo nespomínala. Pobrala sa umeleckým smerom – na konzervatórium. Hoci talentové skúšky zvládla veľmi dobre, pre nedostatok miesta ju neprijali. Keďže skončila základnú školu s priemerom jeden celé nula, bez prijímacích pohovorov ju prijali na obchodnú akadémiu. Následne vyštudovala inžinierske ekonomické štúdium. No ani počas štúdií ju tvorivý duch neopustil. Písala texty k piesňam, ktoré naspievala i vydala na CD. Keďže umelecká žilka je v nej veľmi silná, opustila veľmi dobré zamestnanie v podniku a dala sa na umeleckú dráhu. Nedávno sme krstili jej prvú rozprávkovú knihu *Papillónia*. A aj naďalej sa chce venovať detskej tvorbe. Akoby sa vracala do detských čias, keď sa chcela venovať deťom. Okľukou sa jej ten sen splnil.

K čomu ste dcéry viedli? Mali ste pedagogicko-materinskú métu, ktorú ste pri ich výchove chceli dosiahnuť?
Priznám sa, že výchovu dievčat som zvládala veľmi dobre aj napriek tomu, že som celý život niečo študovala. Viedla som ich k zodpovednosti, samostatnosti a pravdovravnosti. Je veľmi dobre, ak sa dieťa zverí rodičovi aj s nepopulárnym problémom. Dá sa riešiť len vtedy, keď o ňom vieme. To sa u nás praktizovalo. Aj o chúlostivých otázkach sa u nás hovorilo otvorene. Rozoberali sa podrobne aj s možnými následkami. Dievčatá k nám často vodili kamarátky, aby som im vysvetlila problematiku, o ktorej ich maminka s nimi nechcela doma hovoriť. Svoje dcéry som naučila všetkému, čo žena potrebuje – varenie, pečenie, ručné práce, starostlivosť o domácnosť... A v tomto smere sa snažím venovať aj mojim štyrom vnúčatám, ktoré nám robia obrovskú radosť. Otvorene z úprimného srdca a bez zveličenia môžem povedať, že som na naše deti pyšná.

Spolu s ocenenými darcami krvi v Ženeve 1. augusta 2014.

Dotknime sa ešte vašich voľnočasových aktivít mimo školy a Červeného kríža. Čo vám pomáha dobíjať vaše osobné batérie, načerpať sily na plnenie nových úloh?
Na to je veľmi jednoduchá odpoveď. Príroda, folklór, literatúra, záhradka, kvety a moje milované vnúčatá.

Ste žena, ktorá má na svojom konte rad pedagogických, zdravotníckych, humanitných a iných ocenení. Ktoré z nich si ceníte najviac a prečo?
Máte pravdu, mám ich celý rad. Prvé som dostala roku 1982 – Bronzovú medailu za výchovu, a posledné roku 2013 – Pamätnú medailu predsedu Trnavského samosprávneho kraja za celoživotnú prácu a mimoriadne výsledky dosiahnuté vo výchovno-vzdelávacom procese. Medzitým sú mnohé ďalšie, či už od ministerstva školstva, Slovenského Červeného kríža, Slovenskej komory sestier a pôrodných asistentiek... Všetky si veľmi vážim, pretože za každým sa skrýva jedno – to, že si človeka niekto všimol.

Máte životné krédo alebo zásadu, ktorá vám pomáha zvládať aj problémové situácie?
Áno. Vždy si hovorím, že problémy sú na to, aby sa riešili. A pri riešení problémových situácií sa netreba nikdy unáhliť, treba využiť rozvahu a zmapovať si situáciu, aby sme mohli zaujať správne stanovisko.
Celý život ma sprevádzajú verše, ktoré sme si ako deti písali do pamätníkov, a často ich hovorím na etike aj mojim žiakom. Napríklad toto štvorveršie: *Varuj sa ukrivdiť komukoľvek, bo nevieš, jak krivda bolí, jak rania slová hnevom povedané a jak ťažko zabúda sa na ne.*

Keby ste mali šancu sa znova narodiť a znova hľadať cestu životom, spojili by ste ju opäť s pedagogickým a zdravotníckym pôsobením?
Áno. Milujem svoju prácu a denne sa teším na žiakov, kolegov, a keď som chodila so žiakmi na prax do nemocnice, aj na pacientov. Pohľad vyliečeného pacienta a úsmev zdravého dieťaťa sa nedá ničím nahradiť. Naše slniečka už idú – táto veta, ktorú som ráno často počula od ležiacich pacientov, keď sme prišli na prax, mi navždy utkvie v pamäti.
Je úžasné sledovať premenu žiakov počas štyroch rokov s pocitom, že možno aj ja som prispela niečím pozitívnym. Teraz je obdobie stužkových a tam môže človek najviac vidieť, keď z detí, ktoré pred štyrmi rokmi prekročili prah našej školy, sú nádherní a dôstojní mladí ľudia. Ja si na každej stužkovej aj poplačem. Lebo cítim, že za krátku chvíľu sa budem musieť rozlúčiť s ľuďmi, ktorí mi prirástli k srdcu. Aj kolegov mám veľmi rada, lebo sú to ľudia, ktorí odovzdávajú vedomosti a pôsobia na mladú generáciu tak, aby z nej vzišli ľudia na svojom mieste. Je to často mravčia práca, ale vyplatí sa.

Dotknime sa potrieb vašej školy a nových úloh, ktoré pred ňou stoja. Veľa sa vám podarilo vyriešiť. Čo vás čaká v oblasti materiálno-technického zabezpečenia podmienok reformovanej školy, prípadne vo sfére väzby medzi školou a praxou v duálnom vzdelávaní?
Veľa vecí sa podarilo vyriešiť, aby si škola zachovala svoju úroveň. Boli to rôzne rekonštrukčné práce, materiálno-technické zabezpečenie. No najväčšiu radosť mám z toho, že sme otvorili nový študijný odbor masér a akreditovali špecializačné štúdium starostlivosť o seniorov. Okrem Fakultnej nemocnice s poliklinikou Skalica, Domova sociálnych služieb pre deti a dospelých Skalica, Zariadenia pre seniorov Skalica, Detského domova Skalica sme začali realizovať odbornú klinickú prax aj v Prírodných liečebných kúpeľoch Smrdáky. Nadviazali sme spoluprácu so zariadeniami pre seniorov v Mokrom Háji, v Holíči, s Domom pokojnej staroby v Gbeloch a s nemocnicou v Malackách práve v súvislosti s už spomínaným špecializačným štúdiom. Zatiaľ sú na našich žiakov samé pozitívne ohlasy, čo ma veľmi teší. Vybudovali sme nové učebne pre odbor masér a vďaka úspešným projektom, ktorým sa venuje moja nová nástupkyňa Mgr. Ľudmila Bábiková, sa nám podarilo školu čiastočne zmodernizovať, najmä v oblasti zavádzania digitálnych technológií do výchovno-vzdelávacieho procesu. Jej cieľom je zmodernizovať celú školu vrátane odborných učební pre odbor zdravotnícky asistent.

Dokáže vás niečo rozčúliť?
Áno, keď ma niekto klame.

Aby ste ako žena a matka či prosto človek s ambíciami zvládali stres, zhon, povinnosti a všetko ostatné okolo, darí sa to zvyčajne lepšie pri ideálnom partnerstve v rodine. Do akej miery môže za váš úspech váš manžel? Máte okrem osobného šarmu, otvorenosti, úprimnosti a pracovitosti aj iný recept, ako sa dopracovať k úspechu?
Je pravda, že veci sa ľahšie zvládajú v priaznivej atmosfére, ktorú nenarúšajú závažné zmeny. S manželom žijeme v jednom zväzku už štyridsať rokov. Neplytvala som teda zbytočne energiou na výmenu manželov a nemusela som si zvykať na nové stereotypy. Ale vážne... S manželom máme spoločné záujmy a dobre sa vzájomne dopĺňame.
A na ceste k úspechu sa držím dvoch citátov: *Každý deň stretnúť človeka, to stačí.* A tiež: *Len to máš, čo si inému daroval z lásky.*
Azda musím ešte dodať, že nepoznám pojem závisť, ba naopak, teším sa z toho, keď má ktokoľvek iný v niečom úspech. Doprajem mu ho.

Čo by ste odkázali záujemcom o poslanie pedagóga, ktorých negatívna publicita okolo tejto problematiky – morálne, spoločenské i ekonomické nedocenenie učiteľov – od tohto zámeru odrádza?
Ak berú toto povolanie skutočne ako poslanie, neodradí ich nič. Vnútorná sila, ktorú v sebe majú, im pomôže prekonávať prekážky a povzniesť sa nad mnohé malicherné veci. Najväčšou odmenou bude ich vnútorné uspokojenie, keď uvidia plody svojej práce v úspešných žiakoch. Pevne verím, že neúnavným pôsobením na žiakov – a často i rodičov – sa nám podarí vykoreniť agresivitu, ktorá sa k nám valí. Sami musíme byť príkladom, nevzdávať sa, veď ako sa hovorí: Kto chce zapáliť, musí horieť. Keď vzbĺkne čo len jeden plamienok, aj to je veľký úspech, lebo od neho sa chytia ďalšie a ďalšie.
No a tí, čo toto povolanie berú len ako zamestnanie, to budú mať ťažšie, lebo ich nebude napĺňať, naopak, ubíjať. Verím tomu, že aj u nás bude raz povolanie pedagóga docenené, lebo si to zaslúži. Od práce učiteľa sa odvíja ďalší vývoj spoločnosti, či si to niekto chce, alebo nechce pripustiť.

Milan SOUKUP
Foto archív E. P. a SZŠ Skalica

Úspešne reprezentovali...

(dokončenie zo strany 10)

49	**Ján Ondráš**	Gymnázium, Grösslingová 18, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde a získanie bronz. medaily
50	**Marek Bašista**	Gymnázium P. Horova, Masarykova 1, Michalovce	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie zlatej medaily a na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie bronzovej medaily
51	**Jakub Chudík**	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie zlatej medaily
52	**Mário Lipovský**	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie zlatej medaily a na Medzinárodnej olympiáde v informatike a získanie striebornej medaily
53	**Natália Ružičková**	1. súkromné gymnázium, Bajkalská 20, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie zlatej medaily
54	**Eduard Batmendijn**	Cirkevné gymnázium sv. Mikuláša, Štúrova 3, Stará Ľubovňa	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v informatike a získanie striebornej medaily a na Stredoeurópskej matematickej olympiáde a získanie striebornej medaily
55	**Michal Korbela**	Gymnázium J. Jesenského, Radlinského 2, Bánovce nad Bebravou	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v informatike a Stredoeurópskej olympiáde v informatike a získanie bronz. medailí
56	**Lukáš Janošík**	Gymnázium Ľ. Štúra, Ul. 1. mája 2, Trenčín	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej biologickej olympiáde a získanie strieb. medaily
57	**Ľudovít Popelka**	Gymnázium J. Fándlyho, Školská 3, Šaľa	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej biologickej olympiáde a získanie bronz. medaily
58	**Alexandra Cingelová**	Gymnázium M. Kováča, Mládežnícka 51, Banská Bystrica	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde environmentálnych projektov a získanie zlatej medaily
59	**Tomáš Tvarožek**	Gymnázium A. Bernoláka, Ul. mieru 23, Námestovo	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde environmentálnych projektov a získanie striebornej medaily
60	**Lukáš Ivan**	Spojená škola, Novohradská 3, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Stredoeurópskej olympiáde v informatike a získanie strieb. medaily
61	**Pavel Madaj**	Gymnázium V. B. Nedožerského, Matice slovenskej 16, Prievidza	za úspešnú reprezentáciu SR na Stredoeurópskej olympiáde v informatike a získanie bronz. medaily
62	**Michal Paľo**	Gymnázium P. Horova, Masarykova 1, Michalovce	za úspešnú reprezentáciu SR na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie bronz. medaily
63	**Michal Petrovský**	Gymnázium P. Horova, Masarykova 1, Michalovce	za úspešnú reprezentáciu SR na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie bronz. medaily
64	**Martina Podžubanová**	Gymnázium P. Horova, Masarykova 1, Michalovce	za úspešnú reprezentáciu SR na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie bronz. medaily
65	**Tomáš Šoltinský**	Gymnázium P. Horova, Masarykova 1, Michalovce	za úspešnú reprezentáciu SR na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie bronz. medaily
66	**Marko Barník Krivánek**	Základná škola, Kúpeľná 2, Prešov	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v ruskom jazyku a získanie diplomu I. kategórie
67	**Viktória Čepigová**	Gymnázium L. Stöckela, Jiráskova 12, Bardejov	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v ruskom jazyku a získanie diplomu I. kategórie
68	**Otto Dóka**	Gymnázium A. Einsteina, Einsteinova 35, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v ruskom jazyku a získanie diplomu I. kategórie
69	**Sandra Kishko**	Základná škola, Sibírska 42, Prešov	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v ruskom jazyku a získanie diplomu I. kategórie
70	**Tatiana Volčuková**	Gymnázium B. S. Timravy, Haličská cesta 9, Lučenec	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v ruskom jazyku a získanie diplomu II. kategórie
71	**Samuel Suško**	Gymnázium P. Horova, Masarykova 1, Michalovce	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v ruskom jazyku a získanie diplomu III. kategórie
72	**Martin Holický**	Škola pre mimoriadne nadané deti a gymnázium, Teplická 7, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie zlatej medaily
73	**Filip Lörinc**	Gymnázium P. J. Šafárika, Akademika Hronca 1, Rožňava	za úspešnú reprezentáciu SR na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie zlatej medaily
74	**Peter Súkeník**	Gymnázium, Varšavská cesta 1, Žilina	za úspešnú reprezentáciu SR na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie zlatej medaily
75	**Patrik Lettrich**	Gymnázium J. Lettricha, J. Lettricha 2, Martin	za úspešnú reprezentáciu SR na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie bronzovej medaily
76	**Michal Ržonca**	Gymnázium Ľ. Štúra, Ul. 1. mája 2, Trenčín	za úspešnú reprezentáciu SR na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie bronzovej medaily
77	**Filip Čermák**	Gymnázium, Golianova 68, Nitra	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde mladých vedcov a získanie bronzovej medaily
78	**Ján Hunák**	Gymnázium Ľ. Štúra, Ul. 1. mája 2, Trenčín	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde mladých vedcov a získanie bronzovej medaily
79	**Gabriela Krajčírová**	Gymnázium A. Vrábla, Mierová 5, Levice	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olymp. mladých vedcov a získanie bronz. medaily
80	**Marina Antonova**	Gymnázium, Golianova 68, Nitra	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v ruskom jazyku a získanie diplomu I. kategórie
81	**Vladislav Chugai**	Stredná priemyselná škola stavebná D. S. Jurkoviča, Lomonosovova 7, Trnava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v ruskom jazyku a získanie diplomu I. kategórie
82	**Barbora Vlašicová**	Gymnázium A. Einsteina, Einsteinova 35, Bratislava	za úspešnú reprezentáciu SR na Medzinárodnej olympiáde v ruskom jazyku a získanie diplomu I. kategórie

(red), foto Ľubomír PAJTINKA

Študijné výsledky slovenských žiakov opäť prekvapili

ICILS

Medzinárodná štúdia počítačovej a informačnej gramotnosti (ICILS) Slovákov pochválila, no odhalila aj medzery. Testovanie ICILS realizovala Medzinárodná asociácia na hodnotenie vzdelávacích výsledkov (IEA) v 18 krajinách sveta a 3 partnerských oblastiach na viac ako 60 000 žiakoch v 3 300 školách spolu s približne 35 000 učiteľmi. Na Slovensku sa testovanie uskutočnilo na vzorke 167 vybraných škôl s celkovým počtom 2 944 žiakov, 167 riaditeľov a koordinátorov pre informačno-komunikačné technológie a 2 145 učiteľov.

Slovenskí žiaci dosiahli priemerné skóre 517 bodov, čím sa zaradili medzi 10 krajín s výsledkom významne vyšším oproti priemeru štúdie (referenčná hodnota bola 500 bodov). Porovnateľné skóre s výkonom našich žiakov dosiahli žiaci v Nemecku, Ruskej federácii, Chorvátsku a Slovinsku. Žiaci piatich krajín (Česká republika, Austrália, Poľsko, Nórsko, Kórea) dosiahli výsledky signifikantne vyššie ako naši žiaci.

Na základe zistení štúdie vyššiu úroveň počítačovej gramotnosti dosahujú žiaci v krajinách, v ktorých pripadá na jeden počítač v škole menší počet žiakov. Napr. v slovenských školách pripadá na jeden počítač priemerne 9 žiakov, v Českej republike 10 žiakov, v Nórsku 2 žiaci a v Austrálii 3 žiaci. Rovnako platí, že čím vyšší stupeň rozvoja informačných a komunikačných technológií krajina dosahuje, tým vyšší je aj priemerný výkon žiakov danej krajiny v počítačovej gramotnosti.

Štúdia tiež ukázala, že výkon žiakov navštevujúcich 8-ročné gymnáziá je signifikantne vyšší ako výkon žiakov navštevujúcich základné školy.

Medzinárodnej štúdie počítačovej a informačnej gramotnosti sa Slovensko zúčastnilo prvýkrát. Jej cieľom bolo zistiť úroveň vzdelávania žiakov v oblasti počítačovej a informačnej gramotnosti, ale i výsledky žiakov, ich postoje a názory na informačné technológie, ako aj informácie napr. o žiakoch, učiteľoch, školách, vzdelávacích systémoch a pedagogických postupoch v oblasti počítačovej gramotnosti v tej-ktorej krajine.

Na Slovensku sa hlavné testovanie ICILS uskutočnilo v termíne 15. – 19. apríla 2013. Cieľovú populáciu tvorili žiaci 8. ročníka základných škôl a zodpovedajúceho ročníka 8-ročných gymnázií. „Ide o prvú medzinárodnú štúdiu tohto druhu a je odpoveďou na rastúce nároky na žiakov v oblasti informačno-komunikačných technológií, ktoré sú dnes už bežnou súčasťou života. Uvedená štúdia bude pre nás podkladom, ako využiť eurofondy v aktuálnom programovacom období tak, aby sme nielen dostali do škôl hardvér, ale aj nadstavili samotný proces vzdelávania učiteľov a žiakov. To ide ruka v ruke s kvalitným vzdelaním ako predpokladom úspešného štartu na pracovnom trhu," povedal na margo výsledkov ICILS vtedajší minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Peter Pellegrini.

V čom stále ťaháme za kratší koniec?

Výsledky žiakov ovplyvňujú individuálne aspekty i domáce prostredie. Dievčatá (524 bodov) dosiahli na Slovensku v porovnaní s chlapcami (511 bodov) skóre vyššie o 13 bodov, čo je signifikantne lepší výsledok v prospech dievčat. Lepší prospech dievčat ako chlapcov na Slovensku kopíruje priemer krajín, ktoré sa zúčastnili ICILS.

V priemere krajín zapojených do štúdie približne 15 % žiakov má rodičov, ktorí ukončili maximálne základné alebo nižšie stredné vzdelanie. Na Slovensku je podiel žiakov v tejto kategórii oveľa nižší a u žiakov testovaných v štúdii ICILS predstavuje len 2 %, avšak dosiahnuté výsledky (408 bodov) tejto skupiny žiakov sú po Turecku a Thajsku tretie najnižšie.

Najvyššie ukončené vysokoškolské vzdelanie aspoň jedného z rodičov uvádza v priemere krajín ICILS 35 % žiakov. Rovnaké percento žiakov uvádza vysokoškolské vzdelanie aspoň jedného rodiča i na Slovensku. Slovenskí žiaci (113 bodov) vykazujú spolu s Chorvátskom (112 bodov) najvyšší rozdiel zo všetkých zapojených krajín medzi výkonom žiakov, ktorých rodičia dosiahli maximálne základné vzdelanie, a žiakov rodičov, z ktorých aspoň jeden ukončil vysokú školu.

Čo sa týka zamestnania rodiča, pri tomto indikátore Slovenská republika nevykazuje odlišné výsledky od priemeru krajín ICILS. Najväčší podiel našich žiakov (41 %) je na základe zamestnania rodiča zaradených do kategórie nízky status zamestnania.

Na Slovensku žije v domácnosti zaradenej do kategórie s najnižším počtom kníh (10 a menej kníh) viac ako desatina žiakov (11 %). Rozdiel skóre medzi žiakmi, ktorí majú doma menej ako 10 kníh, a žiakmi, ktorí majú v domácnosti viac ako 100 kníh (29 %), je na Slovensku až 119 bodov, čo predstavuje pri tomto indikátore najväčší rozdiel v rámci zúčastnených krajín.

Je možné konštatovať, že čím lepšie je domáce zázemie žiaka (vyššie ukončené vzdelanie rodiča, vyšší status zamestnania rodiča a väčší počet kníh v domácnosti), tým lepšie výsledky v počítačovej a informačnej gramotnosti dosahuje. Toto zistenie potvrdzuje závery o vplyve domáceho zázemia žiaka na jeho výkon, ktoré boli zistené aj v iných medzinárodných štúdiách.

Žiaci s vlastným počítačom dosahujú lepšie výsledky

Pri výskume vplyvu skutočnosti, či domácnosť vlastní počítač a má prístup na internet, na výkon žiaka 3 percentá slovenských žiakov odpovedali, že nevlastnia doma počítač. Vlastníctvo viac ako troch počítačov uvádzalo 52 % slovenských žiakov. Rozdiel v počítačovej a informačnej gramotnosti slovenských žiakov patriacich do spomínaných kategórií dosahuje až 126 bodov. Významný rozdiel vo výsledkoch zistíme aj pri porovnaní priemerného skóre slovenských žiakov pri odpovedi na to, či majú doma prístup na internet (97 % našich žiakov má doma prístup na internet, 3 % žiakov nie).

Vzdelanie ovplyvňuje i prístup k IKT počas vyučovania

Ďalším dôležitým faktorom ovplyvňujúcim výsledky žiakov bola dostupnosť IKT v školách, ich používanie pri vyučovaní, prístup žiakov a učiteľov k nim či pripojenie školy na internet. V SR je situácia podobná ako v priemere krajín ICILS – 99 % žiakov sa vzdeláva v škole, ktorá má dostupné IKT a má prístup na web, 98 % slovenských žiakov študuje v škole, ktorá má k dispozícii interaktívne elektronické výučbové zdroje, a 96 % žiakov v škole, ktorá má prístup na vzdelávacie portály alebo siete patriace do systému vzdelávania; 79 % našich žiakov navštevuje školu, v ktorej je dostupné e-mailové konto pre učiteľa.

Na Slovensku sa 100 % žiakov vzdeláva v škole, v ktorej sú počítače umiestnené v počítačovej učebni; 30 % slovenských žiakov má prístup k počítačom aj v školskej knižnici a 8 % žiakov aj na inom mieste v škole (napr. v bufete, posluchárni, študovni).

Z odpovedí učiteľov však vyplynulo, že na Slovensku sa 73 % žiakov vzdeláva v škole, v ktorej používanie IKT na vyučovaní obmedzuje nedostatok času, ktorý majú učitelia na prípravu vyučovania. Viac ako polovica slovenských žiakov navštevuje školu, v ktorej je používanie IKT na vyučovaní obmedzené nedostatkom výkonných počítačov (62 %), nedostatkom počítačov na výučbu (60 %), nedostatkom efektívnej podpory on-line vzdelávania (56 %), nedostatočnými zručnosťami učiteľov v oblasti IKT (53 %), nedostatkom účinných zdrojov na ďalšie vzdelávanie učiteľov (51 %) a nedostatkom kvalifikovaných technických pracovníkov na podporu používania IKT (50 %). Takmer štvrtina našich žiakov navštevuje školu, v ktorej je používanie IKT na vyučovaní obmedzené pripojením počítačov na internet.

V mimoškolskom čase využíva 52 % našich žiakov najmenej raz mesačne počítač a internet na prípravu referátov a esejí, 51 % na prípravu prezentácií, len 35 % na vypracovanie cvičení a pracovných listov a 30 % na vypracovanie testov.

Až 82 % žiakov využíva počítač a internet takmer na každej hodine informatiky, len 17 % žiakov na väčšine hodín prírodovedných predmetov a len 18 % žiakov na väčšine hodín humanitných predmetov. Na väčšine hodín matematiky využíva počítače len 11 % našich žiakov.

Podrobnú štúdiu, príklady uvoľnených úloh z testovania, ako i ďalšie informácie o výsledkoch slovenských žiakov v medzinárodnej štúdii ICILS 2013 sú zverejnené na stránke Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania v časti *Medzinárodné merania*. **(mš)**

Medzinárodné porovnanie vedomostí

SOŠV KOŠICE-BARCA

Ako káže tradícia, aj tento rok sa štyria študenti našej školy v dňoch 10. – 12. novembra zúčastnili súťaže O cenu ústredného riaditeľa Štátnej veterinárnej správy ČR v Prahe. Súťažné tímy boli zložené zo štyroch študentov 4. ročníka stredných odborných škôl s veterinárnym zameraním z Čiech a zo Slovenska. Z Českej republiky súťažili tímy z Českých Budějovíc, Hradca Králové, Benešova, Kroměříža, Boskovic a Třebíča, slovenskú republiku reprezentovali okrem našich aj študenti z Nitry.

Študenti súťažili v štyroch disciplínach. V pondelok doobeda predstavili svoje mesto a školu v materinskom a anglickom jazyku. V tejto disciplíne naši študenti každoročne dosahujú výborné výsledky. Ich znalosti tento rok preverila diskusia na tému *Prečo je naša škola najlepšia*. Poobede sa písal vedomostný test. Tvorilo ho 32 otázok, z toho dvadsať s veterinárnou tematikou a zvyšné zo všeobecného spoločenského prehľadu a z logického uvažovania. Naši žiaci dosiahli v teste ešte lepšie výsledky ako vlani.

V utorok nasledovala praktická časť skúšky v chemickom a mikrobiologickom laboratóriu a v pitevni. Tohtoročná téma znela: *Stanovenie kyslosti sušeného mlieka po obnovení a nájdenie somatických buniek*. V stredu zas tímy obhajovali svoje ročníkové práce. Téma našich žiakov *Liečba pomocou hypoterapie* zaujala.

Umiestnili sme sa na piatom mieste, získali sme však zvláštnu cenu hodnotiteľskej komisie „za vynikajúci prejav a zohranosť tímového vystupovania“. A čo dodať na záver? Pravidlá pedagogiky opäť nesklamali. Zistili sme, že učebné pomôcky a prístrojové vybavenie, v minulosti chápané iba ako fakultatívne doplnenie edukácie, musia byť neoddeliteľnou súčasťou výučby – súťažiaci z Čiech majú v školách lepšie vybavené laboratóriá, v praktických činnostiach sú lepší ako my. Osvedčili sa nám však pracovné zošity, ktoré v škole používame, najmä čo sa týka utvrdzovania vedomostí žiakov. Pomocou pracovných listov sa žiaci naučili tvorivému prístupu k učebnej látke. Pracovné listy podnietili u žiakov záujem o veterinárne predmety, v odbornej oblasti i v otázkach z logiky sme v teste dosiahli lepšie výsledky ako v minulých rokoch, keď sa u nás vyučovalo klasickou metódou.

Praktická skúška vedomostí študentov v pitevni.

MVDr. Helena MORVAYOVÁ, PhD.
Foto autorka

Ing. Danica Rapantová z SOŠ Senica v spoločnosti bavorského štátneho tajomníka Ministerstva hospodárstva a médií, energií a technológií Franza Josefa Pschierera (vľavo) a zástupcu organizátora súťaže Martina Sambaleho na záverečnej konferencii projektu.

Inovatívne regionálne energetické koncepcie

SOŠ SENICA

Predstavitelia Strednej odbornej školy (SOŠ) Senica sa v novembri zúčastnili v nemeckom Mníchove záverečnej medzinárodnej konferencie projektu *Predstavenie regionálnych energetických koncepcií* programu cezhraničnej spolupráce Stredná Európa (CEP-REC). Konferencie sa zúčastnili zástupcovia projektových partnerov z ôsmich európskych krajín (Nemecko, Maďarsko, Slovensko, Talian-

Cenné medaily pre Prešovčanov

SOŠOaS PREŠOV

Na VII. ročníku súťaže ZAV Zvolen 2014 v spracovaní textov na počítači, ktorá sa konala 24. a 25. novembra, sa už ako tradične zišla absolútna špička v rýchlostnom písaní na počítači z celého Slovenska. Žiaci Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Prešove Dávid Lech a Dorota Jusková opäť znamenitým spôsobom reprezentovali školu i Prešovský samosprávny kraj.

Súťaže sa zúčastnilo 41 žiakov z 20 stredných škôl (16 obchodných akadémií a 4

Konferencia odborných škôl a firiem v Trenčíne

STREDOŠKOLÁK

Trenčianska regionálna komora Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory a Trenčiansky samosprávny kraj zorganizovali v druhý deň výstavy Stredoškolák na trenčianskom výstavisku stretnutie stredných odborných škôl a firiem, ktorého cieľom bolo priblížiť potreby podnikateľského prostredia Trenčianskeho kraja strednému odbornému školstvu a prehĺbiť vzájomnú spoluprácu stredných odborných škôl s firmami. Účastníkom konferencie bol k dispozícii katalóg, v ktorom našli bližšie informácie o stredných školách, zamestnávateľoch a inštitúciách v Trenčianskom samosprávnom kraji (TSK).

Riaditeľ Úradu TSK Juraj Gerlici, jeden z prednášajúcich, povedal: „O tom, že Trenčianskemu samosprávnemu kraju záleží na vzájomnej spolupráci stredných odborných škôl, ktoré sú v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti, s podnikateľskými subjektmi pôsobiacimi na jeho území, svedčí i podpísanie piatich memoránd o spolupráci, ktoré spojili viac ako 70 zamestnávateľov. Optimalizácia siete škôl a školských zariadení, ako aj siete študijných a učebných odborov na stredných školách v zriaďovateľskej pôsobnosti nášho kraja sa stala jednou z našich prioritných úloh. Snahou kraja je, aby žiaci študovali možno ťažšie odbory,

SOM UČITEĽ

Ospravedlnenka od mamy u zamestnávateľa neobstojí

Pedagogické sklony v sebe našiel už v detstve, a zlomené prsty, keď kamaráti šli na lyžiarsky výcvik, z neho urobili asistenta učiteľky pri suplovaní. Odtiaľ bol už len krôčik k budúcemu povolaniu.

Ing. Andrej Duga,
Stredná priemyselná škola Myjava

Pozná povolania, ktoré možno označiť ich dosahom, zmyslom, prínosom pre iných ako významnejšie, potrebnejšie než iné?

Myslím, že pre spoločnosť sú dôležité všetky povolania, ale bez vzdelania sa dá vykonávať len veľmi málo z nich. Preto vnímam povolanie učiteľa ako niečo viac. Toto vnímanie sa mi však v ostatných rokoch zdá trocha jednostranné – rodičia nám síce zveria deti na vzdelávanie a výchovu, ale pri prvých problémoch hľadajú cestičky, ako svojim deťom školu uľahčiť. Neuvedomujú si však, že za nimi nemôžu stáť stále a ospravedlnenka od maminky u zamestnávateľa asi sotva obstojí.

Prečo sa stal učiteľom?

Krátkym zábleskom mojej budúcnosti bola príležitosť naučiť úpravu zlomkov žiakov nižšieho ročníka už na základnej škole. Mal som zlomené prsty na ruke, a nemohol som sa preto zúčastniť lyžiarskeho výcviku. Chodil som vtedy po triedach s mojou triednou učiteľkou, ktorá mala práve zastupovať matematiku a ako slovenčinárke jej to príliš dobre nešlo. Ďalším impulzom bola až vysoká škola, kde som úspešne naučil absolventov gymnázií zapájať elektronické obvody. Vo vyššom ročníku sa mi podarilo získať miesto asistenta a viesť cvičenia z číslicového spracovania signálov. Konečný impulz mi však dal až úrad práce, kde som sa musel ísť zaregistrovať po skončení vysokej školy a odkiaľ ma hneď v ten deň poslali na priemyslovku, kde pôsobím dodnes.

Mal svoje učiteľské vzory?

Najviac si spomínam na úžasné prednášky profesora Kejzlara. Boli to hodiny elektroniky vedené s veľkým oduševnením, ktoré zaujali každého v aule. Preto sa i ja snažím pri výklade učiva poukazovať čo najviac na prepojenie s praxou, aby žiaci vedeli, že sa učia o niečom, s čím prichádzajú do styku každý deň.

Ak by mohol do učiteľského stavu, profesie, povolania vrátiť niečo z čias, keď sa mu aj u nás darilo lepšie, čo by to bolo?

Rešpekt voči tomuto povolaniu.

Keby mal kompetencie niečo navrhnúť do školskej legislatívy alebo interných školských predpisov a nariadení, čo by to bolo?

Myslím, že legislatíva je v poriadku, len s jej uplatňovaním je to pri financovaní na žiaka ťažké. Škola síce môže slabých študentov neprijať, ale tým zároveň príde o balík peňazí. A tak sa na stredoškolskej úrovni naplnia gymnáziá, študijné odbory a až celkom nakoniec učebné odbory. A možno slušný remeselník sa trápi s prípravou na maturitu z cudzieho jazyka, pričom mohol pokojne začať podnikať alebo pôsobiť v remeselníckej dielni.

Čo by odkázal tým, ktorí chcú byť učiteľmi, ale finančné nedocenenie a iné negatívne medializované témy okolo školstva ich od toho odrádzajú?

Peniaze nie sú všetko. Ak natrafíte na dobrý kolektív, alebo aspoň časť kolektívu, je to lepšie ako lepšie platená práca v neprajnom prostredí.

Čo robí z učiteľa dobrého učiteľa?

Dobrý učiteľ nadchne žiaka pre tému. Dobrý učiteľ odhalí skrytý potenciál v inak priemernom žiakovi.

Aké životné krédo, resp. zmysluplná zásada pomáha Ing. Andrejovi Dugovi (iba krátko zástupcovi riaditeľky pre teoretické vyučovanie) prekonávať ťažké chvíle a problémové situácie?

Vždy si pomyslím na rodiny s chorými deťmi a poviem si, že moje problémy sú v porovnaní s ich trápením radosť.

Milan SOUKUP
Foto autor

sko, Česká republika, Poľsko, Slovinsko, Rakúsko), pozvaní hostia zaoberajúci sa obnoviteľnými zdrojmi a energetickými koncepciami a zástupcovia víťazov regionálnych súťaží o najlepšie inovatívne projekty.

Víťazom súťaže v Trnavskom samosprávnom kraji bola práve SOŠ Senica s projektom *Regulácia tepla prostredníctvom bezdrôtovej regulácie – systém IQRC*. Senická škola ideálnym nastavením systému IQRC zabezpečí, že žiadna miestnosť nie je vykurovaná v čase, keď nie je využívaná. Systém umožňuje vedeniu školy centrálne nastavenie teplôt pre každú triedu a miestnosť individuálne podľa rozvrhu hodín. Požadované teploty nastavené v počítači sa prenášajú pomocou diaľkového ovládania. Škola tým dosahuje značnú úsporu finančných prostriedkov vynaložených na vykurovanie a zároveň prispieva k ochrane životného prostredia. Cieľom projektu CEP-REC je podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie a zvyšovanie energetickej účinnosti v strednej Európe. Keďže využívanie obnoviteľných zdrojov energie sa musí realizovať predovšetkým na regionálnej úrovni, kraje sú kľúčovými aktérmi v tomto vývoji. Regionálne energetické koncepcie prinášajú viacero príležitostí na rozvoj obnoviteľných zdrojov energie a zvýšenie energetickej účinnosti.

(se)

Foto archív SOŠ Senica

---

stredných odborných škôl). V prvý deň súťaže sa zrealizoval bodovaný tréning, na ktorom obaja dali jasný signál ostatným účastníkom, že patria medzi favoritov. V tréningu získal Dávid Lech (žiak 4. ročníka odboru informačné technológie a informačné služby v obchode) výborné 3. miesto, v tesnom závese za ním na 4. mieste bola Dorotka Jusková (žiačka 3. ročníka odboru obchod a podnikanie).

Dávid počas samotnej súťaže zabojoval ešte horlivejšie ako na tréningu a v odpise textu z obrazovky v programe ZAV porazil aj jedného z favorizovaných bratov Beňovičovcov z Hlohovca a výkonom 408,7 čistého úderu za minútu si vydobyl fantastické druhé miesto.

V odpise textu z papierovej predlohy napriek kvalitnejšiemu výkonu – 423,6 čistého úderu za minútu – sa posunul o jedno miestečko nižšie a striebro vymenil za nemenej cenný bronz.

Dorotka sa umiestnila v prvej aj druhej disciplíne na výbornom 5. mieste (381,6, resp. 412,0 čistého úderu za minútu).

V minulom roku sme v súťaži o najlepšiu školu získali 3. miesto, v tomto roku vďaka usilovnému tréningu a zlepšeným výkonom oboch žiakov sme sa posunuli ešte o stupienok vyššie a spomedzi 20 škôl z celého Slovenska si vybojovali hodnotný pohár za 2. miesto.

Ing. Ingrid DZURJOVÁ, foto archív školy

---

ale s výhodou uplatnenia sa na trhu práce. Pomoc a záujem firiem o stredné odborné školstvo je nesmierne cenná a ich podpora nenahraditeľná. Verím, že táto konferencia je jedným z mnohých stretnutí, ktoré podporia vzájomnú spoluprácu stredného odborného školstva a podnikateľského prostredia v Trenčianskom samosprávnom kraji, a spoločnými silami sa nám bude dariť vychovávať mladých odborníkov."

Na výstave Stredoškolák majú školy výbornú príležitosť priamo predstaviť študijné a učebné odbory a zároveň sprostredkovať žiakom základných škôl informácie o možnostiach ich ďalšieho štúdia. Pre návštevníkov sú zaujímavé praktické ukážky zručnosti žiakov stredných odborných škôl a možnosť kúpy vystavovaných produktov.

Oproti minulému roku bola výstava Stredoškolák, ktorá sa konala v dňoch 20. a 21. novembra, úspešnejšia čo do počtu vystavovateľov, ale aj návštevníkov – počet vystavujúcich organizácií stúpol z minuloročných 35 na 43. **(tsk)**

Klampiarstvo

REMESLÁ

Klampiarstvo bolo zriedkavým, pritom však spočiatku takmer výlučným mestským remeslom. Klampiari u nás sú doložení už v stredovekých mestách. Zo železného plechu vyrábali rozličné nádoby a riady, hrnce, kade, rúry a iné úžitkové predmety, ako napríklad krytinu či plechové piecky. Práve klampiari pokrývali strechy domov plechom, čím sa líšili od pokrývačov, ktorí pokrývali strechy škridlou, ako aj tesárov, ktorí používali šindeľ.

Jediný cech

Klampiari na Slovensku si založili len jeden cech, a to v Bratislave roku 1754, dovtedy boli zaiste členmi klampiarskeho cechu vo Viedni. V uvedenom roku im kráľovná Mária Terézia udelila štatút a odvtedy sa začínajú aj zápisy v ich cechových knihách uložených v Archíve mesta Bratislavy. V štatúte klampiarov, podobne ako v ostatných štatútoch z obdobia vlády Márie Terézie, sa kladie dôraz na požiadavky náboženského rázu, pričom prevažujú všeobecné ustanovenia, typické pre celé vtedajšie cechovníctvo.

Štatút je datovaný 23. apríla 1754 vo Viedni a s výnimkou obligátneho úvodu a záveru, ktoré sú v latinčine, je písaný po nemecky. Má dve časti: prvú všeobecnú s 11 článkami, druhú časť tvorí tovarišský poriadok *(Gesellenordnung)* s 10 článkami. V úvode sa menovite spomínajú šiesti majstri. Všetci členovia cechu, čiže majstri, tovariši a učni, ktorí – ako sa výslovne uvádza – *„sú a aj v budúcnosti budú rímskokatolíckeho vierovyznania"*, sa museli zúčastniť každoročnej procesie, ktorá sa konala na Božie Telo (vo štvrtok po Svätej Trojici), resp. v oktáve tohto sviatku. Nezdôvodnená neúčasť sa pokutovala: ak išlo o majstra, musel dať farskému kostolu dva funty (čiže 1,10 kg) vosku, tovarišova pokuta predstavovala jeden funt vosku.

Modlitba za Majestát a kráľovstvo

Účasť na svätej omši bola *„spojená s modlitbou za šťastnú dlhotrvajúcu vládu jej cisársko-kráľovského Majestátu a trvalé požehnanie Rakúskemu arcidomu a tomuto apoštolskému Uhorskému kráľovstvu"*. Pokuta za svojvoľnú neúčasť na svätej

omši konanej v deň sviatku patróna cechu a pred každým štvrťročným zasadaním cechu predstavovala 15 grajciarov.

Učebné roky klampiarskych učňov boli dlhšie ako obvykle, trvali štyri alebo päť rokov, pri prijatí sa platil poplatok 2 zlaté. Majster musel dať po skončení päťročného učebného pomeru vyučenému, čiže tovarišovi, oblečenie alebo 8 zlatých. Vyučený zložil 2 zlaté a pred povýšením na tovariša takisto 2 zlaté. Výška ročného členského príspevku majstra predstavovala jeden zlatý. V prípade potreby museli majstri prispieť do pokladnice sumou 25 denárov. Za nekvalitne zhotovenú prácu platili majstri pokutu neprevyšujúcu sumu 4 zlaté. Majstri si pod pokutou jeden toliar nesmeli navzájom preberať zákazníkov, učňov ani tovarišov.

Tovarišské artikuly

Podľa poriadku tovarišov každý privandrovaný tovariš sa po príchode do mesta mal prihlásiť v herbergu, čiže tovarišskej ubytovni, a pozvať ostatných tovarišov na posedenie. V nedeľu a vo sviatky to malo byť o jednej popoludní, v pracovné dni o šiestej večer. Po ich príchode mal všetkých v duchu cechových zvyklostí pozdraviť a odovzdať im odkazy a pozdravy z miest, ktoré navštívil. Na ich pohostenie mal vynaložiť 24 grajciarov. Až potom si mohol začať hľadať prácu, počnúc od najstaršieho majstra k najmladšiemu, ak však bola v cechu vdova po majstrovi, mala prednosť.

Pravidelné tovarišské schôdze sa konali každých šesť týždňov. Z peňazí vyzbieraných do tovarišskej pokladnice sa poskytovala podpora chorým či biednym tovarišom, ktorí mali podporu vrátiť, keď im to okolnosti umožnia. Tovariši sa museli správať vo všetkej počestnosti, mali sa vyhýbať miestam, kde sa hrajú hazardné hry, v majstrovom dome nesmeli vyvolávať hádky a škriepky ani sa biť či ruvať, a to pod pokutou 30 grajciarov.

Stredoveký klampiarsky majster v Norimberskom ilustrovanom kódexe z roku 1468.

Klampiari v štatistikách

V druhej polovici 18. storočia pôsobilo v Bratislave trvalo 6 – 7 klampiarov. Okolo roku 1820 bolo v meste 8 klampiarskych majstrov, v Podhradí jeden. Roku 1828 bolo na celom území dnešného Slovenska len 39 klampiarov, v bratislavskom cechu pracovalo 8 majstrov a 11 tovarišov, v Podhradí pôsobili dvaja klampiari, v Košiciach štyria, v Trnave a Prešove boli po traja majstri. Roku 1869 počet klampiarov v Bratislave vzrástol na 20 a postupne sa ďalej zvyšoval.

Rozvoj klampiarstva na prelome 19. a 20. storočia súvisel so zvyšujúcou sa kultúrou bývania a s celkovým rastom životnej úrovne obyvateľstva, takže roku 1900 bolo v Bratislave už 60 a o desať rokov neskôr až 74 klampiarskych majstrov. V tom istom čase pôsobilo v Košiciach 67, resp. 53, v Komárne 26, resp. 20 a v Banskej Štiavnici 12, resp. 15 majstrov tohto remesla. Spomedzi žúp pôsobilo roku 1910 najviac klampiarov v Nitrianskej (148), Zemplínskej (131) a Trenčianskej župe (121).

Roku 1930 evidovali na Slovensku 461 klampiarskych dielní, z nich bolo 231 malých (s počtom do 5 pracovníkov), zamestnávajúcich dovedna 623 pracovníkov, 33 stredných (s priemerom od 6 do 10 zamestnancov), kde pracovalo spolu 238 klampiarov, a iba 7 veľkých (s počtom od 11 do 20 pracovníkov); v 190 dielňach pracovali iba ich majitelia. V priebehu nasledujúcich dvanástich rokov klesol počet klampiarskych dielní na Slovensku na takmer presnú polovicu, takže roku 1942 ich bolo už len 230.

doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.

Foto archív autora

Talianska svadobná floristika

SOŠ PRUSKÉ

V dňoch 7. – 10. novembra sme v Strednej odbornej škole Pruské hostili vzácnu návštevu z Talianska. Podarilo sa nám zorganizovať workshop s pánom Maurom Margiottim – floristom, ktorý vlastní súkromnú floristickú školu v talianskej Bugnare. Bola to úžasná, podnetná a odborne zaujímavá aktivita, pozostávajúca z prednášky o farbách, ktoré sú jeho najobľúbenejšou témou, a tvorivej dielne na tému *Svadobné viazanie*.

Prednáška bola určená žiakom našej školy odboru viazač-aranžér a záhradníctvo so zameraním na viazačstvo a aranžérstvo, všetkým odborným učiteľom a majstrom vyučujúcim predmety blízke viazačstvu a aranžérstvu, ale aj študentom, učiteľom a majstrom všetkých škôl s blízkym odborom a všetkým floristom, kvetinárom z praxe. Sme veľmi radi, že sa nám akciu podarilo uskutočniť, aj keď sme očakávali väčší záujem zo strany floristickej a kvetinárskej odbornej verejnosti.

Celodenná sobotňajšia tvorivá dielňa pozostávala z troch častí tematicky spätých s témou svadobnej kytice. Prvou bola práca na tradičnej kytici, vypichovanej do držiaka, ktorá sa možno na prvý pohľad zdá bežná, jednoduchá a nezaujímavá, ale šlo pri nej skôr o techniku, ktorú má pán Mauro dlhoročnou praxou vycibrenú, keďže okrem školy vlastnia s manželkou aj krásne kvetinárstvo v starovekom meste Sulmona. Druhou prácou bola svadobná dekorácia pre nevestu menej tradičného charakteru, pretože šlo o kabelku, vyrobenú zaujímavým, nápaditým spôsobom. Poslednou prácou bola kytica, ktorá sa dá využiť aj ako svadobná, ale u nás je táto kytica skôr komerčná, jej techniku bežne využijú kvetinári v kvetinárstvach.

Po predvedení výroby jednotlivých typov kytíc talianskym floristom si všetci účastníci vyskúšali kytice vyrobiť sami a workshop bol ukončený odovzdávaním certifikátov, ktoré zvýšia kredit odborníkov aj študentov v ich ďalšom pôsobení.

My ako organizátori veríme, že pri ďalšom podobnom workshope sa nám podarí prilákať viac záujemcov, pretože pre všetkých kvetinárov a floristov je dôležité pracovať na svojej profesii a rozširovať vedomosti a kreativitu práve týmto spôsobom, keď sa otvárame svetu a necháme k nám preniknúť niečo zaujímavé, napríklad aj z talianskej floristiky, ako tomu bolo v tomto prípade.

Ing. Alena STOPKOVÁ

Foto archív školy

Jurkovičova úcta obetiam

SVETOVÁ VOJNA

Je práve 6. október, vládna delegácia, aktívni bojovníci za oslobodenie Slovenska počas druhej svetovej vojny si pri pamätníku padlých na Dukle pripomínajú kruté boje na jeseň roku 1944 v tejto časti severovýchodného Slovenska. Odvtedy uplynulo sedemdesiat rokov. Toľké výročie svojho

narodenia oslávil v novembri významný umelecký sklár Ján Zoričák, usadený od roku 1970 vo Francúzsku. S jeho mladším bratom Alfonzom Zoričákom a s Ivanom Jackaninom, slovenským spisovateľom píšucim po ukrajinsky, pokračujeme potom v ceste cez Bardejov k hranici s Poľskom. Vraciame sa o ďalšie desaťročia späť, na začiatok prvej svetovej vojny, aby sme si jej storočnicu pripomenuli cez nášho prvého národného architekta Dušana Jurkoviča, ktorý v západnej časti Haliče projektoval viac ako tridsať cintorínov z osemdesiatich šiestich, na ktorých uložili do samostatných alebo spoločných hrobov telá dvadsiatich tisícok ruských, rakúskych a uhorských vojakov zabitých na tomto území hneď v prvý rok bojov vojny trvajúcej štyri roky a nesúcej prívlastok svetová.

Zoznam vojenských cintorínov projektovaných Jurkovičom pôsobí na prvý pohľad čisto štatisticky. Nr 1 až 3: Ożenna, 4 a 5 Grab, po nich idú po číslo 11 za sebou Krempna, Desznica, Nowy Żmigród, Łysa Góra, Sieniawa, Wola Cieklińska. Ďalšie v poradí projektovali zväčša rakúski architekti, pri Jurkovičovi sa uvádzajú takmer všetky od čísla 43 po 62. Radocyna, Długie, Lipna, Konieczna-Beskidek, Konieczna, Regetów Wyżny, Blechnarka, Wysowa, Rotunda, Zdynia, Czarne, Krzywa, Gładyszów, Smerekowiec, Uście Gorlickie, Magura Małastowska, Przysłup, Przełęcz Małastowska, Wirchne, Banica.

Označujú ich aj miestami „posledných vojenských stráží za života pohádaných, smrťou zmierených, čo tu spolu zložili kosti“. Boli situované zväčša v horských oblastiach a strmých svahoch pohorí Nízkych Beskýd a Pogórza, citlivo vkomponované do krajiny práve architektom Dušanom Jurkovičom, ktorému cez nosný stavebný

Cintorín Magura Małastowska.

materiál pripisujú najmä (ale dosť paušálne) „drevené cintoríny“ (viedenskému sochárovi Hansovi Mayrovi tie „kamenné“).

Malý Verdun

V tomto však nemá zmysel sporiť sa, pretože viaceré cintoríny po storočí splynuli s prírodou, prerástli nimi korene a kmene bukov, javorov a iných porastov charakteristických pre túto oblasť. Na pochovaných zostávajú iba historické záznamy a vytrácajúce sa spomienky potomkov ich pozostalých. K tým, čo ostali zachované, sa uberáme serpentínami po ceste s novým asfaltovým povrchom, ktorú postavili s podporou európskych štrukturálnych fondov za účasti jedného okresu na slovenskej a dvoch na poľskej strane. Cesta vedie popri viacerých vojenských cintorínoch z prvej svetovej vojny k regionálnemu sídlu Gorlica, kde stojí aj Dom poľsko-slovenského priateľstva nesúci meno Dušana Jurkoviča.

Práve v gorlickej oblasti sa odohrala prvá z veľkých bitiek štvorročnej vojny. Pre jej krvavosť a desiatky tisícok mŕtvych dostala

Zvyšky cintorína na slovensko-poľskej hranici.

názov Malý Verdun. Historické anály uvádzajú, že front sa uberal priamo cez stred mesta Gorlice, po línii rieky Ropy a odtiaľ cez Łužnu až po Gromnik. Prebiehala pozičná vojna. Vojaci rakúsko-uhorskej monarchie bojovali proti vojakom ruskej ríše, ktorá krátko po vypuknutí vojny obsadila celú haličskú oblasť rozkladajúcu sa medzi riekami Horná Visla a Prut. Na jar 1915 sa Rakúšania podujali prelomiť front pri Gorliciach a vyradiť Rusko z vojny s podporou Nemcov. Tí sem presunuli časť svojich najlepších vojsk z Francúzska a druhého mája začali s viac ako tisíckou kanónov jednu z najväčších vojenských bitiek prvej svetovej vojny na východnom fronte.

Na úseku asi tridsiatich kilometrov sa gorlickej operácie zúčastnilo vyše tristotisíc vojakov. Ruská armáda stratila približne 150-tisíc vojakov, väčšina z nich bola zajatých. Na týchto bojiskách padlo dvadsaťtisíc vojakov, 75-tisíc bolo ranených. A celková štatistika presne evidovaných mŕtvych v celej oblasti je podstatne hrozivejšia. Zomrelo tam 60 829 vojakov, vojenské cintoríny a pamätníky im začali budovať po skončení bojov začiatkom roku 1916. Časť z nich vznikla na mieste hromadných hrobov, ale väčšinu padlých, 42 749 osôb, exhumovali a pochovali na nových cintorínoch. „Svorne“ v bezprostrednom susedstve ležia zvyšky tiel príslušníkov troch armád: rakúsko-uhorskej, nemeckej aj ruskej. Poliaci ako obyvatelia územia, ktoré si v minulosti neraz delili susedné štáty, sa stali rukojemníkmi všetkých troch armád. Prirodzene, na náhrobníkoch nachádzame aj mená príslušníkov iných susedných národov: Ukrajincov, Čechov, Slovákov. Dokazujú to napríklad trikolóry na venčekoch alebo farebné stuhy uviazané priamo na krížoch.

Mŕtvi bez hrdinskej aureoly

Takže heroická „sláva“ mala trpkú, neraz tragickú príchuť. Mesto Gorlice síce dostalo po tejto bitke názov „brána víťazstva spojených armád“, no prakticky prestalo fungovať. Po skončení vojny sa západná Halič stala súčasťou Poľska, ktoré sa vojny síce priamo nezúčastnilo, ale kraj silných bojových úderov ostal značne vyľudnený. O vojenské cintoríny sa málo staralo a viaceré z nich sa z tohto priestoru načisto vytratili. Táto skutočnosť zostáva ako odkaz pre súčasníkov podstatnejšia než tvrdenia podobné tomu, že rakúsko-uhorská monarchia vynaložila úsilie, aby vybudovala nadnárodné vojenské cintoríny a tým „súhlasne a natrvalo zvečnila víťazstvo“. Po stíchnutí zbraní nebolo totiž ani víťazstva, ani trvalej slávy. Zostáva iba akási bezradná trpkosť.

Potvrdzuje sa nám to hneď pri prvom zastavení priamo na slovensko-poľskom pohraničí. Sedlo Dujava pri Becherowe vedie k cintorínu Konieczna-Beskidek. Označujú ho pôvodné tabule v nemčine a novšie v poľštine. Tento má číslo 46, pochovaných je v ňom 168 vojakov rakúskej armády, 135 ruskej. K cintorínu vedie cestička bukovým lesom. Je dlhá takmer kilometer, rozmáčaná po dlhotrvajúcich dažďoch, brázdia ju koľaje nákladných áut. Prvá sa objaví na obzore medzi korunami stromov vysoká šindľová veža postavená z pieskovcových kvádrov, medzi ktorými sú vsadené drevené trámy vytvárajúce formy krížov. Cintorín obklopujú nevysoké kamenné stĺpy, na ktoré sa pravdepodobne napájali laty drevenej ohrady. Drevo na otvorenom priestranstve však dávno spráchnivelo, zo vstupnej oblúkovej brány na dolnom konci cintorína ostali už iba zvyšky niekoľkých latiek. Cintorín obnovovali pred dvadsiatimi rokmi, stĺpy pokryli vtedy novými šindľami, viaceré sa za ten čas zase začínajú rozkladať. Stromy, ktoré vyrástli na ploche cintorína, spílili, ostali po nich pne s hrubými koreňmi, trávu a tŕnie nedávno pokosili, no priestranstvo je na nepoznanie od pôvodnej podoby, keď Jurkovič navrhoval klásť okolo hrobov kusy prírodného trávnika, ktorý zakrátko vytvorí celistvú plochu, a na rovy s krížmi a menami pochovaných sadiť materinu dúšku a iné horské kvietky. Okolo hrobov sú síce ešte kamenné ohrádky, aj na tie však horská klíma pôsobí nepriaznivo.

Na neveľkom cintoríne pod číslom 56 v časti Nowy Żmigród je v dvoch masových a štrnástich jednotlivých hroboch pochovaných dvadsaťdva vojakov rakúsko-uhorskej armády a pri nich jeden ruský. Patrí k tým, čo situovali v tesnom susedstve miestnych cintorínov, takže za kamennou ohradou sa zachoval v celkom pôvodnom stave. Charakterizujú ho plechové striešky zakrývajúce náhrobné kríže, dominantou je spoločný kríž situovaný tradične na okraji cintorína.

Po prekonaní prudkých cestných serpentín sa dostaneme do sedla v časti Przełęcz, kde sa za vstupnou zdobenou bránou nachádza cintorín Magura Małastowska, administratívne vedený pod číslom 60. V ňom je dominujúci kríž spájaný z kamenného a dreveného materiálu. Rozkladá sa do roztvorenej plochy a v hornej časti ho zakončuje obraz so svätým motívom. V priestore cintorína je zachovaných niekoľko starých stromov, ich konáre sa rozkladajú nad niektorými náhrobnými kameňmi usporiadanými rytmicky do pravidelných šíkov. Tie nabádajú preniesť sa v predstavách práve na bojiská francúzskeho Verdunu, kde podobných smutných odkazov je na státisíce.

Architektovo tiché posolstvo

Prvú svetovú vojnu si však nepripomíname preto, aby sme porovnávali počty mŕtvych a materiálne škody. Každý zabitý vojak symbolizuje krutý a nezmyselný masaker. Dušan Jurkovič začiatkom roku 1916 nastúpil do oddelenia na výstavbu vojnových cintorínov zriadeného pri veliteľstve cisársko-kráľovskej rakúskej armády v Krakove. Odtiaľ cestoval do desiateho okresu západnej Haliče, ktorý sa nachádzal v priestore od mesta Gorlice cez Jaslo k Dukle. Jeho pripamätávanie utrpenia nesie charakteristickú pečať architektonického štýlu a duchovného uvažovania. Citlivo pritom vnímal následky tamojších bojov prebiehajúcich koncom roku 1914 a v roku 1915 a všímal si reliéf krajiny i architektonické odkazy tamojších stavebníkov. Jeho tvorivé výsledky nachádzame vo všetkých častiach cintorínov i v sprievodných ozdobných prvkoch.

KALENDÁRIUM

Adam Tomčáni
(✻ 4. december 1755 Kamanová – † 24. júl 1831 Pešť) – fyzik a pedagóg. Študoval na univerzite a na zememeračskom inštitúte v Budíne. Po štúdiách pôsobil ako profesor fyziky na akadémii vo Veľkom Varadíne, v kráľovskej akadémii v Bratislave i na peštianskej univerzite, kde bol tiež dekanom a rektorom. Bol prvým svetským profesorom fyziky na Slovensku. Jeho nástupcom bol ďalší významný vedec slovenského pôvodu Štefan Anián Jedlík. Bol tiež autorom viacerých vysokoškolských učebníc. Zreteľne diferencoval jednotlivé oblasti fyziky a po prvý raz od nej oddelil astronómiu a fyzický zemepis.

Štefan Furka
(✻ 1. október 1906 Trenčín – † 7. december 1962 Trnava) – pedagóg a matematik. Po štúdiu matematiky a fyziky vyučoval v Myjave, Rožňave, Leviciach, Liptovskom Mikuláši, Žiline a Bratislave a bol riaditeľom gymnázia v Zlatých Moravciach. V rokoch 1946 až 1951 pracoval na vysokoškolskom odbore Poverenictva školstva v Bratislave, v rokoch 1951 až 1954 na Pedagogickej škole v Bratislave pre budúce učiteľky národných škôl. Bol vzorom svedomitej prípravy na vyučovanie.

Ján Fuchs
(✻ 8. september 1816 Banská Bystrica – † 7. december 1874 Zvolen) – pedagóg a autor učebníc. Ako učiteľ pôsobil v Radvani a vo Zvolene, neskôr bol riaditeľom obecných škôl vo Zvolene. Veľký dôraz kládol na osobnú prípravu učiteľa na vyučovanie. Prípis zvolenského seniorátu vyzdvihuje Fuchsa ako „vzor učiteľov“. Roku 1872 vyšiel súbor 6 učebníc pre národné školy pod názvom *Prostonárodný evanjelický školník*, ktorého zostavovateľom bol Fuchs. O jej kvalite a obľúbenosti svedčí jej 5 vydaní. Napísal tiež knihu *Metodológia vyučovania (skúsenosti z pedagogickej praxe)*, zaoberal sa aj problematikou dievčenských škôl.

Jozef Martinka
(✻ 15. február 1893 Prievidza – † 8. december 1974 Bratislava) – geograf, jazykovedec, pedagóg. Po štúdiu pôsobil dvadsať rokov ako stredoškolský profesor na gymnáziách a obchodnej akadémii. Roku 1938 prešiel do štátnej služby, na Ministerstvo školstva a národnej osvety. Po vojne pracoval ako vysokoškolský pedagóg a vedecký pracovník. Jeho práce zasahovali najmä do historickej a sídelnej geografie, hydrografie, ale aj antropológie, jazykovedy a geológie. Zameriaval sa na problematiku geografického a botanického názvoslovia a onomastiku.

Sergej Usačev
(✻ 15. december 1926 Brno – † 8. december 1996 Bratislava) – fyzik. Od roku 1953 pôsobil ako vysokoškolský pedagóg na Univerzite Komenského, kde si prešiel cestu od odborného asistenta až po prorektora. Ako dekan prírodovedeckej fakulty stál roku 1980 pri zrode Matematicko-fyzikálnej fakulty UK. Dlhé roky bol riaditeľom Ústavu fyziky a biofyziky UK. Jeho meno zostane navždy spojené tiež s katedrou jadrovej fyziky, ktorej vznik roku 1961 je z veľkej časti jeho dielom. Na jej čele stál plných 20 rokov a prispel k výchove prvých jadrových fyzikov na Slovensku. Plodná bola aj jeho vedecko-výskumná činnosť.

Alexander Križka
(✻ 26. marec 1903 Ružomberok – † 9. december 1955 Košice) – spisovateľ, pedagóg, režisér, dramaturg. Študoval v Prahe i Paríži a napokon na Právnickej fakulte UK v Bratislave. Po štúdiu pôsobil ako pedagóg na gymnáziu v Prešove a Košiciach, neskôr ako redaktor v Prahe, počas vojny ako štátny úradník v Banskej Bystrici, po vojne bol opäť redaktorom v novinách.

Zuzana Šimkovicová
(✻ 10. december 1922 Očová – † 25. január 1983 Bratislava) – pedagogička a fyzička. Ako učiteľka a neskôr stredoškolská profesorka pôsobila na rôznych základných a stredných školách (Valašská Belá, Sucháň, Čavoj, Očová, Bídovce, Stupava, Bratislava). Ako vedúca predmetovej komisie fyziky sa zaslúžila o zavádzanie nových učebných metód a programov vo vyučovaní fyziky na stredných školách. Venovala sa výchove talentov a individuálnej práci so študentmi. Mnohí z jej absolventov a žiakov sa stali úspešnými vedeckými pracovníkmi alebo pedagógmi. Je spoluzakladateľkou Fyzikálnej olympiády, funkcionárkou jej krajského a neskôr ústredného výboru.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto autor